NIET IN DEN HANDEL.

DE CHRONOLOGISCHE ONTWIKKELING EN DE STAAT VAN HET BIJZONDER ONDERWIJS

IN DE KOLONIE CURAÇAO

AAN DE LEDEN VAN DE BEIDE KAMERS DER STATEN GENERAAL.

DRUKKERIJ DE GELDERLANDER — NIJMEGEN

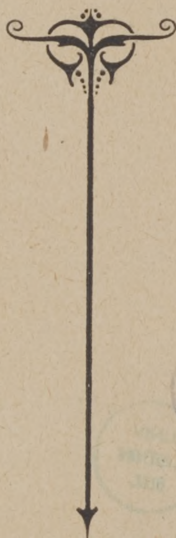
De Chronologische Ontwikkeling

EN

de Staat van het Bijzonder Onderwijs

IN DE KOLONIE

CURAÇAO

DRUKKERIJ DE GELDERLANDER – NIJMEGEN

CUM LICENTIA SUPERIORUM

Zijn onze scholen godsdienstloos, dan is het beter dat zij niet bestaan!

THORBECKE.

Toch kunnen alleen godsdienstloozen met de tegenwoordige school vrede hebben!

Jhr. B. H. C. M. VAN DER WIJCK,
Professor te Groningen.

De gelijkstelling van het openbaar en het bijzonder onderwijs is een eisch van rechtvaardigheid!

Minister CORT VAN DER LINDEN.

Aan
de Leden van de beide Kamers der
Staten Generaal.

INLEIDING.

Eindelijk is de strijd over het onderwijs in het goede vaderland gestreden en de gelijkheid tusschen openbaar en bijzonder als principe in de grondwet opgenomen. Wel zal het nieuwe artikel 192 nog in organieke wetten moeten worden vastgelegd, maar „de geschenken" der linkerzijde, het bijzonder onderwijs betreffende, worden ons binnen drie jaren aangeboden.

Zullen de W.-Ind. Koloniën daarin deelen? 't Is onze vurigste wensch!

Toen wij dit jaar om gezondheidsredenen in Holland waren, hebben we van de gelegenheid gebruik gemaakt, om te trachten voor onze huisgenooten des geloofs het volle licht te werpen op ons bijzonder onderwijs, en om finantiëelen steun te vinden voor het instandhouden en uitbreiden der scholen, die niet dan met de grootste moeite en met inspanning van alle krachten kunnen voldoen aan de eischen, door het gouvernement gesteld, en aan de behoeften van de steeds toenemende en arm blijvende bevolking der kolonie.

Hoe dikwijls werd reeds naar den bedelstaf gegrepen, om de bijzondere scholen van onze Kolonie te helpen in stand houden! Jaar op jaar zijn onze missionarissen genoodzaakt geweest een beroep te doen op de weldadigheid der Nederlandsche Katholieken, om het tekort van het subsidie aan te vullen, waarmee het Gouvernement ons onderwijs steunt.

Gedurende drie-kwart eeuw wordt op deze wijze de strijd om het bestaan der bijzondere school gevoerd, een strijd op leven of dood.

Moet dit zoo blijven duren?

Altijd afhankelijk van de voorstellen van een Gouverneur zoowel als van de beslissing van den Kolonialen Raad, hebben wij ons *moeten* neerleggen bij de genomen beschikkingen en de subsidies *moeten* aannemen, die ons stiefmoederlijk werden toegevoegd.

Het licht van billijkheid is nog niet doorgedrongen bij het wetgevend lichaam in de Kolonie, den Kolonialen Raad; maar *nu de rechten van het bijzonder onderwijs zijn erkend door de Staten Generaal,* nemen wij de vrijheid ons te wenden ook tot de Leden der beide Kamers, om hun belangstelling op te wekken voor

het bijzonder onderwijs in Curaçao, en hun aan te bieden: de chronologische ontwikkeling en den staat van dat onderwijs tot op heden, en met allen drang te verzoeken in het belang van het Curaçaosche volk, (want $^{5}/_{6}$ der schoolgaande kinderen maken gebruik van dat onderwijs), aan de Kolonie niet te weigeren, wat naar recht en billijkheid gegeven wordt in het moederland.

Wij brengen onzen hartelijken dank aan den Zeereerw. Pater B. J. Gijlswijk, die ons met zijn uitgebreide kennis van Koloniale aangelegenheden en met zijne nasporingen in de archieven zoo ruimschoots geholpen heeft.

EERSTE HOOFDSTUK.

HET VICARIAAT BEGINT VOOR ONDERWIJS TE ZORGEN.

In de 18e eeuw was de zorg voor het onderwijs in de kolonie Curaçao uitsluitend overgelaten aan particulier initiatief. En dat die zorg niet verwaarloosd werd, althans op de hoofdplaats, blijkt uit het feit, dat er vele scholen bestonden; want in een resolutie van Gouverneur ISAäC FAESCH, 27 April 1751, waarbij hij de ongeregeldheden op Zon- en feestdagen tracht tegen te gaan, staat ook sub. 5 No. 2: dat alle scholen der kinderen, ook die der Joden, op Zon- en feestdagen „moeten gesloten blijven."

De particuliere scholen waren zooveel mogelijk ingericht volgens de geloofsbegrippen der ingezetenen en dus in drie klassen verdeeld: scholen der Israëlieten, Protestanten en Katholieken.

Op 4 Maart 1816 werd wederom voor het eerst de Hollandsche vlag geheschen op Curaçao en reeds op 8 Maart daaraanvolgend stond in *The Curaçao Gazette* aangekondigd, dat G. G. VAN PADDENBURGH, aangesteld door Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden tot institrteur op het Waterfort, zijn lessen zou beginnen in verschillende talen, „ten einde het onderwijs op verbeterden Hollandschen voet te brengen." Dit is de eerste maal, dat wij melding gemaakt vinden van landschool of van openbaar onderwijs. Het schijnt, dat deze onderwijzer zijne zaak behartigde, want op 8 Febr. 1817 wordt een oproep door hem gedaan, ter oprichting van een departement tot Nut van het Algemeen in de Kolonie. Doel was: bevordering van godsvrucht en goede zeden volgens Christelijke beginselen, zonder zich te mengen in godsdienstige en burgerlijke geschillen. Dit wilde men onder meer bereiken door opvoeding en onderrichting der jeugd.

Op 12 Februari reeds was een departement gevormd onder bescherming van den Gouverneur Generaal, doch 't scheen geen levensvatbaarheid te hebben en kwijnde spoedig weg.

Had dit ook nadeelige gevolgen voor het onderwijs? We zouden tot dit besluit moeten komen, want, ondanks den arbeid

voor zijn school vond de Heer VAN PADDENBURGH, zoo 't schijnt, nog tijd, om den 21^{en} Juni 1817 zijne diensten het *publiek* aan te bieden. Daartoe droeg zeker bij de oprichting van andere landsscholen. We vinden immers vermeld, dat op 23 Juni 1817 de onderwijzer P. THOEL eene school oprichtte aan de Overzijde, met toestemming van den Gouverneur en onder toezicht der schoolcommissie.

Dat toen 't gouvernement reeds zijn zorg over het onderwijs uitstrekte, blijkt genoegzaam uit het Reglement op het schoolwezen, dat op 1 Januari 1820 in werking trad.

Het particulier bijzonder onderwijs, dat tot nu zijn diensten aan de bevolking had bewezen, scheen thans ten doode opgeschreven. Wij willen, om dit te staven, eenige artikelen uit het „Provinciaal Reglement op het schoolwezen te Curaçao" laten volgen:

„Art. 1. Daar zullen vier landsscholen op het eiland zijn, namelijk twee van den eersten rang en twee van den tweeden rang.

Art. 2 Elk der hiertoe noodige schoolmeesters of schoolonderwijzers zullen behooren te bezitten de noodige kunde en bekwaamheid in het vak van onderwijs der jeugd en mannen zijn van een onbesproken gedrag.

Art. 3. De bestaande particuliere scholen worden om gewichtige reden voor als nog toegelaten; doch zullen in het toekomende geene zulke scholen mogen worden opgericht, dan met toestemming van den Gouverneur Generaal, na onderzoek van de schoolopzieners. Ook zullen zoodanige particuliere scholen als dan nimmer het getal van drie mogen te boven gaan."

„Art. 11. Geene particuliere scholen voor vreemde talen, afzonderlijk of vereenigd, zullen voortaan worden toegelaten, wanneer deze behoefte op 's lands scholen van den eersten rang genoegzaam kan vervuld worden, tenzij met bijzondere goedkeuring en toestemming van den Gouverneur Generaal."

„Art. 14 Het staat den opzieners van het schoolwezen vrij, de lands- en bijzondere scholen te bezoeken, zoo dikwijls zij zullen goedvinden en zullen de schoolonderwijzers verplicht zijn, de opzieners, wanneer deze, hetzij in corpore, hetzij afzonderlijk hunne school bezoeken en examineeren, met behoorlijke achting te ontvangen, hun onderzoek wegens de gemaakte vorderingen der scholieren of ook andere voorwerpen, het schoolwezen betreffende, behoorlijk beantwoorden en op hun verlangen in allen deele hun alle mogelijke proeven hunner kunde en bekwaamheid te geven."

We zien, toen reeds werd de beschermende hand der Regeering uitgestrekt over de landsscholen. De particuliere bijzondere scholen werden *geduld* Als opzieners van het schoolwezen werden twee predikanten benoemd en een koopman, eveneens protestant, terwijl daarenboven nog een predikant plaatsvervangend lid was. Ten voordeele van de katholieken dus geen veronderstelling zelfs!

Aan toegelaten bijzondere scholen zullen alleen *schoolboeken* worden uitgereikt. Tot onderwijzers werden benoemd PHOEL en DAVID RODRIGUEZ van de eerste klasse en GEORGE KRAMER met KLAAS VAN EEKHOUT van de tweede klasse.

De landsschoolmeester G. G. VAN PADDENBURGH was reeds op 14 Febr. 1818 door den Gouverneur gesuspendeerd.

Op 1 Jan. 1820 begon K. VAN EEKHOUT zijn school in Pietermaai en doceerde in de Hollandsche taal.

Vakken van onderwijs waren alleen lezen, schrijven en rekenen; terwijl op de beide scholen van den eersten rang daarenboven onderricht gegeven werd in vreemde en buitenlandsche talen, alsmede aardrijks- en geschiedkunde enz. voor zoover de schoolonderwijzers hiertoe bekwaam waren.

Ondanks deze zorg voor het openbaar landsonderwijs scheen 't volk er niet mee gediend te zijn. De particuliere scholen bleven bestaan, ja zelfs zij vermeerderden, zoodat de Gouverneur reeds in 1821 een verbod uitvaardigde tegen allen, die fungeerden als onderwijzer zonder autorisatie.

Over den toestand der *katholieke* scholen is tot nog toe niets bekend; die schijnt niet te rooskleurig geweest te zijn; want over 1824 schrijft Monseigneur J. J. NIEWINDT, de Praefectus apostolicus, die dat jaar uit Holland in Curaçao aangekomen was: „In het jaar 1824 was hier in de stad ééne school voor katholieken, zoo ellendig als immer mogelijk. Alle kinderen moesten dus op scholen van protestanten gaan, van welke er sommige, uit een wetenschappelijk oogpunt beschouwd, niet veel beter waren dan de zoo even genoemde school der katholieken; op de andere, die door den meer gegoeden stand bezocht werden, gaf men de kinderen de ongodsdienstigste lessen en werden onze Heilige Godsdienst en deszelfs bedienaren openlijk bespot. Welk een nadeeligen invloed zulks op de kinderen had, hebben wij niet alleen toen in den catechismus ondervonden, maar dit ondervinden wij nog dagelijks, nu die kinderen groot en zelf vaders en moeders zijn geworden." Van den beginne af trachtte Monseigneur NIEUWINDT hierin te voorzien, maar de middelen ontbraken hem; zijn plan was voornamelijk, een scheiding tusschen jongens en meisjes te bewerken in de scholen.

In 1824 werd er eene verordening gepubliceerd, P. B. 1824 No. 78, ten opzichte der slaven, doch daarin *niets* over onderwijs. De zorg voor het onderwijs bepaalde zich dan ook van Regeeringswege alleen tot de *stad* en dan nog uitsluitend voor de *vrije* lieden; de *slaven* van het eiland Curaçao, Bonaire en Aruba, ten getale van meer dan 7000, waren van alle onderwijs nitgesloten, zoomede de geheele buitenbevolking. Deze allen waren katholiek gedoopt en als men rekening houdt met 't aantal katholieken op Curaçao: 12000, op Aruba: 1600, en op Bonaire 1500, dan zal

men de groote moeielijkheid begrijpen, waarin zich MGR. NIEUWINDT bevond; en niet te verwonderen is 't, dat hij naar alle middelen uitzag, om beschaving en godsdienst aan te brengen door het onderwijs.

Reeds in 1828 vraagt MGR. NIEUWINDT aan den Commissaris Generaal te Curaçao, VAN DEN BOSCH, eenige subsidie voor den schoolmeester JOSEPHUS VALERIANUS RAS, die gratis eenige kinderen onderwijs gaf, maar uit hoofde van gebrek, hiermee zou moeten ophouden, ten einde iets anders te zoeken, om in zijn onderhoud te voorzien.

De zorg voor de slaven en de buitenbevolking, waarvoor het Gouvernement niets deed, trok dan vooral de aandacht van MGR. NIEUWINDT. „De slaven zijn wulpsch en traag," schrijft hij, „maar goed van aard en te verbeteren door opvoeding." Echter noch hij noch zijne priesters konden dat volk ander onderwijs brengen dan alleen godsdienstig onderwijs. Zij trokken het eiland rond en trachtten de eigenaars der slaven te overreden, om dezen te laten onderrichten. Wij vinden reeds van dezen tijd eenige boekjes in de landstaal gedrukt.

Den 31en Maart 1828 wendt MGR. NIEUWINDT zich bij missive tot den Gouverneur-Generaal der West-Indiën te Curaçao, waarin hij verklaart, dat de toestand reeds veel verbeterd is, maar verzoekt dat het Gouvernement steun verleenen zou door te zorgen, dat er te Bonaire ten minste één of twee, en op Curaçao op verschillende plaatsen, menschen zouden worden aangesteld, om onderwijs te geven in het lezen, „al was 't slechts in de landstaal en bij voorbeeld des avonds na het volbrengen van den arbeid."

Sommige onderwijzers zou men onder de bewoners zelf, en voor een geringe belooning, kunnen vinden. Het voornaamste doel toch was, die menschen onderwijs te geven overeenkomstig hun *staat en stand*, waardoor zij de grondbeginselen van hun *godsdienst* beter zouden kunnen aanleeren, zoowel als hun plichten ten opzichte van het *Gouvernement* en hun *evenmensch*.

Monseigneur had reeds begrepen, dat de zwarte bevolking niet alleen behoeften had voor het hoofd, maar vooral ook voor het hart en daarom wees hij op de groote verplichting om niet alleen het verstand met kennis te verrijken, maar ook het karakter te vormen voor zedelijke en maatschappelijke deugden.

Inmiddels was op 19 December 1830 een R.K. maatschappij van weldadigheid opgericht ter ondersteuning der armen. Deze maatschappij vraagt in 1831, 28 Febr. permissie, om een school op te richten voor arme kinderen. Dit verzoek zou aan den *Gemeenteraad* des eilands worden voorgelegd. Doch de Gouverneur van Curaçao wijst er op in een antwoord van 22 Maart 1831, dat dergelijke instelling tegen het reglement der maatschappij n.l. de *ondersteuning* der armen, zoude zijn. Het oprichten van

een *armenschool* werd aan de maatschappij van liefdadigheid geweigerd!

Doch Bestuur en Regeering kwamen in een lastige positie omtrent de slaven. Op de omliggende Engelsche en Fransche eilanden waren zij opgestaan en dwongen zij de vrijlating af. Wat zou de Kolonie doen? Den 1en Mei 1834 werd openbaar gemaakt een nieuw Reglement op het beleid der Regeering, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit 20 Nov. 1833, waarbij artikel 72 bepaalt: „De slavenbevolking wordt aan de bijzondere zorg van het Koloniaal Bestuur aanbevolen;" „het zal steeds de doelmatige middelen aanwenden, om zooverre zulks, zonder inbreuk op de rechten der eigenaren en zonder de rust en de veiligheid der koloniën in de waagschaal te stellen, geschieden kan, den toestand van den *slavenhandel* te verbeteren en aan derzelver welzijn bevorderlijk te zijn." Artikel 73 zegt: „De slavenhandel blijft ten strengste verboden." Ten gevolge van Koninklijk Besluit van 17 Sept. 1818 was de eigenlijke slavenhandel reeds afgeschaft.

Het meest doelmatig middel echter werd door de Regeering niet aangewend, zelfs verwaarloosd. Het Reglement spreekt met geen enkel woord over het onderwijs der slaven, noch der vrijen van de lagere klassen der maatschappij; daarvoor deed het Gouvernement niets, en werd alles overgelaten alleen aan 't particulier initiatief, gelijk wij uit de geheele volgende ontwikkeling ten duidelijkste zullen aantoonen.

Op onderwijs, als zijnde 't meest doeltreffende middel ter beschaving der slaven, was door MGR. NIEUWINDT herhaaldelijk en met den meesten nadruk gewezen. We hebben o.a. een schrijven van hem, d.d. 14 November 1834 aan den Minister van Koloniën.

Deze brief is voor een juisten blik over het geheele onderwijs van zoo groote waarde, dat 't ons lust, dien ongeveer geheel over te nemen en ter meerdere kennis te brengen!

Curaçao 14 November 1833.
Aan Zijne Excellentie den Minister van Koloniën,
's-Gravenhage.

Na eene zeer hoofsche inleiding meent Mgr. als oud vriend van Z.Exc., dezen eenige punten te mogen herinneren...

„In de eerste plaats verdient zekerlijk gesteld te worden de verregaande onbeschaafdheid, welke alhier onder de lage volksklasse wordt opgemerkt en die natuurlijkerwijze de moeder van vele misslagen en gebreken is; ik heb gedurende de 10 jaren, die ik mij hier bevind, met mijne medepriesters getracht, deze ruwheid zooveel als mogelijk is door een godsdienstig onderwijs te verminderen; ofschoon onze pogingen zeker niet vruchteloos zijn geweest, zoo hebben zij echter niet geheel en al haar doel bereikt; immers om hier toe te geraken, zou ik op de eerste

plaats meerdere geestelijken behoeven, en in de tweede plaats zoude ik het voor allernuttigst achten, dat het Gouvernement ons de hand leende, om op de een of andere wijze leermeesters aan te schaffen, welke den behoeftigen onderwijs in het lezen en schrijven konden geven; dat onderwijs zou zich ook tot den slavenstand kunnen uitstrekken, indien hetzelve b.v. ten dienste der slaven des avonds na den afloop des arbeids of wel des Zondags na de godsdienstoefeningen gegeven werd. Ik bedoel hier zekerlijk geen uitgebreid onderwijs, maar slechts een zoodanig, hetwelk die thans volstrekt onwetende menschen kan instellen om op eene betere wijze de grondbeginselen van hunnen godsdienst, in welke zij gedoopt zijn en de verplichtingen, welke zij ten opzichte van het Gouvernement, van hunne meesters en van hunnen evenmensch te vervullen hebben, te leeren kennen. Even zoozeer ik een al te uitgebreid onderwijs voor die soort van menschen gevaarlijk zoude achten, evenzoo meen ik, dat eene volstrekte domheid nadeelig wezen kan; immers iemand, die niets weet en geen plichtsgevoel kent, is niet moeilijk tot alles te verleiden en kan lichtelijk door den eerstkomenden fortuinzoeker bedrogen worden. Er zijn wel is waar op de weinige hier bestaande scholen eenige arme kinderen, welke aldaar gratis onderwijs genieten; dan, hun aantal is zoo gering, dat hetzelve waarlijk niet waardig is genoemd te worden; op het platte land evenals op Aruba en Bonaire is geene de minste gelegenheid om kosteloos eenig onderwijs te erlangen. Daar in de tegenwoordige omstandigheden vele ouders de middelen niet bezitten, om het onderwijs hunner kinderen te bekostigen, zoo is zeker de toekomst uit dit oogpunt beschouwd zeer duister en laat ons het verlangen over, dat hierin op eene doelmatige wijze voorzien moge worden. Een ander middel, hetwelk mijns bedunkens tot de zedelijke beschaving van den slavenstand zoude bijdragen, is, om den slaven toe te staan van huwelijksverbintenissen aan te gaan gelijk zulks door Uwe Exc. aan de Koninklijke slaven op Bonaire is gepermiteerd geworden... Uwe Exc. zal onbetwistbaar met mij van hetzelfde gevoelen zijn, dat er geene maatschappij zonder godsdienst bestaan kan, dat er geene beschaving zonder godsdienst, hoedanig die dan ook wezen moge, mogelijk is; maar wat baat het, dat iemand den naam draagt van eenen godsdienst te bezitten, indien hij de leer van dien godsdienst niet kan leeren onderhouden. De wet, indien ik mij niet vergis, waarborgt den slaven, dat zij hunnen godsdienst kunnen onderhouden. Alle slaven zijn hier in de R.K. Kerk gedoopt en evenwel zijn er velen, welke door hunne meesters verhinderd, ja, misschien onder straffen verboden worden, om hunne godsdienstplichten te vervullen. De Zondagen en hooge feesten, die bij alle Christelijke genootschappen heilig zijn, worden hier op verscheidene tuinen, evenals of het gewone werkdagen

waren, door arbeid in het land enz. ontheiligd, zoodat de arme slaaf, zelfs op die dagen nog niet eens met zijne medechristenen mag rusten of gezamenlijk met hen den dienst van ons aller God bij kan wonen. Ik wil nog niet spreken van andere meesters, die zelfs hunnen stervenden slaven nog wreed den troost ontzeggen dien zij bij eenen bedienaar van den godsdienst, in welken zij gedoopt zijn, verlangen te vinden.

Langs deze wegen oordeel ik, dat zeer veel tot de zedelijke beschaving van de bevolking dezer eilanden gedaan kan worden."

Men bedenke, dat MGR. NIEUWINDT het bovenstaande schreef reeds in 1834, en dat het gaat over slaven, die toenmaals nog niet eens tot de eigenlijke bevolking gerekend werden; zelfs voor deze verstootelingen der maatschappij vroeg MGR. NIEUWINDT onderwijs en niet tevreden met onderwijs te *vragen*, sloeg hij zelf de handen aan het werk, bouwde met groote onkosten scholen en stelde ze ter beschikking ook der slavenbevolking.

We vinden niet vermeld, dat de Regeering in het Moederland of het Bestuur zelf inging op den raad van Monseigneur; de *slaven* en de *arme bevolking der buitendistricten* bleven van *Gouvernementswege* buiten alle onderwijs. Monseigneur had intusschen in Holland een beroep gedaan op de offervaardigheid van religieus onderwijspersoneel. Door de liefderijke en ijvervolle bemoeiingen van Hunne Doorluchtige Hoogwaardigheden MONSEIGNEUR VAN HOOIJDONK, Bisschop van Breda en van MONSEIGNEUR BARON VAN WIJKERSLOOTH zouden geestelijke zusters komen uit het gesticht te Roozendaal in Noord-Braband. Een groot huis was bereids in de hoofdplaats aan den Waterkant op de Overzijde gekocht en ingericht voor woning en ruime scholen.

De 12e Januari 1842 was de glorierijke dag voor de Curaçaosche katholieken, dat de eerste religieuze onderwijzeressen in hun midden verschenen, en reeds den 14en Febr. daaraanvolgend, begonnen zij het onderwijs der jeugd, waaraan zij al hunne bekwaamheid, krachten en leven zouden offeren, ondanks miskenning van het Bestuur en tegenwerking van vijandige zijde.

Door het Gouvernement werden deze Zusters niet met vlag en wimpel ingehaald. Zij kregen alleen haar paspoort, om naar Curaçao te vertrekken, op voorwaarde, dat zij een opvoedingsinstituut zouden stichten met uitsluiting, sub poene van revocatie, van een *geestelijk* gesticht. De vrees voor clericalisme zat er toen reeds diep in bij het Bestuur.

Bij de oprichting had MONSEIGNEUR NIEUWINDT de belofte afgelegd, dat het onderwijs *niet op godsdienstigen grondslag* zou zijn gevestigd en voor meisjes van alle standen.

Deze eisch van *neutraliteit* bewijst, dat het Vicariaat voor het onderwijs in de Kolonie ging zorgen! Er wordt zoo graag gezegd, dat het Vicariaat zich heeft opgedrongen, om het onderwijs in

handen te hebben, maar de bepalingen waaronder ons werd toegestaan onderwijs te geven, toonen ten duidelijkste de onmacht aan van 't Gouvernement en zeker de zorgeloosheid, om eigen scholen met eigen personeel op te richten. Het laat zijn onderwijs, het *neutrale*, geven door *bijzondere* onderwijzers!

Wij meldden reeds boven, dat Monseigneur's plan was, bij het onderwijs jongens en meisjes te scheiden. De zedelijke vorming van het meisje werd thans in het stadsdistrict toevertrouwd aan de Zusters, die voor alle standen der maatschappij en *voor alle richtingen op godsdienstig gebied* de deuren harer scholen openden; in 1844 vinden we reeds 430 arme meisjes vermeld; echter zonder eenige finantieële hulp van het Gouvernement.

Was MGR. NIEUWINDT vol ijver, om in het stadsdistrict aan het volk zijn ware onderwijs te bieden, zijn zorg strekte zich ook uit naar de buitendistricten en we zien hem op 12 Mei 1842 ook vergunning vragen, om een school te mogen oprichten in eene der buitendistricten, te Sta Rosa. Daar had de volijverige en zoo kundige PASTOOR PUTMAN ook de treurige ondervinding opgedaan, dat niemand er lezen of schrijven kon. Het was dus noodzakelijk, met een school te beginnen. Monseigneur kreeg van het Gouvernement permissie voor zijn school, maar geldelijken steun had hij niet te verwachten, wèl wederom eenige beperkende bepalingen.

De beschikking, om de school te mogen aanvangen, luidde in hoofdzaak aldus: herlezen eene missive van MGR. NIEUWINDT 16 April No. 12 3, is toegestaan: 1°. In de Oost-divisie eene school op te richten voor arme *vrije* kinderen, zonder *onderscheid van godsdienstige belijdenis* en buiten bezwaar van de koloniale kas. 2°. JAN HENDRIK STELP toe te laten als onderwijzer om onderricht te geven in de Hollandsche taal, schrijven en rekenen. 3°. De schoolcommissie te machtigen om bedoelde school van schoolbehoeften te voorzien als ten opzichte der overige bestaande scholen gebruikelijk is. De school zal onderworpen zijn aan de schoolcommissie.

De *slaven* waren dus ook hier weer van *regeeringswege* uitgesloten en de *neutraliteit* bleef gehandhaafd, zonder wederom eenige geldelijke tegemoetkoming.

Op eene begrooting van 11 Juli 1844 vinden we echter voor MEESTER HEIN een tractement uitgetrokken van 160 gld., van November tot Juli inclusief.

In 't zelfde jaar stuurde PASTOOR PUTMAN een medewerker zijner school, PIET D. KOCK, naar Holland, om te Rolduc te studeeren en de onderwijzersakte te halen.

Tijdens een verlof van den Pastoor in Holland schrijft hij: Oudewater 2 Sept. 1847: „Gedurende mijn verblijf op Curaçao heb ik voor mijn meest gevorderde schoolkinderen, in de *Hollandsche* taal een gebedenboekje te zamengesteld, om zooveel ik met de

geringe middelen, die mij ten dienste staan, vermocht, ook daar *onze moedertaal* in te voeren." Bij zijn terugkomst 4 April 48 was hij vergezeld van den Hollandschen onderwijzer MARCELIS JOANNES VAN GIJZELEN.

11 Juli 1848 vraagt PASTOOR PUTMAN autorisatie voor de oprichting van eene school. Bij beschikking van 9 Augustus werd hem daartoe verlof gegeven, en om te doen zien, dat in den loop van de reeds 24 jaren van MGR. NIEUWINDT's pogingen voor onderwijs ook aan slaven, het Gouvernement nog geen vinger breed was afgeweken van zijn eersten opzet en daarom ook nog niets had bijgedragen voor dat onderwijs in de buitendistricten, *aan armen en slaven*, willen wij de akte citeeren:

»Herlezen een adres van den R.K. PASTOOR J. J. PUTMAN, d.d. 11 Juli, waarbij met overlegging van 4 stuks certificaten wordt verzocht, dat aan hem moge worden vergund, in de Oost-divisie dezes eilands eene armenschool op te richten enz.:

Voorts gelezen de gunstige consideratie en het advies d.d. 3 dezer van de schoolcommissie alhier enz.:

Heeft goedgevonden en verstaan het gedane verzoek te accorderen en mits dien:

1°. De vereischte toestemming aan den adressant te verleenen tot het oprichten in de Oost-divisie dezes eilands van eene school voor *vrije* arme kinderen, zonder *onderscheid van godsdienstige belijdenis*, buiten bezwaar van de koloniale kas en onder zoodanige bepaling als in het adres is aangegeven.

2°. Den Heer JOANNES MARCELIS VAN GIJZELEN toe te laten, om onder leiding van den heer PASTOOR J. J. PUTMAN, op de sub. 1° bedoelde school als onderwijzer de *vrije* kinderen te leeren.

3°. De schoolcommissie te machtigen om de op te rigtene school van de aan te vragene schoolbehoeften te voorzien, waarvan ingevolge des adressants verklaring, niet dan zeer spaarzaam zal worden gebruik gemaakt. Zullen overigens deze school even gelijk alle anderen, onderworpen zijn aan het toezicht der schoolcommissie op dit eiland.

Entract dezer zal met bijvoeging der geexhibeerde certificaten aan den adressant, als beschikking op zijn gedaan verzoek en gelijk extract aan den Heer JOANNES MARCELIS VAN GIJZELEN als bewijs van toelating en voorts volledig afschrift hiervan aan de schoolcommissie tot informatie en narigt worden toegezonden.

We herhalen 't nog eens: geen toelating van de *slaven* tot het onderwijs; *neutraliteit vereischt*, en geen *geldelijke ondersteuning!*

PASTOOR PUTMAN kon met voldoening terugzien op zijn werk en den 27 Nov. 1848 schreef hij dan ook aan zijn vriend P. VAN DER PLOEG, R.K. Geestelijke te Hageveld: „mijne armenscholen zijn gereed, voor jongens en meisjes; ik heb nu gebouwen, om een goed aantal kinderen te onderwijzen. Met de jongens is men

reeds druk bezig; deze week wordt ook de meisjesschool geopend."

In een correspondentie van 14 Jan. 1849 vinden we: „Mijne scholen zijn reeds gereed, ik heb er een voor meisjes en een voor jongens gebouwd, die te zamen 300 kinderen kunnen bevatten; 150 genieten op dit oogenblik reeds onderwijs. De goede meester VAN GIJZELEN kwijt zich dapper. In 4 maanden heeft hij 't reeds zoover gebracht, dat zij een gemakkelijk schoolboekje goed en redelijk vlug lezen, een bewijs, dat de negerknapen nog zoo dom niet zijn als sommige menschen wel schreeuwen; mijn heldhaftige zuster... neemt reeds een paar maanden onafgebroken iederen dag de school waar. De school is het eene uur een bewaarschool, het andere uur komt de letterkast voor den dag, die dan weer plaats moet maken voor de breimandjes. Spoedig hoop ik nu ook een aanvang te maken met de Zondagscholen, meer dan 200 hebben reeds daartoe hunne namen komen opgeven, zoodat wij de gegronde hoop koesteren, om de geheele bevolking in de beschaafde maatschappij in te lijven."

Verder lezen we op 1 Maart 1849: „Reeds over de 150 genieten dagelijks onderwijs en de Zondagschool voor grootere meisjes, die door de week moeten werken, is met 135 begonnen. Spoedig hoop ik ook met de Zondagschool voor jongens een aanvang te nemen. Mijn schoolmeester is een ferm mensch, hij heeft een paar jongens, die vroeger reeds op mijn school geweest zijn als helpers bij zich en dat gaat goed, nu er maar een blanke aan 't hoofd staat. De zwartjes leeren best, 500 nagenoeg komen geregeld op verschillende dagen in de leering, zoodat wij het thans opgroeiend geslacht om zoo te zeggen, kunnen opvoeden. Jammer maar, dat er nog zooveel *slaven* zijn, waarvoor we schier niets kunnen doen. Zij groeien met schapen en geiten in 't wild op. Wij hadden gehoopt, van ook hier de emancipatie te hebben, doch tot heden tevergeefs. Waren de ongelukkige slaven vrij, dan hadden wij een gelukkig en gerust leven."

Dit schrijft een R.K. Priester omtrent de slaven nog in 1849. Ter oorzake van de Regeering had toen nog niets voor hen kunnen gedaan worden. Het onderwijs mocht alleen aan *vrijen* gegeven worden! Teneinde te voorzien in de noodige lees- en rekenboekjes had PASTOOR PUTMAN in 1849 een eigen drukker, VAN HERPEN, uit Holland laten overkomen en onder de vele gebeden- en leesboekjes, die wij in de volkstaal van zijn hand nog bezitten, vinden wij ook van December 1850: „Eerste honderdtal leerzame verhalen voor kinderen." Nieuwe uitgave naar de laatste oorspronkelijke vervaardigd, ten dienste der lagere scholen. In 1851 kwam van zijn pers: „Proeve eener Hollandsche spraakkunst ten gebruike der algemeene armenscholen in de gemeente van de H. Rosa op Curaçao." Het was dan ook niet zonder reden, dat hij 23 Aug. 1851 kon schrijven: De scholen zijn in vollen

gang; op dag- en zondagschool hebben jaarlijks door elkaar 380 kinderen, jongens en meisjes onderwijs genoten. Mijn onderwijzer VAN GIJZELEN is steeds met onvermoeiden ijver en met het gelukkigst gevolg werkzaam. Onder de meest gevorderde leerlingen der dagschool zijn er reeds vele, die de Hollandsche taal vrij goed verstaan en redelijk Hollandsch beginnen te schrijven; ik hoop zoodoende tot eer van God en het heil der zielen, werkend zooveel ik kan, ook mijn vaderland van nut te zijn, met zooveel mogelijk onze schoone moedertaal te helpen verspreiden. Degenen die niet dan des Zondags de school kunnen bezoeken, onderwijs ik in de landstaal, waarin ik eenige school- en gebedenboekjes heb geschreven. Ze zijn alle op mijn eigen pers gedrukt, die thans onophoudelijk in beweging is en nu zoowel als de binderij, uitsluitend door eenige mijner schooljongens wordt gaande gehouden."

Bij terugkomst uit Holland van PUTMAN'S beschermeling PIET D. KOCK als onderwijzer, vertrok de bekwame en ijverige meester VAN GIJZELEN naar Bonaire.

Bovengemelde vruchten van onderwijs waren te danken aan het initiatief, doorzettingsvermogen en de ontelbare financieële offers van het Apostolisch Vicariaat van Curaçao, terwijl tot nu toe *de Regeering nog niets gedaan had voor de lagere standen, ja zelfs de slaven uitsloot van alle onderricht.*

Was de opvoeding der meisjes toevertrouwd aan de Zusters van Liefde reeds in 1842, MGR. NIEUWINDT wist in het brengen van geldelijke offers zoo ver te gaan, dat hij ook voor de mannelijke jeugd pogingen deed om een bekwaam Hollandsch ouderwijzer te doen uitkomen. Dien persoon had hij gevonden in den Heer BERNARDUS HUYKE, welke in 1843 eerst bij een der bestaande scholen werkzaam was, en in 1844 permissie kreeg om een eigen school te beginnen. Wij vinden vermeld, dat deze heer reeds onmiddelijk 27 jongens van den goeden stand, allen katholiek, onder zijne leerlingen telde en zijn spoedig op te richten internaat er nog meer zou tellen.

Dat men van gouvernementswege en tevens niet minder van den protestantschen kant met leede oogen den vooruitgang zag van het onderwijs, door het Apostolisch Vicariaat verstrekt, moge blijken uit de volgende feiten.

Onder het bestuur van GOUVERNEUR BARON VAN RADERS werd door den Heer DE QUARTEL, den Procureur des Konings, in 1843 pogingen aangewend, om alhier Moravische Broeders te verkrijgen, die de arme katholieke slaven tot eene voor hen vreemde godsdienst moesten overhalen.

De blijde aanhef op 28 December in de Curaçaosche Courant dat er eene protestantsche dame zou komen, om hier een instituut voor meisjes op te richten, is wel teekenend. Zij zou uit Suriname, liefst per oorlogscorvet „Juno," hier aankomen.

Bovengenoemde Gouverneur dreef zijn anticlericale neigingen zoover, dat hij op 28 December 1844 MGR. NIEUWINDT als lid der schoolcommissie exonereerde, den man, aan wien Curaçao op het gebied van onderwijs en beschaving zoo veel te danken had.

Toen werd ook op 30 Dec. daaropvolgend door diezelfde schoolcommissie, nu uitsluitend uit protestanten en één Israeliet samengesteld, den last opgedragen, om onderzoek te doen, of de Zusters al of niet ten opzichte van niet-katholieke kinderen zich met het godsdienstige hadden bezig gehouden.

Men begrijpt dan ook naar waarde de klacht van MGR., geuit in een schrijven van 13 Januari 1845: „Men acht 't voor niets, welke opofferingen er gedaan worden, om alle meisjes uit onderscheidene standen eene behoorlijke opvoeding te geven, men acht 't voor niets dat meer dan 430 arme meisjes er gratis onderwijs ontvangen, die anders op de straat zouden rondloopen en der maatschappij tot last en ergernis zouden dienen."

Ten opzichte van zijn ontslag als lid der schoolcommissie had hij den hoogen moed, om aan den Gouverneur het Koninklijk Besluit van 2 Jan. 1842 voor te leggen. Artikel 2 toch zegt: „Tot handhaving der gelijkheid van allen voor de wet en ter voorkoming, dat niet aan het lager onderwijs eenige uitsluitende of eenzijdige richting worde gegeven, zal voortaan bij het doen van voordrachten ter vervulling der openvallende schoolopzienersplaatsen, overeenkomstig art. 10 der wet voor het lager schoolwezen en onderwijs van 3 April 1806, in het oog moeten worden gehouden, dat de zamenstelling der Provinciale commissiën van onderwijs, wat aangaat de verschillende godsdienstige gezindten van hare leden, zooveel mogelijk in evenredigheid kome met de onderlinge godsdienstige verhouding van de bevolking in iedere provincie."

Op medewerking van het Gouvernement kon MGR. NIEUWINDT dus niet roemen; noch voor de lagere klassen in de stad, noch voor de bevolking in de buitendistricten en slaven was door de Regeering iets gedaan. Systematische tegenwerking van GOUVERNEUR VAN RADERS en van het bekende vijandelijk kamp was de menschelijke dank, dien hij voor al zijn ploeteren en offerbrengen mocht inoogsten.

Op 10 Dec. 1844 had Monseigneur reeds gezorgd voor een onderwijzer op Westpunt, het verst afgelegene buitendistrict, waar dus het onderricht van het volk reeds aanving, jaren vóórdat er een begin werd gemaakt met kerk en parochie.

Er werd niet stilgezeten! In 1846 kwam de onderwijzer F. SCHWIEP uit Holland aan, om den Heer HUYKE te assisteeren. Nu kon ook aan het verlangen voldaan worden, om eene aparte kostelooze jongensschool op te richten. Ook te St. Martin werd een school begonnen geheel en al ten koste van den fungeerenden Pastoor.

In zijn brief aan de Propaganda zegt Monseigneur: „Scholen voor de jeugd van beiderlei kunne zijn opgericht, met goede onderwijskrachten, maar de finantiëele toestand der missie is slecht!”

Was zulks te verwonderen? Alle uitgaven voor het onderwijs had Monseigneur sinds zijn aankomst in 1824 zelf moeten bekostigen: Het uitkomen van 4 Hollandsche onderwijzers; het studeeren van PIET D. KOCK op Rolduc; de overtocht van 12 religieuze Zusters; het onderhoud van geheel zijn onderwijzend personeel (daarvan afgetrokken de luttele schoolgelden van sommige kinderen); den koop van gronden en den bouw en het onderhoud van scholen enz. enz. *Alleen* gaf het Gouvernement de schoolbehoeften voor de *arme vrije* scholen, en van deze gift moest nog zoo *zuinig* mogelijk gebruik gemaakt worden.

Wij mogen dan ook wel hulde brengen aan de „Propagation de la Foi” te Parijs, die jaarlijks aanzienlijke sommen gelds stuurde voor de missie van Curaçao, en aldus MGR. NIEUWINDT in zijn groote uitgaven te hulp kwam

In 1847 waren reeds 13 Zusters met 500 schoolgaande meisjes, waarvan er 400 *gratis* onderwijs ontvingen.

Na zijn visitatie-reis op de Bovenwindsche eilanden was het des Bisschop's eenigste wensch, ook dáár scholen op te richten; onderwijs was immers 't groote middel tot beschaving. Met Holland werd onderhandeld, om er Zusters voor te krijgen; zij zouden op St. Eustatius les moeten geven in het Engelsch, „dat is immers hun volkstaal,” schreef hij, „en in het Hollandsch, want 't is toch een Hollandsche kolonie.” Op St. Martin was ook een onderwijzer voor 't Fransch noodzakelijk.

Holland was bereid, het noodige aantal bekwame onderwijzeressen te sturen, maar uit gebrek aan fondsen kon er niet toe worden overgegaan; voor MGR. NIEUWINDT zou het zijn geheele leven een „pium votum” blijven.

De Bovenwindsche eilanden zouden zich voorloopig moeten blijven behelpen met kleine particuliere schooltjes, door den katholieken Pastoor en door de methodistische gemeente onderhouden.

Een schrijven van 11 Febr. 1848 aan den Gouverneur der Kolonie zal ons den grooten werker voor onderwijs en beschaving nog beter doen kennen. Wij copieeren: »Daar het niet onbekend is, dat U.H.E.G. het grootste belang stelt in alles, wat tot het welzijn en zedelijke beschaving dezer bevolking leiden kan, en tot dit laatste onwedersprekelijk een doelmatig onderwijs in de eerste grondbeginselen der taal geschikt is, zoo verstout ik mij met den meest verschuldigden eerbied, het onderstaande verzoek, geheel en uitsluitend ten nutte dezer maatschappij te doen.

„In de West-divisie dezes eilands, waar de vrije bevolking vrij

talrijk is, bevindt zich niet eene enkele school, waar de jeugd eenig onderwijs, hoe gering ook, kan erlangen; zij wordt groot zonder beschaving en maar al te vaak ten prooi der schandelijkste zedeloosheid, die de maatschappij onteert en eenmaal heilloos in de gevolgen voor haar worden kan. Het is, ten einde daarin, zooveel mijne zwakke krachten toelaten, te voorzien, dat ik het waag U.H.E.G. nederig te verzoeken, dat het mij worde toegestaan, op den mij in eigendom toebehoorenden tuin „Kabrietenberg" (nu „Barber") in het eerste district, West-divisie, *geheel ten mijne koste*, eene school voor de behoeftige jeugd van beide geslachten, zonder onderscheid van godsdienstige belijdenis, te mogen oprichten en aldaar door eene of meerdere Zusters van Liefdadigheid uit het alhier gevestigde pensionaat voor meisjes, geheel gratis onderwijs in het lezen, schrijven en allereerste beginselen der rekenkunde, benevens voor de meisjes de allernoodzakelijkste handwerken te laten geven, zonder dat zulks in eenig opzicht ten laste der koloniale of andere publieke kosten kome.

„Op de welwillendheid van U.H E.G. vertrouwende, durf ik de hoop koesteren, dat dit belangloos verzoek met eene gunstige toestemming bekroond zal worden."

Wel blijkt uit dit schrijven ten volle de groote belangstelling van Mgr. NIEUWINDT in het onderwijs; hoe hij het Gouvernement had te *smeeken* om verlof, en hoe hij zelfs alle onkosten op zich wilde nemen uit liefde voor de arme bevolking.

In 1848 op 22 Februari werd de permissie voor de school op Barber ontvangen, maar nogmaals werd 't herhaald en bedongen, dat die school kosteloos moest zijn en onderworpen aan het schoolreglement van 1819.

Deze school werd dus wederom als een *privaat openbare school* beschouwd, onder *verbod van er godsdienst*, van welk kerkgenootschap ook, te onderwijzen. Deze school werd geheel uit eigen middelen gebouwd en begon met twee Zusters en 60 à 70 leerlingen dagelijks. Het is de eerste school van het Apost. Vicariaat, waar thans jongens en meisjes samen onderwijs genieten.

Wie zal nog durven zeggen, dat 't Apostolisch Vicariaat zijn eigen R.K. onderwijs opgedrongen heeft?

Wel heeft het Apostolisch Vicariaat het Gouvernement voortdurend aan zijn plicht herinnerd; het Gouvernement bleef echter altijd eerder een obstakel tegen 't volksonderwijs; men begreep, dat er onderwijs moest zijn, maar .... men liet het onderwijs over aan het Vicariaat; terzelfder tijd weigerde het Bestuur allen finantieelen steun en liet den vollen last der offers voor de katholieke Missie!

TWEEDE HOOFDSTUK.

HET GOUVERNEMENT STAAT EENIG GELD TOE VOOR HET ONDERWIJS DER SLAVEN.

Den 15en Juni 1848 trad een ander Reglement op het beleid der Regeering voor Curaçao en onderhoorigheden in werking. Het was goedgekeurd bij 's Konings Besluit van 27 Januari 1848. In dit Reglement art. 48 werd andermaal de slavenhandel verboden, en in art. 49 lezen we: „de slaven blijven de zorg van het koloniaal Bestuur met nadruk aanbevolen. Gepaste maatregelen worden beraamd, om den stoffelijken en zedelijken toestand der slaven te verbeteren en om de manumissiën te doen strekken tot nut der Koloniën!"

Gelukkig besluit der Regeering! Er zou gezorgd worden, om den stoffelijken en zedelijken toestand der slaven te verbeteren; de manumissiën zouden strekken tot nut der Koloniën. Is er een kentering gekomen in de ideeën van het Bestuur; zullen de slaven worden toegelaten tot het onderwijs?

Gaat 't Gouvernement art. 59 naleven dan zal het 't Vicariaat moeten *steunen* in het geven van het onderwijs, maar *laat* terzelfder tijd het onderwijs geheel aan het Vicariaat *over*.

Nogmaals zal MGR. NIEUWINDT zijn meening omtrent de emancipatie aan den Minister van Koloniën meedeelen. Hij stelt en beantwoordt de vraag: wat is er noodig, om na de emancipatie de rust en orde te verzekeren? Geen vermeerdering van gewapende macht, maar 1° grootere eenheid onder de thans vrije bevolking, blanken en kleurlingen; 2 meerdere uitbreiding van godsdienst en onderwijs.

Hij schrijft 17 Juli 1848: „Ik heb ook nog, als van een ander geschikt middel, om rust en veiligheid hier te handhaven, van het onderwijs gewaagd. Ik bedoel hier niet zoozeer het godsdienstig als wel het schoolonderwijs. Onkunde of liever domheid is niet slechts het kenmerk van onbeschaafdheid, maar ook al

te dikwerf de moeder van ondeugd en wanorde; daar echter zulks meer op het opkomende geslacht dan op de tegenwoordige slaven, die geëmancipeerd staan te worden, betrekking heeft, zoo zij het mij vergund te toeven, totdat de wijze, op welke de slaven geëmancipeerd zullen worden, bekend zal zijn, ten einde alsdan, indien zulks konde dienstig zijn, op dezen maatregel terug te komen en over dezelve uit te weiden. Intusschen kan ik Uwe Exc. voorloopig de verzekering geven, dat wij bereid zijn, om bij de eventueele emancipatie op de drie hier door ons opgerichte scholen, waaraan arme kinderen gratis, zonder eenige tegemoetkoming van het Gouvernement, thans onderwijs wordt gegeven, ook de kinderen der geëmancipeerde slaven, zoo verre de localen zulks toelaten, op te nemen."

De vrees van MGR. NIEUWINDT voor ongeregeldheden der slaven was niet denkbeeldig, daar juist in dezen tijd de slavenopstanden waren uitgebroken te Martinique, Guadeloupe enz. en ook zelfs te St. Martin en St. Eustatius. Te St. Martin was de Gezaghebber door omstandigheden gedwongen, ze vrij te verklaren.

31 Oct. 1848 ontving Monseigneur antwoord van den Minister van Koloniën op zijn brief van 17 Juli.

De Minister erkent, dat de ontwikkeling van godsdienstige en zedelijke beschaving der slaven de meest doeltreffende middelen zijn. De Minister zal aan den Gouverneur voorschriften zenden, om in dienzelfden geest te handelen en dadelijk *eenige fondsen* ter beschikking te stellen tot gemoetkoming in de kosten van het *christelijk* onderwijs der slaven.

De Minister had n.l. beschikt, dat de opbrengst van verkoop van landsslaven *geheel* of *gedeeltelijk* aan Monseigneurz ou worden afgedragen ter bestrijding van de onkosten voor onderwijs der slaven.

De slaven mochten dus *christelijk* onderwijs genieten, terwijl tot nu toe voor de vrijen alle godsdienst uit de scholen moest geweerd worden.

Na deze ministerieele beschikking zullen er dan gelden voor het onderwijs der slaven disponibel zijn.

In 1844 was Mgr. NIEUWINDT reeds doende geweest met het Bestuur, om een school op Bonaire te openen, maar de fondsen ontbraken; thans met de hoop op een geldelijke bijdrage zal hij nogmaals in onderhandeling treden.

11 Dec. 1848 schrijft hij aan den Gouverneur: »Daar ik vernomen heb, dat door het Gouvernement goedgunstiglijk voor eene landsschool op Bonaire eene jaarlijksche toelage van 800 gld. uit de koloniale kas alhier, is toegestaan geworden en er reeds in het jaar 1844 tusschen den toenmaligen Gezaghebber dezer Kolonie en mij sprake geweest is, om op het genoemde eiland Bonaire eene school voor beide geslachten onder het bestuur van Zusters van Liefdadigheid uit het hier bestaande pensionaat voor meisjes

op te richten, aan welk plan voornamelijk uit gebrek der noodige fondsen tot het onderhoud dier school en der Zusters tot nog toe geen verder gevolg is kunnen gegeven worden, daarom door de milddadigheid des gouvernements in dat gebrek voorzien wordt, zoo neem ik de vrijheid, met evenveel vertrouwen als diepen eerbied mij tot UHEG. te wenden met het nederig verzoek, dat het mij vergund worde op het onderhoorige eiland Bonaire eene school voor kinderen van beide geslachten, zonder onderscheid van godsdienstige belijdenis, onder het bestuur der bovengenoemde zusters op te richten, waar behalve het onderwijs in de Nederlandsche taal, schrijven en rekenen, ook aan de meisjes onderricht in de vrouwelijke handwerken zal gegeven worden, terwijl aan gezegde zusters voor haar onderhoud eene jaarlijksche toelage van 800 gld. gegeven worde. Ik zal zeker niet noodig hebben wegens de bekwaamheid en geschiktheid der bedoelde zusters uit te weiden, daar zulks niet slechts door het hier reeds circa zes jaren bestaande pensionaat maar ook door de nu reeds sedert vier maanden gevestigde school in de West-divisie alhier bewezen is. Evenmin zal het mijns erachtens noodig zijn te betoogen, dat eene school door zusters gedirigeerd te Bonaire, niet alleen met de wenschen der bewoners waarschijnlijk het meest overeenkomt, maar ook boven eene andere, door eenen particulier gehouden, te prefereeren is, daar zij eene stabiliteit bezit, op welke die van eenen particulier, hetzij door overlijden of verandering van meer lucratieve betrekkingen der onderwijzers, minder rekenen kan; daarenboven zal het zeker niet noodig zijn van den belangloozen ijver der zusters te gewagen, die wellicht eenmaal te Bonaire gevestigd, niet slechts zich bij het onderwijs in de Nederlandsche taal zullen bepalen, maar ook aan dat van vreemde talen voor sommigen zich wel zullen prêteren en daarenboven eene bewaarschool oprichten, gelijk aan die, welke in het moederland met zooveel vrucht bestaan en althans op Bonaire zoo hoogst nuttig zoude wezen, voor die kleine kinderen, wier moeders zich den geheelen dag op het land aan den arbeid bevinden en aldus hun kleinen zonder opzicht te huis moeten achterlaten.

„Belangstelling in het welzijn der kolonie, hetwelke zoo krachtig door het onderwijs der jeugd bevorderd wordt, doet mij deze vrijheid nemen en boezemt mij de hoop in, dat wel verre van ten kwade geduid, integendeel door UHEG. met den gewenschten uitslag bekroond worde."

MGR. NIEUWINDT had zijne verwachtingen te hoog gesteld!

21 Dec. 1848 wordt bovenbedoeld verzoek om *f* 800 door den Gouverneur afgewezen, daar: „op hooger last reeds is voorzien, op wat wijze die gelden moesten besteed worden." Die gelden werden disponibel gesteld voor een *protestantsch* onderwijzer op Bonaire, waar de bevolking ver overwegend katholiek is!

Was er te rekenen op de mooie woorden van den Minister, kon men vertrouwen stellen op een anti-clericale regeering in de Kolonie? *Van de gelden, uitgetrokken ten laste van de koloniale kas, kreeg Monsigneur geen cent.*

Zijn school echter kwam er toch, maar vermeerderde het nadeelig saldo der missie! Hij beklaagde zich dan ook bij Den Haag in 1849, dat de Publicatie van 15 Juni '48 niet werd nageleefd, maar kon ook niet nalaten, het Moederland te laten weten, dat de scholen van het pensionaat en van den Heer HUYKE zeer goed voldeden aan de schoolcommissie, „de besten op het eiland", had de president gezegd.

Wij weten uit het bovenstaande, dat wij die schoolcommissie niet te na komen en getuigen, dat zij geen vriend was van het particulier bijzonder onderwijs, door het Vicariaat gegeven.

Den 20sten Maart werd er aan het Ministerie voorgelegd een ontwerp over het besteden van het geld, dat inkwam voor den verkoop van vrijdom aan landsslaven, om het n.l. te geven aan eenig liefdadig genootschap te Curaçao.

In het begin van 1849 was er 100 gld. slavengeld ingekomen. Het bestuur in de Kolonie had voorgesteld, 't te geven aan een liefdadig genootschap te Curaçao. Was er een vingerwijzing uit den Haag gekomen?

Deze 100 gulden werden aan Monseigneur overhandigd ter gemoetkoming in de kosten van het *Christelijk* onderwijs onder de *slaven*. Het slavengeld dus voor hen, die zich afslaafden voor het onderwijs in de Kolonie! Maar dit is dan ook onze *eerste subsidie:* de opbrengst der slaven!

Van de gelden uit *de koloniale kas* tot op heden heen cent; geen cent nog voor het onderwijs aan honderden *vrije* kinderen gegeven!

Den 28sten April van hetzelfde jaar vinden we vermeld, dat Monseigneur 200 gld. kreeg voor hetzelfde doel. In het begin van dit jaar was door het Gouvernement grond afgestaan om een kerk en school te bouwen op een buitendistrict, n.l. San Willibrordo.

Eene aanvrage werd op 28 Juni 1849 gedaan, om eene kostelooze en eene betalende school op te richten op St. Martin door Zusters uit het pensionaat. Deze school zou tevens zijn *zonder onderscheid van godsdienst.* Terzelfdertijd vraagt Monseigneur geldelijke bijdrage voor het onderhoud der onderwijzeressen. De Gouverneur antwoordt, dat hij den gezaghebber van St. Martin zal raadplegen en tevens erkent hij, dat een school te St. Martin vooral *noodzakelijk* is.

Het schijnt, dat er met het Ministerie over onderhandeld werd, want 17 Sept. kwam antwoord, dat de Minister van Koloniën van oordeel was, dat voor een school te St. Martin en Eustatius geen toelage kon gegeven worden, daar het getal slaven zeer gering was en weinigen katholiek waren Van toelage voor *arme vrije*

kinderen was dus heelemaal geen sprake, ook de slaven moesten maar aan hun lot worden overgelaten.

Den 28 Augustus was van slavenverkoop 340 gulden ingekomen, ofschoon Monseigneur hiervan slechts 140 gulden voor het onderwijs der slaven ontving. De 200 overige guldens waren elders gegaan, ofschoon het Vicariaat alleen zich de slaven had aangetrokken.

Rechtvaardige naleving van artikel 59 van het Reglement op het beleid der Regeering in Curaçao!

Den 28en October 1849 werd een schrijven ontvangen van den Gouverneur van Curaçao; deze was van dezelfde opinie als de Minister.

Dus de oprichting van een school te St. Martin werd *geweigerd;* maar, zoo vervolgt het antwoord: „dat overigens dc toestemming tot de oprichting van een school voor R.K. kinderen gereedelijk door het Bestuur zal worden verstrekt. En daar het Bestuur overtuigd is van de behoefte van een onderwijzer te St. Martin, wil het wel ter gemoetkoming daarvan voorstellen bij den Minister van Koloniën doen."

Hier is dus sprake van een uitsluitend *R.K. school* door het *Gouvernement* zelf aan de Regeering in overweging gegeven. Heeft het Vicariaat zich dan opgedrongen?

Op 22 October 1849 was de opbrengst van een slaaf 220 gulden. Dit bedrag kreeg Monseigncur geheel. Men heeft dus in 1849 ontvangen te zamen 100 + 200 + 140 + 220 = 660 gulden.

Dit echter alleen voor het onderwijs der *slaven;* voor de *arme vrijen* was nog geen penning toegestaan, ondanks er gelden op de begrooting waren uitgetrokken.

Bovenbedoelde voorstellen, om tot de oprichting van scholen voor R.K. kinderen gereedelijk over te gaan, waren door den GOUVERNEUR J. J. RAMMELMAN ELSEVIER Jr. werkelijk gedaan, zoodat op 3 December 1849 reeds door het Ministerie geantwoord werd, dat op de *gunstige* rapporten van den Gouverneur betrekkelijk de scholen te Curaçao, jaarlijks op de *begrooting 1800 gulden* zal beschikbaar gesteld worden voor het onderwijs. Over de baten van den verkoop van vrijdom der slaven kan de Gouverneur vrijelijk beschikken overeenkomstig de instructie van 31 Oct. 1848.

Het Vicariaat mag dus redelijkerwijze in het vervolg hopen op twee bronnen van inkomst: èn de 1800 gulden uit de koloniale kas èn het geld voor de slaven; maar over die 1800 gld. werd eerst met den Gouverneur onderhandeld.

Met vertrouwen op den steun van het Gouvernement wordt 13 Dec. 1849 een aanvrage ingezonden, om eene school op te richten voor kinderen van beiderlei geslacht te Sta Maria; tevens wordt geldelijke steun voor dat doel gevraagd.

Hier wordt bij de aanvrage weggelaten: „zonder onderscheid

van geloofsbelijdenis," *natuurlijk ingevolge* besluit van den Gouverneur van 13 October, dat overigens de toestemming tot de oprichting van een school voor *R.K. kinderen* gereedelijk door het Bestuur zal worden verstrekt.

Het verzoek om eene school op te richten op S[ta] Maria wordt *geweigerd!*

In het jaar 1849 werd dus de oprichting van twee scholen geweigerd; en een overzicht van dit jaar toont ons duidelijk, hoe stiefmoederlijk het Vicariaat werd bedeeld.

Een betalende meisjesschool met 100 kinderen in de stad: niets; een armenschool met 430 kinderen en een zondagschool met 187 kinderen: alleen schoolbehoeften van de schoolcommissie; de school op S[ta] Rosa met ruim 300 kinderen en de zondagschool met 200 kinderen: alleen schoolbehoeften. Een school te Barber met 100 kinderen en drie Zusters: niets. Voor het onderwijs der slaven was 660 gulden ontvangen. Van de uitgetrokken 1800 gulden heeft Monseigneur niets vernomen. Wel was er op Aruba een *protestantsch* onderwijzer aangesteld, die 900 gulden kreeg.

Wij schrijven 't jaar 1850. Den 28 Augustus ontvangt Monseigneur 't geheele slavengeld à 450 gulden. Op 27 Juli had hij zijn verzoek herhaald, om een school op te richten te Sta Maria. Daar Monseigneur niet spreekt in zijn aanvrage van tegemoetkoming in schoolbehoeften of van geldelijke toelage voor de onderwijzeressen, wordt het verzoek toegestaan onder conditie: dat de Zusters aan de schoolcommissie eerst blijken van kundigheid geven, (dit is weer een nieuwe bepaling!); dat de school onder toezicht der schoolcommissie zal staan, evenals alle private openbare scholen en dat onder geen benaming met dit onderwijs zal verbonden worden het leerstellige van eenig kerkgenootschap.

Hoe deze laatste bepaling te rijmen is met het schrijven van 13 Oct. '49, dat tot oprichting van scholen voor R.K. kinderen gereedelijk door het Bestuur zal worden meegewerkt, is voor ons een raadsel. — Men was overgelaten aan de willekeur en het stelselmatig tegenwerken van het Bestuur!

De school te S[ta] Maria werd gesticht; *in 1854* telde zij 175 leerlingen. Zij was geheel en al buiten bezwaar van de koloniale kas.

Uit een correspondentie van 30 Oct. 1850 maken we op, dat Monseigneur tracht om Broeders Xaverianen te krijgen voor zijne scholen. „Behalve Hollandsch en Fransch is ook Engelsch en Spaansch onderricht noodzakelijk," zegt hij.

In het iaar 1850 was de opbrengst aan slavengeld: 450 + 260 + 240 = 950 gulden. Dit werd door het Gouvernement gegeven, om de slaven ten getale van ± 7000 te onderrichten, en voor hun *christelijk* onderwijs.

Voor de katholieke *vrije arme* bevolking op de drie eilanden

te zamen 14820 zielen werd door het Gouvernement niets gedaan. Geheel alleen droeg het Apostolisch Vicariaat voor hen de zorg. Voor meer dan *800* kinderen te zamen wordt alleen op *karige wijze eenige schoolbehoeften* gegeven.

Maar nog steeds werken de slavenhouders het onderwijs tegen; vandaar MGR. NIEUWINDT in het buitenland geld tracht te krijgen, om de slaven vrij te koopen. Op elke parochie *zal* eene school komen, al moet hij ze op eigen kosten oprichten. Alle moeiten worden aangewend, om fondsen daarvoor bij elkaar te garen, en 't gelukt hem, in Amsterdam eene Damesvereeniging [1] op te richten, met het doel in Holland steun te vinden voor arme scholen. Dit jaar zien we dan ook, door middel van gelden, in 't vaderland verkregen, een school verrijzen op „De Noord" van Aruba.

Den 9 Januari 1851 wordt bericht ontvangen, dat de 1800 gulden. die op de Koloniale begrooting waren uitgetrokken, zoo spoedig mogelijk zullen aangewend worden, om een grooter aantal arme kinderen onderwijs te geven. Tot nu toe had Monseigneur er niets van ontvangen, en zou 't in de toekomst beter gaan? Om die met vertrouwen te gemoet te gaan, zou men het anticlericaal Bestuur der Kolonie Curaçao anders moeten kennen! De historie en de officiëele gegevens strekken ons ten bewijs.

Op 15 April 1851 wordt eene aanvrage tot het Bestuur gericht, om te Pietermaai eene bewaarschool op te richten buiten bezwaar van de koloniale kas voor R.K. kinderen. Hiertoe wordt op 15 Mei permissie gegeven.

Dit is de *eerste R.K. bijzondere school:* met 134 kleintjes.

Terwijl het regeeringsreglement gelijke rechten geeft aan alle belijdenissen, zag Monseigneur zich toch gedwongen te klagen over de partijdigheid van den Gouverneur en het Bestuur in de Kolonie. We brengen even in herinnering, dat de oprichting van een school te St. Martin wordt geweigerd, omdat de bevolking overwegend protestant is; maar voor Aruba, waar de bevolking overwegend katholiek is, werd een protestantsche onderwijzer tegen een tractement van 900 gulden aangesteld; te Bonaire evenzoo een protestantsch onderwijzer met 800 gulden en dat voor 20 kinderen; op Curaçao zullen de protestanten een school bouwen voor 75 kinderen, waarvoor een onderwijzer een tractement van 1200 gulden krijgt. Deze school is in Juni 1851 gebouwd, maar op *'s lands kosten*. Bij de opening waren er 21 kinderen aanwezig. Laten we deze ook bij de landscholen tellen, dan zijn er thans 3 scholen van het Gouvernement op Curaçao. Voor *zijn* 314 arme kinderen betaalt *de Kolonie 6340* gulden. Op de scholen

[1]) Associatie ter Bevordering van het onderwijs der Katholieke Jeugd, bijzonder voor behoeftigen in de Nederlandsche Overzeesche bezittingen.

van het Vicariaat zijn *1078* kinderen, de kinderen der bewaarschool inbegrepen; zij ontvangen *gratis* onderwijs; ternauwernood wordt voor 400 kinderen schoolbehoeften ontvangen.

Daar op de landschool te Bonaire zeer weinig arme kinderen werden toegelaten, verzocht Monseigneur om eene school voor R.K. kinderen op te richten onder bestuur van Zusters, die *een examen in Holland hebben afgelegd en bereid zijn een examen voor de schoolcommissie af te leggen*. Alles buiten bezwaar der koloniale kas.

Moesten door een bepaling van het Bestuur in 1850 de Zusters eerst blijken geven van kundigheid voor de schoolcommissie, thans schijnt die eisch wederom vezwaard te worden en wordt er van *examen* gesproken.

Op 19 Dec. 1851 geeft de Gouverneur permissie tot het oprichten eener school op Bonaire onder bovengenoemde voorwaarden.

Uit Holland komt 29 Februari 1852 weer een „Reglement op het beleid der Regeering te Curaçao." In art. 89 staat: „Overal, waar de talrijkheid der *Europeesche bevolking* dit vordert, moet *openbaar* onderwijs gegeven worden." Nòch voor de *koloniale* bevolking, nòch voor de *slaven* wordt dus gezorgd door de *Regeering*.

Den 3en Maart van dit jaar werd eene bewaarschool op Otrobanda aangevraagd voor R.K. kinderen onder de 7 jaren en buiten bezwaar van de koloniale kas 20 Maart daaraanvolgend werd de toestemming ontvangen.

Over het geheele jaar 1852 heeft Monseigneur 300 gulden ontvangen als baten van vrijdom van slaven voor hun onderwijs; voor 21 zusters, 3 onderwijzers en voor het onderricht der arme *vrije* kinderen .... geen cent!

Toch heeft hij den moed nog niet verloren. Op 28 Maart 1853 vraagt Monseigneur, om Zusters naar Sta Rosa te zenden. Op 21 April wordt de toestemming gegeven. In Mei wordt met een dagen zondagschool begonnen. Er zijn 266 kinderen.

In 1853 heeft het slavengeld 1450 gulden opgebracht. Monseigneur kreeg daarvan maar fl. 483,33 n.l. een derde, de rest werd voor de armen-bedeeling gebruikt. Zoo willekeurig speelde het Bestuur met het ministeriëel besluit van den 15 Juni 1847. Het Vicariaat alleen had toch de zorg voor de slaven!

Na den dood van meester v. GIJZELEN en den overgang van den Heer SCHWIEB naar de landsschool, tracht Mgr. toch nieuwe onderwijzers uit Holland te krijgen, ondanks de weinige hulp van het Gouvernement. — 6 Mei 1854 komt de onderwijzer de Keizer uit, om Mijnheer HUYKE te assisteeren. Ook zal meester DE VRIES overkomen voor Aruba. Hij had akte 3e rang en arriveerde 16 Juli 1855.

In Augustus 1854 was PASTOOR GAST op Saba voor zijne 20 kinderen verplicht eene school op te richten, omdat de protestanten aan de katholieken de school ontzegden. Op *ons* echter rustte de

verplichting onze scholen te openen zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid!

Op de pensionaatscholen zijn thans 650 kinderen, te Sta Rosa 230, te Sta Maria 148, te Barber 74, bij Mijnheer HUYKE 73, bij meester SCHWIEB 75, te zamen op 't eiland Curaçao 1270 kinderen, waarvoor Mgr. geen enkele toelage ontvangt. Het onderwijs steunt geheel op de liefdegaven van het moederland. Dat geheele jaar werd 150 gulden uitgekeerd als komende van den vrijdom der slaven.

Den 27 Febr. 1855 wordt aan het Bestuur der Kolonie een stuk gronds aangevraagd op Aruba, ten einde eene school te bouwen te Oranjestad voor R.K, kinderen. Op deze aanvraag werd 3 April een gunstig antwoord ontvangen, maar geen finantiëele steun toegezegd. Daarom schreef Monseigneur naar Holland, om hem de gunst te bewijzen voor zijne armenscholen in alle kerken van het Moederland eene collecte te houden en door de liefdegaven zijner geloofsgenooten aldaar aan te vervullen, wat hem tegen alle recht en billijkheid door de Regeering werd onthouden.

Nogmaals uit Monseigneur 16 Juli 1855 een klacht, dat er op de scholen bijna geen slavenkinderen komen, omdat dc eigenaars ze niet willen sturen.

Den 18 October van dit jaar willigt het Gouvernement het verzoek in, om te Bonaire een particuliere school op te richten onder bestuur van Zusters, *indien zij hier of in Holland een behoorlijken rang hebben verkregen*. Wel kan het Bestuur met zijn eischen en bepalingen voor den dag komen, maar ondersteuning wordt steeds geweigerd. Deze school werd 20 Jan, 1856 geopend met 2 Zusters en 100 kinderen.

In dit jaar is het getal schoolgaande kinderen 1120, minder dus dan 't voorgaande jaar, ter oorzake van de groote armoede, de zware droogte en het rookvonk dat onder de kinderen heerschte. Er zijn thans 32 Zusters voor de scholen. In 1855 kreeg Monseigneur 300 gulden voor de slaven en werd 500 gulden ontvangen voor 't geheele onderwijs.

Naar aanleiding van een schrijven van den Minister van Koloniën d.d. Januari 1857 vraagt GOUVERNEUR LANSBERG aan Monseigneur, verslag uit te brengen over den toestand der slaven en de vraag te beantwoorden: „wat kon er omtrent het onderwijs der slaven worden meegedeeld?"

Monseigneur geeft een verslag over 1855 en 1856 en schrijft 13 Febr. 1857 ad. 4°. „Het schoolonderwijs, ofschoon zoo ruim en niet zonder kostbare opofferingen den slaven, althans hunne kinderen, aangeboden, wordt bijna geheel en al door hen verzuimd; de schuld hiervan ligt onbetwistbaar aan de meesters, die den arbeid hunner slaven en van derzelver kinderen vorderen en geheel

onverschillig zijn of zij al of niet onderwezen worden; misschien prefereeren sommige, dat hunne slaven in de diepste onkunde blijven voortleven, zonder in te zien, wat hiervan in de toekomst worden moet."

Verder bespreekt Monseigneur het geheele onderwijs. Te Curaçao in de stad: „In het gesticht der Zusters van liefdadigheid is eene ruime school, waar alle arme meisjes, vrije en slavinnen, gratis worden toegelaten en onderwijs in de Hollandsche taal, lezen, schrijven, eerste regelen der rekenkunde en in de meest nuttige vrouwelijke handwerken gegeven wordt. Daarenboven is er eene zondagschool, om te leeren lezen en schrijven, en twee bewaarscholen, eene in 't gesticht zelve en eene op Pietermaai, welke alle, zoowel voor slavinnen, als vrije meisjes, zelfs voor kleine jongens op de bewaarscholen open staan, die er gratis onderwezen worden. In de buitengemeenten te Curaçao van Sta Rosa, Sta Maria en St. Jozef zijn bij de kerken scholen voor arme kinderen van beider geslacht, zoo vrijen als slaven, waar, even als in de stad in 't gesticht der zusters, door eenige harer gratis onderwijs in de Hollandsche taal, lezen, schrijven en rekenen en aan de meisjes buitendien in de handwerken gegeven wordt. In de twee eerst genoemde scholen wordt ook des Zondags aan slaven en vrijen gelegenheid tot onderwijs gegeven. In Aruba is in het midden des jaars door een onderwijzer van den 3en rang, uit het moederland ontboden, eene school voor arme kinderen van beider geslacht. zoo slaven als vrijen opgericht, die er allen gratis onderwezen worden.

„Overigens bestonden er in 't jaar 1855 in deze Kolonie *geen andere scholen*, zoo verre mij bekend is, waar *slavenkinderin* werden toegelaten. Voor meer in leeftijd gevorderde slaven is geen andere gelegenheid om onderwijs te erlangen als de boven aangewezene Zondagschool."

Over het jaar 1856 kon Monseigneur er bij voegen:

„In dit jaar opgericht op Bonaire voor arme kinderen, slaven en vrijen, eene school, waar onderwijs in de Hollandsche taal, lezen, schrijven, eerste beginselen der rekenkunde en gewone vrouwelijke handwerken gegeven worden."

Tengevolge van een schrijven wederom van den Minister van Koloniën van 14 Juli 1856 maakt de Gouverneur van Curaçao op 14 Febr. 1857 bepalingen bekend omtrent *de slaven*. In art. 9 staat, dat de *slaven godsdienstig* of *ander onderwijs* moeten ontvangen. Deze publicatie moest door alle Pastoors van den kansel worden bekend gemaakt; zij is duidelijkcr dan die van 31 Oct. 1848, waarin alleen van Christelijk onderwijs werd gesproken.

Eindelijk gaan de slaven dus ook gewoon onderwijs genieten, eindelijk gaat het Gouvernement belang stellen in het schoolonderwijs der slaven!

Ons onderwijs der slaven is dus werkelijk ontstaan uit kracht eener verordening van het Departement van Koloniën. We hebben ons niet opgedrongen! Het Gouvernement bouwde geen scholen voor de slaven, stelde geen onderwijzer voor hen aan. De bijzondere school opende zoowel voor de vrijen als voor de slaven wijd zijn poorten! Monseigneur schrijft 21 Febr. 1857: „Indien de informaties juist zijn, bestaat er bij het Bestuur het plan, om de eigenaars der slaven te verplichten, om de slavenkinderen tot zekeren leeftijd tot schoolonderwijs toe te laten. Daar de slaven katholiek zijn, zullen zij door katholieke onderwijzers onderricht moeten worden.... Het katholieke kind dus op de katholieke school;.... schoollokalen moeten vergroot worden en leerkrachten vermeerderd."

Omstreeks Kersttijd van het vorige jaar had GOUVERNEUR LANSBERG de onderscheidene scholen bezocht, zijne hoogste tevredenheid te kennen gegeven en aan de Zusters den besten lof toegezwaaid. Hetzelfde was voor de scholen op Bonaire en Aruba door de Gezaghebbers geschied.

Jammer maar, dat de mannen van het Bewind die mooie woorden niet in sprekende daden omzetten, want toen Monseigneur op 18 Febr. 1857 aanvroeg, om te Pietermaai eene school op te richten voor meisjes, kwam 27 Februari wel reeds de permissie in, maar onder de uitdrukkelijke voorwaarden, dat die school onder gelijk toezicht zou staan als de andere private openbare scholen en zich zou te onderwerpen hebben aan de bepalingen op het lager onderwijs en dat met het onderwijs niet vermengd of verbonden mocht worden het leerstellige van eenig bepaald kerkgenootschap. Voor onvermogenden zouden schoolbehoeften worden verstrekt, maar met geen enkel woord wordt gesproken van eene toelage uit de gelden, die jaarlijks op de begrooting van Curaçao voor het onderwijs werden uitgetrokken.

Nogmaals komt in Maart 1857 een verordening van het Bestuur, om de emancipatie voor te bereiden. Uit kracht van artikel 9 zijn de eigenaars van slaven gehouden, voor slavenkinderen beneden 14 jaren de gelegenheid te openen, om christelijk onderwijs te ontvangen en wel twee uur per dag. Het catechismus-onderricht kwam nu in vollen gang in alle parochies.

Eindelijk zal ook Aruba zijn Zusters krijgen. Op 26 Mei 1857 staat de Gouverneur van Curaçao toe, op genoemd eiland eene school op te richten voor R.K. kinderen; echter blijft deze geheel en al onderworpen aan de verordening op het onderwijs. Op 8 April 1861 eerst wordt ook door 't Bestuur toegestaan, kinderen van eene andere geloofsbelijdenis toe te laten.

Voor de vorming der mannelijke jeugd heeft Monseigneur voortdurend getracht, mannelijke religieuzen aan zijn Vicariaat te verbinden, zeker ook voornamelijk om, ter oorzake van vertrek

of verandering van betrekking van het onderwijzend leeken-personeel, meer stabiliteit aan zijn onderwijs te verleenen. Op 15 Nov. 1857 zien we MGR. NIEUWINDT wederom een poging aanwenden, om van de pas opgerichte Congregatie van Fraters te Tilburg onderwijzers te krijgen met het oog op de uitbreiding van het onderwijs voor de stad en het platte land. Den 8 Juni van het volgend jaar klopt hij aan bij de Broeders van Maastricht om personen, die grondig onderwijs kunnen geven in de Nederlandsche taal, schrijven, rekenen, Engelsch en Fransch. Zelfs waagt Monseigneur 't nog, in een schrijven van 24 Febr. 1859, Engelsche Broeders aan te werven voor de scholen op de Bovenwindsche eilanden. Geen zijner pogingen om mannelijke religieuzen voor zijn onderwijs te krijgen, werd bekroond. Die glorierijke dag voor het katholiek onderwijs zou eerst opgaan, toen de Fraters van Tilburg in 1886 zich bereid verklaarden, de Missie met hunne leerkrachten te steunen.

Bij een schoolbezoek op Bonaire op 3 Dec. 1857 toonde GOUVERNEUR LANSBERG zich uiterst tevreden over het onderwijs der Zusters. Hij wilde, dat er nog een tweede parochie met een school der Zusters op dat eiland zou gesticht worden. Ook verlangde hij; dat het aantal scholen zoo spoedig mogelijk zou worden uitgebreid. En toen Monseigneur hem op de geringe financiën wees, verzekerde deze Gouverneur, zooveel als in zijn macht was te helpen. Op het vernemen van een plan om Broeders te laten komen, antwoordde hij: „het boezemt mij weinig belang in, of Broeders of Zusters onderwijs geven, mits men maar de methode der Zusters blijve volgen."

De scholen waren dan ook druk bezocht. Op de zes scholen der Zusters waren 1655 kinderen. Monseigneur schreef: „Schoon is het, te zien, hoe een groot aantal kinderen op de plaatsen, waar te voren bijna niemand lezen of schrijven konde, thans zulks behoorlijk doen en het Hollandsch, dat voor hen een vreemde taal is, vrij geregeld spreken.

In 1857 ontving Monseigneur 300 gulden voor het onderwijs der slaven; voor de 1546 kinderen, waarvan 1413 gratis onderwijs ontvingen, wordt door de Regeering niets betaald!

Uit een brief aan de „Propagation de la Foi" te Parijs, d.d. 8 Febr. 1859 moeten wij opmaken, dat Monseigneur met het Bestuur der Kolonie in onderhandeling was over de subsidie aan de scholen. Een voorstel van den Gouverneur schijnt ook ingediend te zijn, maar in een correspondentie van 24 Febr. klaagt hij, dat aan die subsidie door den Minister geen goedkeuring is verleend. Of in de Kolonie òf in het Moederland vindt het katholiek onderwijs stelselmatig zijn tegenwerking!

Toch geeft MGR. NIEUWINDT zijn pogingen niet op. Wederom gaat op 17 Juni 1859 een rekest aan den Gouverneur, van den volgenden inhoud:

„Daar ik vernomen heb, dat Z.Exc. de Minister van Koloniën goedgunstiglijk aan dit Gouvernement een grootere som gelds voor het onderwijs der jeugd dan tot nog toe disponibel was, heeft toegestaan en daar aan de hier gevestigde Zusters van Liefdadigheid, die op hare vier alhier gevestigde scholen, zoowel als op die der onderhoorige eilanden, Bonaire en Aruba, vele honderden arme kinderen gratis onderwijs verschaffen, tot nog toe niet de minste geldelijke tegemoetkoming van Gouvernementswege gegeven is, en zij zelfs in de schoolbehoeften hebben moeten voorzien, uitgezonderd op de armenschool in het gesticht zelf en op de school der H. Rosa-kerk in het Oost-gedeelte dezes eilands (ook op Bonaire) zonder nog van het onderhoud der schoollokalen enz. te gewagen, zoo neem ik de vrijheid, met verschuldigden eerbied mij tot U. H. E. G. te wenden met het nederig verzoek, dat in de repartitie der bovengenoemde toegestane gelden de scholen der Zusters ten behoeve der armen mogen deelen."

Wat was meer recht en billijk geweest, dan een gunstig antwoord te ontvangen? Doch den 30 Juni 1859 kwam op het rekest een antwoord van den Gouverneur in, meldend, dat volgens rapport van de schoolcommissie er van de door den Minister goedgekeurde verhooging van 2000 gulden voor het onderwijs nagenoeg niets zal overblijven. Daar echter op de begrooting der schoolcommissie een post van 200 gulden staat voor onvoorziene uitgaven, die vermoedelijk voor een gedeelte ongebruikt zal blijven, zoo heeft de Gouverneur de schoolcommissie uitgenoodigd, om al hetgeen van de subsidie jaarlijks overblijft aan Mgr. Nieuwindt voor de armenscholen af te dragen „en al dadelijk 300 gulden, welke over de eerste zes maanden van dit jaar van de verhooging uitgewonnen zijn."

Thans treedt de *schoolcommissie* als derde tegenstander *officiëel in het kamp,* en werd door den Gouverneur aangestuurd, om het *overschot* der begrootingsgelden af te staan voor de scholen der Missie. Een zeer precaire bedeeling dus van de Gouvernementsgelden aan de scholen, waarvoor het Gouvernement volgens wet en verordening te zorgen had!

Droevige achterstelling bij de protestantsche scholen met hun klein aantal kinderen! In Curaçao werd in 1851 een protestantsche school door het Gouvernement gebouwd; zijn onderwijzer genoot een tractement van 1200 gulden. Op Aruba was een protestantsch onderwijzer met 900 gulden, op Bonaire een met 800 gulden. Voor 33 Zusters en 3 leeken-onderwijzers, die aan meer dan 1400 kinderen *gratis* onderwijs verstrekken, zal het Gouvernement thans geven het *overschot* der gelden voor onderwijs op de koloniale begrooting uitgetrokken.

Is die achteruitzetting, is die tegenwerking, is dat onrecht niet voel- en zichtbaar?

Den 5 Juli 1859 verzocht Monseigneur aan den Gouverneur voor de armenscholen te Aruba een tegemoetkoming van lees- en schrijfbehoeften ad 200 gulden, evenals aan die van Bonaire was toegestaan. Het verzoek werd *afwijzend* beantwoord.

Dit was de laatste weigering, door MGR. NIEUWINDT van het Gouvernement ondervonden. Hij stierf 12 Jan. 1860. Hij had geleefd en gezwoegd voor het onderwijs, had daarvoor duizenden guldens schuld gemaakt tegen een hoog percent, en heeft niet den geringsten troost mogen smaken, dat het Bestuur zijne pogingen steunde om het volksonderwijs te regelen. Voor ontwikkeling en beschaving der arme bevolking deed het Bestuur eigenlijk volstrekt niets. MONSEIGNEUR NIEUWINDT is de grondlegger van het volksonderwijs op Curaçao!

DERDE HOOFDSTUK.

HET GOUVERNEMENT BEGINT SUBSIDIE TE GEVEN.

Zijn opvolger, MGR. KISTEMAKER, zou zijn werk voortzetten, en reeds 28 Januari 1860 dient hij een schrijven in bij het koloniaal Bewind, om financiëele hulp te vragen voor de armenscholen, door de Zusters bestuurd. Deze aanvrage schijnt voor kennisgeving te zijn aangenomen. Op kosten geheel en al van het Vicariaat wordt op 1 Juli 1861 een schooltje opgericht op St. Eustatius. Steeds gaat 't Apostolisch Vicariaat voort, het aantal zijner scholen uit te breiden en op 28 Oct. 1861 wordt er een verzoek gericht aan den Gouverneur, om eene school op te richten te Sta Cruz op Aruba, waar 224 kinderen van 7 tot 14 jaren zonder onderwijs zijn. Er wordt tevens verzocht 100 gulden toelage voor schoolbehoeften. Volgens antwoord van 28 Januari wordt deze toelage echter door den Gouverneur *niet* toegestaan.

Wat wederom thans in de Kolonie werd geweigerd, schijnt gunstiger beoordeeld te zijn in het Moederland, want eene missive d.d. 29 Jan. 1862 van den Minister van Koloniën houdt mededeeling, dat het den Koning, blijkens een kabinetrescript van 28 Jan. No. 65 behaagd heeft, door middel van den Minister den Gouverneur te machtigen, „om als tegemoetkoming voor schoolbehoeften, zoowel aan de te Aruba (Playa) bestaande school, als aan de op te richten school te Sta Rosa een toelage van 100 gulden 's jaars te verleenen onder voorwaarde, dat deze laatste school (de eerste, op de Playa, was reeds neutraal) evenals de reeds bestaande zich van leerstellig godsdienstig onderricht zal onthouden, zoodat ook door deze uitgaaf van 200 gulden een vaste post op de begrooting van Aruba zal behooren te worden uitgetrokken." De Gouverneur J. D. CROL neemt nu eene beschikking in dien geest.

De *eerste subsidiebeschikking* dus, maar nog alleen voor *neutraal* onderwijs!

Te San Willebrordo en te Westpunt is nog geen gelegenheid voor onderwijs. Wel was op de laatste plaats een onderwijzer door MGR. NIEUWINDT aangesteld op 10 Mei 1844, maar de toestand

der bevolking vooral met het oog op de aanstaande emancipatie eischte eene formeele regeling. Den 30 Jan. 1863 stuurde MGR. KISTEMAKER eene aanvraag in bij 't Gouvernement, om op bovengenoemde plaatsen scholen op te richten voor R.K. kinderen, zoowel vrije als slaven, en onder bestuur van Zusters. Er werd tevens aan het Bestuur verzocht, die scholen te willen bouwen en aan elk dier scholen eene toelage van fl. 100 te verleenen voor schoolbehoeften.

De Gouverneur antwoordt, dat het Bestuur in die scholen zal voorzien en dat na de emancipatie de 400 gulden, die reeds voor schoolbehoeften voor de armenscholen van het eiland Curaçao wordt gegeven met 400 gulden voor schoolbehoeften zal vermeerderd worden; vertrouwende, dat die som ook in de behoeften van de beide scholen zal voorzien.

Er wordt dan gegeven: voor Curaçao 800, voor Bonaire 200 en voor Aruba 200; te zamen 1200 gulden.

Het Bestuur gaat dus zelf scholen bouwen op Westpunt en Willebrordo en laat ze besturen door de Zusters van Liefdadigheid! Is er eene kentering ten goede gekomen? Uit het volgende blijkt, dat de Regeering, die nooit geneigd was veel voor de slaven te doen, eindelijk, nu zij vrij worden, wat milder gestemd schijnt, want blijkens eene missive van den Minister van Koloniën d.d. 24 Dec. 1862 P. B. No. 26 269 wordt den Gouverneur gemachtigd, om te handelen volgens zijne gedane voorstellen; daarom neemt de Gouverneur volgend besluit: „Heeft goedgevonden te bepalen: dat voor de vermeerdering van het aantal leerlingen, doordat de vrij te maken kinderen, die na de opheffing der slavernij van *godsdienstig* en *schoolondermijs* gebruik zullen maken, met ingang van 1 Juli a.s. door het Gouvernement te goed zal worden gedaan: A. voor elk der 4 armenscholen van de Zusters van liefdadigheid op dit eiland, de twee op Bonaire en de twee op Aruba, eene vermeerdering der daaraan reeds verleende toelage van 100 gulden met nog 100 gulden 's jaars.... w.g. CROL."

Deze beschikking gaat dus verder dan die van 1863, 30 Januari, daar nu ook de scholen der eilanden er bij zijn begrepen. De subsidie zal dus voor de 8 scholen bedragen 1600 gulden.

In het bovenstaand besluit is van geen neutraliteit als verplichtend meer sprake; maar toch schijnt men het onderwijs als neutraal te beschouwen, omdat de beschikking spreekt van godsdienstig *en* schoolonderwijs. Genoemde beschouwing wordt in de naaste toekomst nog steeds doorgevoerd.

Op 22 Maart 1863 was men bezig met den bouw van eene school te Pietermaai voor meisjes; noch voor deze, noch voor de scholen op Westpunt en Willibrord is sprake van subsidie. Wel wordt voor den bouw der 2 laatste scholen 6000 gulden gegeven.

Dit is de eerste toelage voor de *gebouwen*. Westpunt wordt op

1 Jan. 1865 geopend met 2 zusters en 40 kinderen. De school op Willebrord begint eerst 1 Jan. 1867 met 2 zusters en 108 kinderen.

Den 30 Aug. 1863 vraagt Monseigneur 200 gulden subsidie voor de reeds geopende meisjesschool met 170 kinderen op Pietermaai; voor de vergrooting der scholen op Bonaire en Aruba geeft het Gouvernement de geheele som der onkosten n.l. 2047,50 gulden. Er zal ook eene school op Rincon, eiland Bonaire, gebouwd worden. Het Gouvernement zal voor bouwkosten 1489 gulden bijdragen.

Thans, ultimo December 1865, gaan er op de scholen der Missie 1707 kinderen. Elk der scholen van Pietermaai, Willebrordo en Westpunt worden in 1868 door 100 kinderen bezocht en Monseigneur doet 8 Mei van dat jaar aanvrage, om voor elk dier scholen 200 gulden subsidie te krijgen. In zijn antwoord van 14 Mei belooft de Gouverneur, dat er op de begrooting van 1869 eene verhooging van 400 gulden zal uitgetrokken worden voor de drie bovengenoemde scholen. Men wijkt hier dus weer af van den eenmaal aangenomen maatstaf van 200 gulden voor elke school.

Er zijn thans elf armenscholen, waarvoor eene subsidie gegeven wordt van 2000 gulden.

De school van Sta Rosa eischte eene noodzakelijke reparatie en aanmerkelijke vergrooting. Bij rekest van 10 Mei 1869 aan het Gouvernement, wordt eene bijdrage gevraagd voor 3000 gulden. De Gouverneur belooft, het aan den Kolonialen Raad voor te stellen, maar geeft weinig hoop, daar het Moederland op bezuiniging heeft aangedrongen.

De slechte toestand van de finantiën was *vroeger* geen reden voor de Regeering, om naar recht en billijkheid het bijzonder onderwijs der Missiën te steunen. *Nu* komt men met redenen van bezuiniging aandragen.

De Minister weigert de subsidie voor de school op Sta Rosa. Tegelijkertijd echter wordt door den Gouverneur vastgesteld, om de scholen van Westpunt en Willebrordo, door het Gouvernement gebouwd, over te laten aan het Apostolisch Vicariaat.

Bij de komst der Dominicanen 21 Juni 1870 waren er in de missie elf armenscholen met 18 Zusters en 1674 kinderen, waarvoor eene subsidie door het Gouvernement gegeven werd van 2000 gulden

Voor het *openbaar* onderwijs werd toen reeds 28992 gulden uitgegeven.

VIERDE HOOFDSTUK.

DE WETTEN VAN 1873 EN 1884 REGELENDE HET ONDERWIJS OP CURAÇAO.

Nog steeds teerde het Bestuur op het provisioneel Reglement van onderwijs van 1819. De president van den Kolonialen Raad kondigde den 15 Jan. 1873 aan, dat er eene verordening in bewerking is tot regeling van het onderwijs.

„In de Kolonie wordt deze verordening met vreugde begroet," daar deze hoogst noodig is. De thans op het onderwijs bestaande bepalingen vervat in het Reglement van 1819 P. B. No. 28, en de supplecatie daarvan P. B. No. 270 zijn zeer verouderd, in den tegenwoordigen tijd niet meer houdbaar en bovendien niet in overeenstemming met art. 178 tot 181 van het Regeeringsreglement.

„Over het algemeen kunnen wij ons wel met het aangeboden ontwerp vereenigen. De Nederlandsche wet is, voor zooveel onze plaatselijke omstandigheden het toelaten, op den voet gevolgd." Aldus schreef *De Onpartijdige* 3e jg. No. 122.

Deze verordening is wel uit den drang der omstandigheden geboren. In de jaren 1870, 71, 72 schenen de geesten vaardiger te worden; er was een streven naar vooruitgang, ontplooiing, ontwikkeling waar te nemen. Couranten zagen 't licht, gewijd aan de belangen der Kolonie. Van de hand van ingezetenen verschenen artikelen, week na week, over onderwijs, beschaving, opvoeding en stemrecht.

In 1871 drukte men in den Kolonialen Raad het verlangen uit, om nog een kostelooze school vanwege het Gouvernement op te richten, daar er geen plaats meer was in de bestaande scholen. In een toen verschijnend blad stuurde men aan op de noodzakelijkheid van twee of drie scholen van lager onderwijs en eene voor meer uitgebreid lager onderwijs. Doch in den Kolonialen Raad antwoordde de Gouverneur, dat de stichting van ééne school meer, eene onmogelijkheid was door gebrek aan geldmiddelen.

Naar aanleiding van dit antwoord werd een protest aangeteekend in de couranten; men wilde meer landsscholen in de stad, zelfs

in de buitendistricten; men wilde het onderwijs hervormen, de kinderen der buitendistricten moesten op industriëel en zedelijk gebied onderricht worden.

Twee collegies werden er opgericht: Neerlandicum en Vargas; de redactie van den *Civilisado* richtte zelf een school op. Er werd ook een Zondagschool „Precausion" opgericht tot het geven van Hollandsch en Spaansch aan kinderen, die op de Gouvernementsscholen geen plaats konden vinden.

Bij de opening van den Kolonialen Raad 14 Mei 1872 belooft de Gouverneur het getal der Gouvernementsscholen met één te zullen vermeerderen.

Met deze actie voor meer onderwijs ging gepaard de actie tegen het onderwijs der katholieken; ook aan deze tegenwerking moet de geringheid der subsidie worden toegeschreven.

Toch werd door de ingezetenen het goede nog wel erkend.

„Al het goede, dat er sedert dien tijd (1842—1872) door de R.K. geestelijkheid is tot stand gebracht, met name de kerken met de daarmede verbondene scholen op de plantages, het verspreiden van lager onderwijs onder de lagere klassen, dat alles heeft men aan het kerkelijk bestuur te danken." (*Civilisado* 1871, 5 Augustus).

Het Vicariaat zorgde nog steeds voor de lagere volksklassen. Wel werd in Augustus 1872 vanwege de redactie van den *Civilisado* eene school opgericht voor datzelfde doel, maar reeds in het begin van 1873 klaagde men over gebrek aan steun. In dat artikel schreef men een stukje, waaruit men kan zien, hoe zij de oprichting van een school prezen, doch voor de oprichting van scholen door het Vicariaat hadden zij geen woord van lof over. Ziehier wat zij zeggen over hun eigen school: „Uit eigen middelen heeft zij (de redactie) een school opgericht, waar behoeftigen kosteloos het zoo noodige onderwijs kunnen genieten, eene school, waar zoovelen, die anders misschien het uitvaagsel der menschheid zouden zijn, tot nuttige leden der maatschappij gevormd worden, eene school eindelijk, die niet alleen voedsel geeft aan den geest, maar ook kleeding om het lichaam te dekken aan diegenen harer leerlingen, bij wie de armoede zoodanig heerscht, dat zij, uit gebrek aan dekking, verhinderd worden de school te bezoeken. En nu vragen wij: is dit voornemen niet grootsch en edel? Kan men grooter dienst aan de menschheid bewijzen dan hare leden te doen zijn, hetgeen zij volgens goddelijke en menschelijke wetten behooren te zijn." (*Civilisado* 1873, 18 Januari).

Dat werk had de katholieke missie reeds 30 jaren lang gedaan met hare thans 11 scholen op Curaçao en de eilanden; en geheel *gratis* gedaan!

12 Maart 1873 verschijnt de publicatie van de Verordening, regelende het onderwijs op Curaçao.

Art. 3 zegt: De scholen worden onderscheiden in openbare en bijzondere scholen. Aan bijzondere scholen *kan* van wege de Kolonie subsidie worden verleend, onder zoodanige voorwaarden, als het Koloniaal Bestuur noodig acht. Bijzondere scholen, aldus gesubsidiëerd, zijn gelijk de openbare scholen voor alle kinderen, zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid toegankelijk en art. 19 is hierop van toepassing: de onderwijzer onthoudt zich van iets te leeren, te doen of te laten, wat strijdig is met den eerbied, verschuldigd aan de godsdienstige begrippen van andersdenkenden.

Het geven van onderwijs in den godsdienst wordt overgelaten aan de kerkgenootschappen.

Art. 15. Op elk der eilanden van de Kolonie wordt, zooveel de middelen gedoogen, onderwijs gegeven in de scholen, toegankelijk voor alle kinderen, zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid.

De bijzondere scholen heeten dus „*bijzondere*," omdat zij door geld van particulieren werden onderhouden; want het *onderwijs zelf was neutraal. We namen dus wezenlijk het onderwijs, door het Gouvernement bij verordening vereischt, over; of indien de middelen van het Gouvernement het niet gedoogden, deden wij het in plaats van het Gouvernement*

Art. 26. Voor bijzondere onderwijzers wordt een akte van bekwaamheid en getuigschrift vereischt.

Art. 22. De Kolonie voorziet in de kosten van haar (openbaar) onderwijs.

En men begrijpt, tot welke kosten het zal opgevoerd worden, indien we bij art. 16 de respectievelijke jaarwedden naslaan n.l. 1000, 1400, 1800 en 2200 gulden.

Op de begrooting van 1874 kwam voor onderwijs 23780 gulden. Daarvan was voor de bijzondere scholen 2600 gulden, want 17 April was voor de school van Pietermaai, waar de Zusters 30 jaren lang aan *arme* meisjes *gratis* onderwijs gegeven hadden, eene subsidie van 600 gulden toegestaan, hetgeen met de subsidie des vorigen jaars 2600 gulden maakte.

Op 3 Aug. daaraanvolgende werd echter 200 gulden subsidie geweigerd voor eene school, onder directie van een leek, op Commandeursbaai, Aruba.

In Febr. 1874 wordt eene subsidie verleend voor den bouw van eene nieuwe school op Sta Maria, waar plaatsruimte moest komen voor meer dan 200 kinderen.

De volgende 10 jaren schijnen rustig voorbij te gaan; de archieven spreken alleen van nieuwe moeiten door het Vicariaat gedaan, om de subsidies te verhoogen. De schuldenlast wordt steeds grooter en een voortdurend beroep in Holland en elders op de liefdadigheid der geloofsgenooten stelt de Missie in staat, haar scholen open te houden.

Uit een jaarverslag van 1883 maken we op, dat in de geheele Kolonie het aantal der schoolgaande arme kinderen 2019 bedraagt, waarvan er 502 de Gouvernementsscholen en 1517 de Zustersscholen bezoeken. Voor die 502 kinderen alleen in het stadsdistrict heeft het Gouvernement 4 scholen met 4 onderwijzers, die elk twee, drie of vier hulponderwijzers hebben en voor 1517 kinderen heeft het Vicariaat 18 zusters en 7 schoolgebouwen, de twee bewaarscholen in de stad niet meegerekend. De 4 Gonvernementsscholen kosten jaarlijks ongeveer 18000 gulden.

De 6 scholen van het Vicariaat op Curaçao ontvangen 1800 gulden; daarbij 800 gulden voor Aruba en Bonaire is zamen 2600 gulden. Deze elf scholen zouden aan het Gouvernement kosten 31500 gulden, indien het die zelf onder zijne leiding had; zoodat de Zusters jaarlijks eene besparing aanbrengen van 29100 gulden.

Wederom volgt eene aanvrage tot verhooging, en Monseigneur schrijft: „Al krijgt elke school 600 gulden, dan blijven zij nog altijd scholen van liefdadigheid." Naar aanleiding van een Staat van het onderwijs, een rekest van 22 Maart 1884, en overleg omtrent den finantiëelen toestand der Missie, bericht de Gouverneur, dat hij op de begrooting van 1885 een bedrag van 200 gulden meer heeft uitgetrokken voor elk der scholen in de buitendistricten en dat hij bereid is, 1500 gulden te geven voor eene nieuwe school te Sta Rosa.

In April 1883 schrijft MONSEIGNEUR VAN EWIJK aan GOUVERNEUR VAN DEN BRANDHOF, dat er elf armenscholen zijn, eenigermate gesubsidiëerd, twee op Aruba, twee op Bonaire, twee in het stadsdistrict en ééne in het 2e, 3e en 4e district van het eiland Curaçao en 2 in het 5e n.l. Barber en Westpunt. Alle deze scholen worden gehouden door de Zusters van Liefdadigheid. Zij zijn toegankelijk voor alle kinderen *van alle gezindten*, maar in de buitendistricten en op de beide eilanden behooren bijna alle kinderen tot den katholieken godsdienst. Elke school heeft 3 afdeelingen; de eerste is bewaarschool, waarin hetzelfde onderwezen wordt als in Holland in de bewaarscholen; in de 2e wordt onderwijs gegeven in lezen, schrijven, rekenen, Bijbelsche Geschiedenis en in enkele scholen ook aardrijkskunde, maar 't laatste bij uitzondering; de derde afdeeling is uitsluitend voor meisjes ter aanleering van nuttige handwerken. De scholen in de stad worden uitsluitend bezocht door meisjes; in de buitendistricten en op de eilanden door jongens en meisjes, zoodat al deze hun onderricht aan de liefdadigheid te danken hebben. Op elke school der districten en op de eilanden zijn 2 Zusters werkzaam, het geheele personeel der armenscholen bedraagt 26 Zusters. In geen enkele der armenscholen wordt schoolgeld geheven. Het Bestuur geeft aan elke school jaarlijks 200 gulden subsidie; voor Pietermaai 600 gulden. Het onderhoud van elke Zuster komt op 300 gulden

's jaars. In enkele plaatsen heeft 't Vicariaat een school gebouwd; overal elders wordt onderricht gegeven in een hut van maisstroo. Dankbaar erkent Monseigneur, dat het Gouvernement van tijd tot tijd geholpen heeft, zoodat successievelijk de oude stroohutten door steenen gebouwen zijn vervangen; van die stroohutten zijn er nog twee over; een in 't 2e district te Sta Rosa, en de andere te Sta Cruz op Aruba. De school te Sta Rosa heeft bijna 30 jaar dienst gedaan en is in dien tijd herhaaldelijk gerepareerd, maar staat nu op 't invallen; al 't hout is verteerd. De finantiën ontbreken, om een nieuwe te bouwen; 160 kinderen gaan er op school. Monseigneur zegt met kennis van zaken te spreken, daar hij al sedert geruimen tijd president is van de schoolcommissie.

Op de beslissing van den Gouverneur, om 200 gulden méér subsidie op de begrooting te plaatsen voor de buitenscholen op Curaçao, volgde wederom een schrijven van den Apostolischen Vicarius, waarin hij zijn groote teleurstelling niet verheelde. Hij had 400 gulden verhooging gevraagd voor alle scholen en nu krijgt hij slechts 200 gulden en alleen voor de scholen in de buitendistricten van het eiland Curaçao; uitgezonderd dus Bonaire en Aruba. De 1500 gulden voor den bouw van Sta Rosa kon Monseigneur niet aanvaarden, daar die school hem, volgens berekening van deskundigen, meer dan 3000 gulden zou kosten. Andermaal dringt hij op 400 gulden verhooging aan, daar toch gedurende 40 jaren door de Zusters zooveel weldaden aan het arme volk zijn bewezen.

Monseigneur berekent, dat, zou het Gouvernement al die scholen moeten houden, het 32000 gulden zou kosten en met het bouwen van scholen 40000 gulden. En zou de subsidie verhoogd worden met 400 gulden, dan zou het Bestuur jaarlijks 32200 gulden besparen. Vroeger werd steeds geantwoord: er zijn geen middelen in de koloniale kas, maar nu zijn die middelen wel aanwezig.

De subsidie echter blijft op de voorgestelde verhooging staan. Voor de 5 armenscholen op Curaçao worden dus 5 × 200 = 1000 gulden meer uitgetrokken en de geheele subsidie voor *elf* scholen met *25* zusters bedraagt *3600* gulden in den jare 1884.

Op 12 Juli 1884 was eene nieuwe Verordening regelende het onderwijs in de Kolonie Curaçao aangenomen, die 17 Oct. van dat jaar gepubliceerd werd. P. B. 1884 No. 16.

Was er verbetering op onderwijs gebied noodig? Wie zal 't ontkennen, maar de onverbeterlijke fout kleefde aan de nieuwe verordening, dat zij gemaakt scheen voor een denkbeeldig Curaçao, maar niet voor een Curaçao, gelijk 't was en algemeen gekend werd door hen, die er tal van jaren gewoond hadden.

Men wilde rijke schoolgebouwen, een talrijke staf van leeraren en onderricht in alle wetenschappen, maar *zonder godsdienst.*

In deze Verordening staan dezelfde artikelen 3—19 en 26 der wet van 1873.

Op de begrooting werd nu in totaal 21888 gulden voor onderwijs uitgetrokken, benevens nog een post voor memorie: Kosten voor verbetering van het onderwijs, aanhuren van schoolgebouwen, schoolbehoeften en schoolmeubelen. Een blanke wissel dus op de koloniale kas! Van die 31888 gulden krijgt het Vicariaat 3600 gulden. Zijn kas sluit met een groot deficit ter oorzake van het onderwijs.

Bij besluit P. B. 1884 No. 21 8 Dec. 1884 worden de tractementen der openbare onderwijzers geregeld:

a.	voor directeur der school ±	2700—4500	gulden;
b.	voor leeraars	2000—3800	„
c.	voor leeraressen	1800—3000	„
d.	voor onderwijzers 2e klasse	1600—2800	„
e.	voor onderwijzeres	1400—2600	„
f.	voor onderwijzer 3e klasse en hulponderwijzeres	800—1800	„

De uitvoering van de Verordening zal samengaan met de oprichting van een nieuw gebouw à 45000 gulden. Iedereen, die de taal verstaat van bovengenoemde cijfers, zal wel spoedig tot de overtuiging komen, dat een milde hand zoowel den directeur als het onderwijzend personeel voor hun ambtelijken arbeid beloonen zal. Wij onderzoeken niet, welke de verbazende werkzaamheden zijn, die de toekomstige ambtenaren van onderwijs te verrichten hebben, dus ook niet in hoeverre de evenredigheid werd gehandhaafd tusschen loon en arbeid; maar de gevolgen van die cijfers voor de openbare school, eveneens als voor de bijzondere school en niet 't minste voor Curaçao in 't algemeen, zijn vooraf wel eenigszins te berekenen.

Het Reglement van de Regeering op Curaçao, Hoofdstuk 10, zegt in art. 280: „zooveel de middelen gedoogen, zorgt de overheid, dat het lager onderwijs de verkrijging der allereerste kundigheden onder het bereik brenge ook der onvermogenden," en verder in art. 181: „Zij doet dit door ondersteuning van bijzondere of oprichting van openbare scholen."

Krachtens de regeling der wet komt dus het bijzonder onderwijs op de eerste plaats in aanmerking; het lid van den Kolonialen Raad Ed. Lansberg heeft ons later wel eens verklaard, dat hij uit art. 180 *niet* heeft afgeleid, dat „voor het Gouvernement de ondersteuning van de bijzondere scholen bijzaak is en blijven moet en de oprichting van openbare school hoofdzaak"; wat hij afleidde, geeft hij aan in de volgende woorden: „Hoofdzaak is de subsidiëering van bijzondere scholen door het Bestuur, bijzaak de grootte van de subsidie, die geheel en al afhangt van de middelen, waarover het Bestuur kan beschikken."

Gaarne willen wij hem den vader laten van dezen uitleg van art. 180. Het Regeeringsreglement zegt duidelijk: „Zij doet dit door ondersteuning van bijzondere of oprichting van openbare scholen."

Het bijzonder onderwijs heeft dan ook de oudste brieven en den ingezetenen van Curaçao leverde dat onderwijs steeds datgene op, wat zij er voor hunne behoeften redelijkerwijze van mochten vragen.

De moederlijke voorliefde van de Regeering gaat bij de onderwijswet van 1884 geheel op het openbaar onderwijs over. Machtige ondersteuning en bescherming en eene aan het bijzonder onderwijs nooit bewezen mildheid zullen de openbare school doen concurreeren tegen de bijzondere school; des te gevaarlijker en onredelijker concurrentie, naarmate in Curaçao tusschen de inwoners en de Regeering in plaats van naar punten van afstooting, meer en meer naar die van aanraking, harmonie en loyauteit moest gezocht worden.

Het kan niet anders of de bijzondere scholen zullen zich alleen nog kunnen verheugen in een grondwettig recht van bestaan, maar een bestaan, dat haar in werkelijkheid zoo goed als onmogelijk gemaakt wordt — tenzij men hierop in Curaçao in 't klein, en daarom met des te drukkender last voor de burgerij, zal zien gebeuren, wat in Nederland en elders geschiedt, den strijd tusschen de bijzondere en de openbare school met al den nasleep van dien.

VIJFDE HOOFDSTUK.

HET VICARIAAT STUURT OP R.K. SCHOLEN AAN.

rijdag 16 Januari 1885 was een merkwaardige dag voor de katholieke ingezetenen van Willemstad, Pietermaai en Scharloo. Op plechtige wijze werd de opening gevierd van eene *katholieke school voor jongens*. Nauwelijks had de blijde mare zich verspreid, dat er eene katholieke school voor jongens zou opgericht worden of binnen een paar dagen hadden zich 90 knapen aangemeld; vooral toen men zekerheid had, dat er aanstonds Hollandsch zou geleerd worden en er onderwijs gegeven in afdeeling III en II minus de Spaansche en Engelsche taal, nam het getal aspiranten aanzienlijk toe. Binnen een paar maanden waren er 200 leerlingen.

Bij de oprichting van zijne school had Monseigneur eene R.K. schoolcommissie benoemd; het Vicariaat ging dus aansturen op R.K. scholen.

De bemoeiingen van de R.K. schoolcommissie bleven niet uit en hadden ten gevolge, dat er op den 1 Juli van ditzelfde jaar reeds eene katholieke school voor jongelingen te Otrobanda verrees, waar tegen een redelijk schoolgeld, onderricht zou gegeven worden in leervakken van lager, middelbaar en hooger onderwijs, gelijkstaande met van de afdeelingen III, II en I. Welke hooge vlucht deze school reeds terstond nam, blijke uit zijn program:

Het *lager* onderwijs omvat:

a. Lezen;
b. Schrijven;
c. Rekenen;
d. Beginselen der Nederlandsche taal;
e. Beginselen der aardrijkskunde;
f. Beginselen der geschiedenis;
g. Beginselen der vormleer;
h. Godsdienstig onderricht.

Aan kinderen van Spaansche families worden ook de beginselen der Spaansche taal onderwezen.

Het *middelbaar* omvat behalve lezen, schrijven en rekenen:
a. Nederlandsche taal;
b. Spaansche taal;
c. Aardrijkskunde;
d. Geschiedenis van Nederland en zijne Koloniën;
e. Gewijde geschiedenis;
f. Algemeene geschiedenis;
g. Vormleer;
h. Rekenkunde;
i. Gymnastiek;
k. Zingen;
l. Godsdienstleer.

Het *hooger* onderwijs is de voortzetting en uitbreiding van het middelbaar onderwijs en omvat daarenboven:

I. Verplichte leervakken: *a.* Nederlandsche letterkunde;
b. Engelsche taal;
c. Stel- en meetkunst;
d. Natuurkunde;
e. Teekenen;
f. Kerkelijke geschiedenis.

II. Vrije vakken: *g.* Fransche taal;
h. Latijnsche taal;
i. Proefondervindelijke natuurkunde;
k. Boekhouden;
l. Muziek;
m. Wijsbegeerte.

Art 13 zegt daarenboven, dat de regels der wellevendheid worden onderwezen en beschouwt het als een bijzondere taak, de *opvoeding* en *beschaving* der leerlingen zooveel mogelijk te bevorderen.

De school nam een aanvang met ruim 90 kinderen en bracht de volgende jaren van haar bestaan rijke vruchten voort.

Bij request van 20 Mei 1885 aan den Gouverneur werd nogmaals door Monseigneur gevraagd, om de verleende subsidie van 200 gulden aan de buitenscholen toegestaan, ook uit te strekken aan die te Bonaire en Aruba. Deze verhooging werd verleend en alzoo de geheele subsidie gebracht van 3600 + 800 op 4400 gulden.

Het was te begrijpen, dat het Vicariaat bergen schuld moest maken, om zijn onderwijs zoo uit te breiden. We lezen daarom ook van een voortdurend beroep op vrienden en geloofsgenooten in het vaderland; zelfs werd aan meerdere priesters, de bijzonderen last opgedragen, om gedurende hun verloftijd in Holland overal rond te gaan ter inzameling van aalmoezen voor de scholen der Missie.

Er waren 31 Dec. 1885 aan 't onderwijs der armen verbonden 33 Zusters met 2574 leerlingen.

Een gelukkige aanwinst voor de katholieke jongensscholen op Pietermaai was de komst van 3 Hollandsche onderwijzers, twee

met hoofdakte, die den 7 September 1886 arriveerden en reeds terstond daarna hunne volle kracht gaven aan het bijzonder onderwijs. Een der onderwijzers, A. MAANE, werd weldra belast met de leiding der katholieke jongensschool op Otrobanda en is bij velen zijner oudleerlingen nog in dankbare herinnering.

Waarop zoo dikwijls gehoopt was, 't geen de hartewensch vormde reeds van Mgr. NIEUWINDT, n.l. om mannelijke religieuzen in zijn Vicariaat te hebben voor de vorming en het onderwijs der jongens, werd den 13 November 1886 vervuld, toen de eerste drie Eerw. Fraters van Tilburg in Curaçao aankwamen, om hun werk te beginnen, dat nu reeds meer dan 30 jaren de schitterendste resultaten oplevert.

Zij begonnen 28 Juli 1887 een College, waarop ook voornamelijk een plaats voor goed en degelijk onderwijs konden vinden de jongelieden van de omliggende Republieken: en tevens met het doel, om uit de baten er van het onderwijs der armen te steunen.

Einde December 1886 geeft het Verslag der Missie aan, dat er 41 zusters aan de armenscholen met 2340 kinderen werkzaam zijn; daarenboven is er nog op Pietermaai een jongensschool met 147 leerlingen. Al deze scholieren waren *gratis* onderwezen. In Otrobanda is daarenboven nog een school voor meer uitgebreid onderwijs, één voor meisjes en één voor jongens. Op 9 Jan. 1888 werd nog een arme-jongensschool op Otrobanda geopend, zoodat de statistiek thans 13 scholen aangeeft met 2246 leerlingen van beider kunne en 3 jongensscholen met 486 leerlingen.

Uitbreiding der schoolgebouwen werd dan ook hoogst noodzakelijk geacht. In een rekest van 29 Sept. 1886 werd voor de school op de Noord-Aruba 2000 gulden aangevraagd, en 500 gulden gegeven; de gesloten school van Sabaneta aldaar werd weer onder het bestuur van een leek geopend. Op aanvrage van 2500 gulden voor een grootere school op Westpunt, werd 1000 gulden toegestaan; voor den bouw van een zustershuis op de Playa-Aruba werd 500 gulden verleend.

In een correspondentie van 17 Oct. 1889 spreekt Monseigneur de hoop uit, dat de Hollandsche wet ten goede mag werken op de Curaçaosche schoolwet. Voor het onderwijs van het Vicariaat wordt thans 4000 gulden uitgetrokken; de jongensscholen krijgen niets, omdat dit onderwijs niet neutraal is. Het openbaar onderwijs kost reeds 37000 gulden.

Wel blijkt de achterstelling van ons bijzonder onderwijs duidelijk, indien wij aangeven, dat verre weg het grootste deel der bevolking katholiek is. In 1889 zijn er 36852 katholieken, tegenover 8581 protestanten en 1018 Israëlieten. Het aantal meisjes en jongens op de zusterscholen buiten de stad is gestegen tot 2513; op de jongensscholen gaan reeds 490 leerlingen. De subsidie van het Bestuur voor al deze scholieren is slechts 4000 gulden.

Was het niet noodig en meer dan tijd, dat de nieuwe schoolwet van Holland zijn invloed liet voelen in de kolonie?

Wij hebben buiten den waard gerekend.

1 Jan. 1890 kwam de nieuwe wet in Holland in werking, waarbij 't goed recht van de bijzondere school werd erkend en wat trouwens door alle liberale bladen, de N. R. Ct. incluis, erkend is en waarop Minister MACKAIJ bij de eindbeslissing nadruk legde, er lagen in deze nieuwe wet geen geringe voordeelen voor de openbare school opgesloten. De schoolopvoeding onzer dierbare jeugd, zoo schreef men in Nederland, is niet langer precair, doch bij de wetgeving verzekerd; het bijzonder onderwijs, vroeger alleen geduld en gereglementeerd, heeft „anerkennung" gevonden; 't hoort nu mede tot het staatsonderwijs. Dit is de beteekenis der wet, dat particuliere scholen, die voldoen aan de eischen, welke gesteld mogen worden in het belang van de toekomst der kinderen, voortaan worden beschouwd als bij de wet erkende inrichtingen, mede aanspraak hebbende op een rijksbijdrage, gelijk de scholen, gesticht en onderhouden van overheidswege.

Onze katholieken konden ook in Curaçao geen genoegen nemen met het neutrale onderwijs. BARON VAN ZUIJLEN VAN NIJEVELT weerlegt hen, die beweren, dat allen van de openbare school gebruik kunnen maken, wijl de neutraliteit voldoende waarborgen biedt tegen krenking van iemands godsdienstige begrippen, en zegt dan verder: „En wanneer men zou willen vasthouden, dat die waarborgen wel bestaan, dat zij gelegen zijn in de wet en in de grondwet, waarbij aan de onderwijzers is voorgeschreven de godsdienstige begrippen van anderen te eerbiedigen en hun verboden is het godsdienstig gebied te betreden, dan beroep ik mij ten voordeele van mijn stelling op de getuigenis van de corypheën, van de hoofdmannen, der moderne richting, die uit één mond verklaren, dat zij onder de onderwijzers tal van geestverwanten hebben en dat hun beginselen langs dien weg meer en meer in de school doordringen."

Ziehier wat de Hoogleeraar RAUWENHOFF weinig tijds voor zijn dood schreef: „De wereldbeschouwing der Schrift is geheel tegenovergesteld aan die van onzen tijd, de Bijbel maakt het godsdienstig leven arm en ongezond. De begrippen van een schuld der menschheid tegenover God, van verzoening daarvoor, door Jezus' kruisdood teweeggebracht, van eeuwige zaligheid voor de geloovigen, tegenover eeuwige rampzaligheid voor de ongeloovigen, al die begrippen, in ons oog zoo onwaar, zoo schadelijk voor eene zuivere godsdienstige ontwikkeling, leest de gemeente altijd op nieuw uit den Bijbel. Wij modernen, die deze begrippen verwerpen, hebben onder de onderwijzers een aantal geestverwanten. Wij kunnen dus op de school een niet onbelangrijken invloed uitoefenen."

De Heer HUGENHOLTZ, de moderne Dominée van de vrije moderne gemeente te Amsterdam verklaart: „Laten de zaden van kennis en ontwikkeling steeds milder worden uitgestrooid, maar vergeten wij daarbij nooit onze roeping, om in die scholen, n.l. die van het lager onderwijs, te brengen, niet eene arke Gods, een onbegrepen dogmatiek, een Bijbel als een tooverboek, waarmêe alle booze geesten zouden worden uitgedreven, maar wel 't paedagogisch element, de vorming van gemoed en karakter zooals *onze* beginselen daartoe dringen.''

Deze principen werden meer of minder voorgestaan door zekere Curaçaosche pers en 't werd daarom zaak voor de Missie aan te sturen, haar eigen onderwijs volgens haar eigen principen ook in de Kolonie door te voeren Haar onderwijs moest komen op katholieken grondslag, maar daarmêe werd dan ook de strijd heftiger.

Jaren lang waren onze Bovenwindsche eilanden ten opzichte van het onderwijs schaars bedeeld geweest. Op kosten van de respectievelijke Pastoors werd er hier en daar door leeken onderwijs gegeven, maar die toestand kon ook niet langer bestendigd worden. Reeds MGR. NIEUWINDT had pogingen in het werk gesteld, om aan geestelijke Broeders en Zusters de opvoeding der jeugd ook aldaar toe te vertrouwen.

Gebrek aan personeel in Holland, maar voornamelijk de finantiëele nooden waren de oorzaak, dat zijn grootsch plan niet kon verwezenlijkt worden. Eerst 3 Mei 1890 meldt ons de aankomst van de Zusters Dominicanessen op St. Martin, die later de zorg voor het geheele onderwijs over de 3 Bovenwindsche eilanden met den besten uitslag op zich hebben genomen.

In dat jaar kostte het openbaar onderwijs reeds 54000 gulden. Aan de R.K. jongensscholen met een sterkte van 500 leerlingen werd niets gegeven. Ook in dit jaar, 4 Sept., werd de eerste steen gelegd van het R.K. jongensweeshuis te Sta Rosa, waaraan de eerste Ambachtschool van Curaçao werd verbonden, die weldra in hooge eer stond in de Kolonie zelf en een goeden naam maakte bij de omliggende Republieken.

In den loop der jaren was de toelage van de zusterscholen, met 2092 kinderen, geklommen tot 5600 gulden. Voor St. Martin was thans ook 400 gulden toegestaan, zoodat onze subsidie was gestegen tot 6000 gulden.

Nogmaals doet Monseigneur een poging bij het Gouvernement om subsidie ook voor zijn jongensscholen. In een rekest van 20 April 1892 zet hij uiteen, dat er sedert eenige jaren op dit eiland zijn opgericht voor de katholieke jeugd jongensscholen voor bijzonder onderwijs; dat die jongensscholen tot op heden door 480 jongens worden bezocht; dat drie van die scholen uitsluitend bestemd zijn voor het onderwijs van onvermogenden; dat

zonder eenigen twijfel die inrichtingen van onderwijs der maatschappij van Curaçao ten goede komen; dat daarenboven die inrichtingen van onderwijs voldoening geven aan het natuurlijk recht der ouders op vrij en bijzonder onderwijs, en tevens tegemoet komen aan de redelijke gemoedsbezwaren der R.K. ingezetenen van dit eiland; dat aan het Apostolisch Vicariaat echter de voldoende middelen ontbreken, om dat dubbel wezenlijk goed in stand te houden; dat de Regeering zelf in haar koloniaal verslag over het jaar 1889, bijlage E. No. 6 met lof gewaagd van het onderwijs en de goede orde, welke op de katholieke scholen heerschen; dat die bijzondere scholen aan het Bestuur besparen groote uitgaven, noodig om te voorzien in de behoeften der meer kostbare inrichtingen van openbaar onderwijs; dat art. 180 van het Reglement op het beleid der Regeering in de Kolonie Curaçao, het Gouvernement de bevoegdheid geeft, het bijzonder onderwijs door subsidie te steunen; dat de subsidie van het bijzonder onderwijs als billijk en rechtvaardig, in Nederland laatstelijk bij de wet is vastgesteld en geregeld.

Naar volle waarde had Monseigneur het goed recht voor subsidie aan zijn jongensscholen bepleit. Door den Gouverneur werd geantwoord, dat hij 't aan den Kolonialen Raad zou voorstellen. Het is misschien bij voorstellen gebleven, en de subsidie werd *niet* gegeven.

Zelfs toen wegens het overlijden van een hoofdonderwijzer en het spoedig vertrek voor gezondheid van een hulponderwijzer, de school van Pietermaai een tijd lang zonder genoegzaam personeel was, en ondanks er van Otrabanda een meer dan deskundig onderwijzer het directeurschap waarnam, werd deze school met sluiting bedreigd van den kant des Bestuurs.

Wij zeiden boven, dat 't misschien bij voorstellen is gebleven, immers we lezen in een correspondentie van 23 November 1892, dat de Gouverneur de schoolcommissie uitnoodigde hem te willen adviseeren, tot welk bedrag de bestaande subsidie zou moeten verhoogd worden, om naar het oordeel der commissie billijk te kunnen genoemd worden. Na heen en weer spreken moet de commissie met algemeene stemmen hebben besloten den Gouverneur te adviseeren (ten behoeve van al de eilanden gezamenlijk) de subsidie te doen brengen tot het dubbele van de bestaande „d, i. tot 12000 gulden."

De Koloniale Raad besliste echter anders en weigerde subsidie.

Eerst onder den druk van Holland uit, komt op de begrooting van 1894 als uitgetrokken gelden voor subsidie de som voor van 9000 gulden.

„Aan de gezamenlijke *armenscholen*," schrijft Monseigneur op 6 April 1894, „zijn werkzaam 35 zusters van Liefdadigheid, welke aan

3184 kinderen *gratis* onderwijs geven. Deze ontvangen daarvoor geen bezoldiging, maar het Bestuur geeft aan alle armenscholen in de Kolonie te zamen 6000 gulden subsidie, die van af 1 Januari dezes jaars verhoogd is tot een bedrag van 9000 gulden. Zeer dankbaar voor deze aanzienlijke verhooging, durven wij toch de Regeering met vertrouwen en eerbiedig in overweging geven, in hoeverre deze subsidie toereikend is, om in het onderhoud der schoolgebouwen, het aanschaffen van schoolbehoeften, het onderhoud van 35 zusters en ander onderwijzend en medehelpend personeel te voorzien. Het Vicariaat heeft nog een bijzondere burgerjongensschool te Otrobanda met 97 leerlingen, twee arme jongensscholen aldaar, de eene met 1 0 leerlingen, de andere met 97 leerlingen, en eene op Pietermaai met 181 leerlingen. Ook aan die scholen wordt tot op heden geen subsidie gegeven. Op Aruba aan de Savonette bestaat nog een bijzondere school met ruim 50 leerlingen, (door de verhooging van de subsidie schijnt deze school uitgeschakeld te zijn, want zij ontvangt thans geen 200 gulden meer zooals vroeger). Ook op St. Eustatius is een dergelijke school begonnen, welke 70 kinderen telt."

Bij missiven van 24 April 1894, 14 Maart 1895, 29 Maart 1897 en 16 Maart 1898 werd telkens opnieuw bij den Gouverneur aangedrongen om verhooging der subsidie, maar ook telkens tevergeefs.

Na zoo dikwijls eene weigering van het Bestuur in de Kolonie ondervonden te hebben, zag Monseigneur zich wel genoodzaakt, zich te wenden tot den Minister van Koloniën in 't volgend schrijven van 25 Sept. 1898.

„Dat door het Apostolisch Vicariaat reeds sinds vele jaren op de eilanden Curaçao, Bonaire, Aruba en St. Martin voor de R.K. bevolking armenscholen voor bijzonder onderwijs zijn opgericht.

„Dat 17 dier scholen voor het onderwijs van onvermogende kinderen van beiderlei kunne bestemd zijn en in het stadsdistrict van Curaçao daarenboven twee uitsluitend voor jongens.

(Sinds 1896 waren de twee arme jongensscholen in Otrobanda tot één vereenigd.)

„Dat de meeste dier scholen zijn opgericht in de buitendistricten, waar geen enkele Gouvernementsschool bestaat en de bevolking voor 90 % — en de overige scholen in de 4 stadsdistricten, waar zeker 95 % der arme bevolking katholiek is.

„Dat die 17 scholen bezocht worden door 3485 kinderen en de beide jongensscholen door 458 jongens.

„Dat door de oprichting dier bijzondere scholen in de 4 stadsdistricten naast de 2 daar bestaande lands-armenscholen tegemoet gekomen wordt aan de redelijke gemoedsbezwaren der R. K. ingezetenen.

„Dat aan die 17 armenscholen over 4 eilanden verspreid, door

het Bestuur der Kolonie eene subsidie wordt gegeven van 9000 gulden, maar aan de beide armenscholen voor jongens tot heden geen enkele subsidie werd toegestaan.

„Dat ondergeteekende zich gedrongen gevoelt, Uwe Excellentie met allen eerbied te wijzen op *het gemis van eenige subsidie* voor de jongensscholen en op *het ontoereikende* der gegeven subsidie voor de armenscholen,

„Dat het geven van subsidie voor de jongensscholen allerbillijkst is, zal blijken uit de volgende verklaring: dat de bouw en het onderhoud van de noodige schoollokalen, de aankoop van schoolmeubelen, 't geven vàn alle noodige schoolbehoeften nog buiten rekening gelaten, alleen de kosten voor het onderwijzend personeel jaarlijks bijna 6000 gulden bedraagt.

„Dat ook de bewering van 't *ontoereikende der gegeven* subsidie niet overdreven is blijkt, én uit een verklaring van de gouvernementsschoolcommissie, die reeds in 1892 het wenschelijke niet alleen, maar ook 't billijke en rechtvaardige eener hoogere subsidie volmondig erkende; én uit de eenvoudige opsomming der noodzakelijke uitgaven; afgezien nog van de reeds meermalen voorgekomen buitengewone uitgaven voor verbetering, vergrooting en vernieuwing der schoollokalen moet jaarlijks voorzien worden:

a. in het onderhoud van 39 schoolzusters, dat zonder overdrijving op 500 gulden per hoofd mag worden gerekend;

b. in het onderhoud der schoollokalen en der woningen van de onderwijzeressen;

c. in alle schoolbehoeften van bijna 4000 kinderen;

d. in het geven van toelagen aan de bijna overal noodzakelijk gevorderde kweekelingen.

„Dat door de arme bevolking helaas niets voor het onderhoud der scholen kan worden bijgedragen en het aanzienlijk tekort moet worden aangevuld uit de beperkte middelen van het Vicariaat, uit de buitengewone collecten, in Holland gehouden, en uit de liefdegiften van elders ontvangen.

„Dat hij, in de onmogelijkheid gesteld, collecten te gaan houden, bij het uitputten zijner middelen en het verminderen der liefdegiften niet langer bij machte is het steeds toenemend tekort te dekken en zoo de Regeering hem niet krachtdadig te hulp komt, hij helaas in de bedroevende noodzakelijkheid wordt gebracht, op sommige plaatsen scholen te sluiten en de jeugd aldaar van alle onderwijs beroofd te laten;

„Dat dit bitter ware te betreuren en de maatschappij tot groot nadeel zoude strekken, moge hieruit blijken: dat de gouvernementscommissie reeds verscheidene jaren over het R.K. Onderwijs de gunstigste verslagen heeft uitgebracht, herhaalde malen hare bijzondere ingenomenheid betuigde over de wijze, waarop 't onderwijs wordt gegeven en dat onderwijs openlijk prees om den grooten

ijver en de opofferende toewijding der onderwijzers en onderwijzeressen; het over 't algemeen trouwe schoolbezoek der kinderen; het naar behoeften door hen degelijk ontvangen onderwijs en de zichtbare groote vorderingen door hen gemaakt.

„Dat ook de publieke opinie naar aanleiding van het openbaar optreden der jongens van de R.K. armenscholen gedurende de kroningsfeesten zich nog dezer dagen zoo gunstig en onverholen over de R.K. bijzondere scholen heeft uitgesproken en dat de organen van de meest verschillende kleur en richting 't zich ten plicht rekenden, die opinie onpartijdig te vertolken.

„Dat dus zonder den minsten twijfel deze scholen zeer veel ten goede komen aan de geheele maatschappij van Curaçao en de onderhoorige eilanden en zij krachtig bijgedragen hebben en nog bijdragen tot de beschaving van het volk, zijn zedelijken vooruitgang en de handhaving van rust, vrede en orde in de Kolonie.

„Dat het voorschrift van art. 180 van het Regeerings-reglement luidt: „ „zooveel de middelen gedoogen zorgt de overheid, dat 't lager onderwijs de verkrijging der allereerste kundigheden onder het bereik brenge ook der onvermogenden," " en het Apostolisch Vicariaat van Curaçao sinds vele jaren aan die verplichting heeft voldaan door de oprichting van bijzondere scholen op zoovele plaatsen, waar volstrekt geen openbare scholen bestaan.

„Dat het daardoor aan de koloniale kas voor gewone en buitengewone uitgaven aanzienlijke sommen heeft bespaard. Want bij het gemis of sluiting der bijzondere scholen ware 't Gouvernement zelf in de noodzakelijkheid, aldaar te zorgen voor het bouwen van eigen schoollokalen en onderwijzerswoningen, voor het aankoopen van alle schoolmeubelen, schoolbehoeften voor circa 4000 kinderen en jaarlijks voor salaris van een zeer groot aantal onderwijzers. En dat dit de kolonie onzettende sommen zou kosten, springt een ieder in 't oog, tot maatstaf nemend de officiëele verklaring van Zijne Exc. den Gouverneur, „ „dat hier feitelijk ieder kind op de openbare armenscholen volgens de berekening van de schoolcommissie aan de kolonie ongeveer 25 gld. 's jaars kost, hiermede de kosten van oprichting en onderhoud der schoolgebouwen niet inbegrepen," " terwijl voor elk kind op de bijzondere armenscholen nu slechts 2.30 gld betaald wordt.

„Dat het goed recht van het bijzonder onderwijs, en dus vooral van *dat* aan onvermogenden, als billijk en rechtvaardig ook in Nederland is erkend en de subsidiëering er van, zelfs bij de wet, is vastgesteld en geregeld.

„Dat Zijne Excellentie, de Minister van Koloniën, datzelfde recht van het bijzonder onderwijs vóór eenige jaren heeft erkend in de zusterkolonie Suriname.

„Dat het reeds genoemde artikel 180 de oprichting en onder-

steuning van bijzondere scholen zelfs voorop stelt, wat volgens de toenmalige toelichting van Zijne Exc. den Minister van Koloniën bij de vaststelling der begrooting voor Suriname in 1897 met een *bepaald doel* is geschied.

„Dat bij die gelegenheid Zijne Excellentie in de 2e Kamer der Staten Generaal voor Suriname als billijk en rechtvaardig heeft verdedigd eene verhooging van subsidie tot een bedrag van 12000 gld. ten behoeve van 't bijzonder onderwijs der katholieken met 7 scholen en 1661 schoolgaande kinderen, terwijl aan eene andere gezindte ten behoeve van haar bijzonder onderwijs aldaar eene subsidie van 28400 gulden geschonken werd tot instandhouding van 16 scholen met 2841 schoolgaande kinderen.

„Dat Zijne Exc. de Gouverneur dezer Kolonie eveneens van de ongenoegzaamheid der verleende subsidie ten volle overtuigd, eenmaal zelf een ontwerp verordening den Kolonialen Raad heeft aangeboden, om de ondersteuning der bijzondere armenscholen bij de wet tevens vast te stellen. Doch *de meerderheid der leden* achtte de aanneming van dit ontwerp niet wenschelijk nòch in 't belang der koloniale geldmiddelen, nòch in 't belang der bijzondere scholen, waarvan 't voortbestaan in de buitendistricten als een *gewenschte noodzakelijkheid* beschouwd werd.

„Dat de ondergeteekende zelf meermalen een gemotiveerd verzoekschrift om hoogere subsidie bij het E. A. Bestuur der Kolonie heeft ingediend, maar het Bestuur, bij volle erkenning der billijkheid zijner aanvrage, dat verzoek niet kon inwilligen om den treurigen toestand der koloniale kas.

„Zoo is het, dat suppliant op grond van 't aangevoerde zeer nederig de vrijheid neemt, zich tot Uwe Exc. te wenden met het eerbiedig verzoek, dat het Hoogstderzelve moge behagen aan die beide armenscholen voor jongens een *billijke subsidie* toe te staan en aan die 17 zusterscholen voor armen eene *verhooging van subsidie* tot een bedrag, als 't Z. Exc. in zijn edel rechtvaardigheidsgevoel billijk zal voorkomen."

Op dit rekest schijnt het Moederland gunstig geadviseerd te hebben, maar, om de autonomie van de Kolonie te respecteeren, werd de voorgestelde verhoogde subsidie onderworpen aan de beslissing van den Kolonialen Raad. Deze besliste van *niet*.

Was 't te verwonderen, dat de Apostolische Vicaris zich daarop weer onmiddelijk wendde tot de Regeering en zijn beklag over onrechtvaardige handelwijze van den Kolonialen Raad uitbracht in den Haag? Hij schrijft op 21 Sept. 1899:

„dat ondergeteekende den 25 Sept. 1898 aan Z. Exc. den Minister van Koloniën een request heeft aangeboden met het doel, om eene billijke toelage voor de twee niet gesubsidiëerde katholieke arme-jongensscholen en eene verhooging van toelage

voor de 17 gesubsidiëerde armenscholen voor kinderen van beiderlei kunne;

„dat het advies van Z. Exc. den Gouverneur van Curaçao te laat was gearriveerd, om door Z. Exc. den Minister te kunnen worden genomen voor de behandeling der begrooting van 1899 in de 2e Kamer;

„dat in antwoord op dat verzoek zijne Exc. de Minister door tusschenkomst van den Gouverneur den Apostolischen Vicaris van Curaçao officiëel heeft meegedeeld, dat Z. Exc. aan den Gouverneur heeft opgedragen, om op de begrooting van 1900 verhoogde subsidiën voor te stellen;

„dat Z. Exc. de Gouverneur aan die opdracht heeft voldaan door de subsidie dier bijzondere scholen van 9000 gulden te brengen respectievelijk op 13600 gulden;

„dat volgens het officiëel verslag der commissie van rapporteurs van den Kolonialen Raad „ „de leden in het algemeen erkenden, dat het rechtvaardig en billijk was aan de katholieke armenscholen in de Kolonie subsidie te verleenen" " en „ „dat de voorgestelde toekenning en verhooging daarvan met het oog op het groote getal kinderen, dat in die scholen onderwijs geniet, niet te hoog kan worden geschat." "

„dat volgens datzelfde rapport het onderwijs, zooals de leden der schoolcommissie eenparig moeten getuigen, er uitstekend is en veel beter dan op de openbare armenscholen en dat door den voorbeeldeloozen ijver der onderwijzers het schoolverzuim, dat daar geregeld ± 40 % bedraagt, hier tot een minimum van ± 7 % is gereduceerd;

„dat volgens meergenoemd rapport op de zusterscholen op het eiland Curaçao, waarvoor eene verhooging van 1600 gulden wordt gevraagd, onderwijs wordt gegeven aan 1916 kinderen en men het bewijs, hoe dat onderwijs der zusters door de ouders wordt op prijs gesteld, kan vinden in het feit, dat de openbare armenscholen door hoogstens een 20-tal meisjes worden bezocht, zoodat bijna de geheele vrouwelijke jeugd van Curaçao in de katholieke scholen haar onderwijs ontvangt;

„dat daarenboven nog op Bonaire 2 scholen zijn met 412, op Aruba 3 scholen met 568, op St. Martin 3 scholen met 262 en op St. Eustatius een school is met 91 kinderen;

„dat het nog meer in het oog springt, hoe onbillijk het zou zijn de gevraagde subsidiën te weigeren, als men nagaat, hoeveel duizenden guldens er jaarlijks aan de koloniale kas worden bespaard door het bijzonder onderwijs;

„dat ondanks deze verklaringen en feiten de voorgestelde verhooging met 6 tegen 4 stemmen werd verworpen.

(5 Leden meenden hunne medewerking niet te kunnen verleenen om den finantiëelen toestand der Kolonie en het 6e lid verklaarde

zich voornamelijk tegen, omdat de openbare school aan de Spaansche zijde was opgeheven, wijl daardoor vele ouders nu bemoeilijkt werden om hunne kinderen te zenden naar de school hunner keuze;)

„dat Zijne Exc. de Gouverneur in zijn memorie van antwoord op het bovengenoemde verslag der heeren rapporteurs verklaarde:

„ „dat de finantiëele toestand er zeker niet op vooruit zou gaan wanneer bij gebrek aan subsidie de bijzondere scholen dienden te worden gesloten;

„ „dat, ware 't met de billijkheid overeen te brengen, juist de finantiëele toestand een reden zou wezen, ook bij het onderwijs van betalende scholen subsidiëering van bijzondere scholen te verkiezen boven het onderhouden van openbare;

„ „dat de meest gegronde wensch tot bezuiniging niet mag leiden tot weigering van hetgeen rechtvaardig en billijk is; de onmogelijkheid, de ijzeren onmogelijkheid alleen zou zulk eene weigering imponeeren;

„ „dat Z. Exc. die weigering met beroep op den finantiëelen toestand te meer betreurde, wijl juist bij Z. Exc. een adres aanhanging is van drie vierden der ouders, wier kinderen de openbare school voor meer uitgebreid lager onderwijs bezoeken en daaronder zelfs leden van den Kolonialen Raad — bij welk adres op *vermindering van schoolgeld* en *uitbreiding van het onderwijs* op die voor niet-armen bestemde scholen wordt aangedrongen. En toch kosten de ongeveer 200 kinderen, welke die scholen bezoeken, jaarlijks der Kolonie ruim 25000 gulden.

„ „dat derhalve de verwerping der voorgestelde verhooging der toelage allen schijn heeft van tegenspraak en onrechtvaardigheid; *van tegenspraak*: wanneer dezelfde personen den finantiëelen steun van de Regeering vragen voor het onderwijs der meergegoeden en tegelijkertijd den treurigen toestand van de finantiën der Kolonie voorgeven om onderstand voor het onderwijs der armen te weigeren; *van onrechtvaardigheid:* wanneer men voor 200 kinderen der gegoeden van de Regeering eene nog hoogere bijdrage dan 25000 gulden verlangt en men zijne medewerking weigert om voor het onderwijs van 3807 kinderen der arme en meest verlatene bewoners derzelfde Kolonie in den nijpenden nood de toelage van 9000 gulden met een paar duizend gulden te verhoogen." "

„Weshalve suppliant een dringend beroep doet op het edel rechtvaardigheidsgevoel van Zijne Excellentie den Minister, met het eerbiedig verzoek, dat het Hoogstderzelve moge behagen, om alvorens de begrooting van Curaçao voor 1900 aan de 2e Kamer aan te bieden, daarop de door Z. Exc. den Gouverneur voorgestelde verhooging terug te brengen. Evenwel met eene wijziging: om met het oog op de groote onkosten, vooral voor het personeel

van 11 onderwijzers aan die beide arme-jongensscholen werkzaam, de toelage in stede van op 2000 gulden te willen brengen op 3000 gulden."

Duidelijker dan door den Gouverneur zelf kon de handelwijze van den Kolonialen Raad niet worden geteekend: „*Met zich zel in tegenspraak en ten hoogste onrechtvaardig ten opzichte van de scholen voor de arme bevolking.*" Wij behoeven daar geen woorden aan toe te doen.

Onder den druk der Regeering werd de subsidie in 1900 gebracht op 13800 gulden, daaronder begrepen 2000 gulden als tegemoetkoming voor al de kosten besteed aan de 2 arme jongensscholen met ± 500 leerlingen en waarvoor tot op heden geen subsidie was verleend.

Op 7 Maart 1902 wordt wederom eene verhooging van 1500 gulden voor deze jongensscholen aangevraagd, doch *geweigerd!*

En thans staan wij voor het tijdperk waarop het bijzonder onderwijs zijn grootsten tegenstander gedurende zijn droevige geschiedenis van bijna 80 jaren ontmoet in den persoon van Jhr. DE JONG VAN BEEK EN DONK, Gouverneur van Curaçao.

ZESDE HOOFDSTUK.

ONTWERP-VERORDENING, WAARBIJ REGELEN WORDEN VASTGESTELD, WAARONDER AAN BIZONDERE SCHOLEN VAN WEGE DE KOLONIE SUBSIDIE KAN VERLEEND WORDEN.

1°. *Aanleiding tot dit ontwerp.*

Toen de finantieele toestand van het bijzonder onderwijs onhoudbaar werd, n.l. door stijging der uitgaven en opdroging der bronnen van inkomst, en door het Vicariaat subsidie werd aangevraagd voor eene bijzondere school op het eiland Aruba; verhooging van het subsidie, dat aan 2 jongensscholen verleend werd en ook subsidieering van eene R.K. school, waarop tegen betaling onderwijs werd gegeven, — toen „deed de moeilijkheid zich voor, hoe groot die subsidiën zouden dienen te zijn." (Mem. van Toel. verord. 1902.). Ter zijde latend of die moeilijkheid zoo groot was, wilde de Gouverneur DE JONG VAN BEEK EN DONK zich uit die moeilijkheid redden door indiening van een ontwerp verordening.

2 . *Doel van de ontwerp-verordening.* Dit was, om het subsidie te regelen, maar ook, om het Gouvernement te *verplichten* subsidie te geven. „Elk aanzoek om subsidie *kan* nu toch van de hand gewezen worden;.... bestaan er echter vaste regelen, die de zaak beheerschen, dan *moet* het subsidie verleend worden." (Mem. van Toel.)

3 . *Eischen der ontwerp-verordening.* Behalve de bestaande verplichte vakken, zooals de wet van 1884 eischt, moet er nog onderwijs gegeven worden in:

a. kennis der natuur; *b.* zingen en *c.* teekenen, terwijl de volgende verplichtingen moesten worden nagekomen: *a.* achttien uren per week onderwijs in de Hollandsche taal; *b.* nauwkeurige aanteekening van het schoolbezoek; *c.* op elk vijftigtal kinderen wordt gevorderd een geëxamineerd onderwijzer; *d.* hoofden van scholen met meer dan 200 kinderen moeten in 't bezit zijn van een akte als onderwijzer 2e klasse.

Ook werd ter verscherping van contrôle aan de schoolcommissie een afzonderlijk ambtenaar toegevoegd.

De verhooging, die deze ontwerp-verordening aan het bijzonder onderwijs zou bijbrengen was **2100** gulden, maar kon gaan tot **3000** gulden!

Het was dan ook niet te verwonderen, dat het Apostolisch Vicariaat zijne *bezwaren tegen de ontwerping-verordening* inbracht.

Met dit voorstel toch werd de schoolstrijd van 1884 wederom ingeluid, maar in nog scherper vorm. Het Vicariaat verzette zich tegen de eischen.

Het ontwerp was *onpractisch*. Men neme toch in aanmerking, dat het hier bijna uitsluitend gaat over onderwijs aan de *arme* bevolking; bijna 70 jaren door het Vicariaat alleen gegeven. Dit had bij het kiezen van de leerstof en methode van onderricht steeds voor oogen, om practisch te zijn en onderwijs te geven overeenkomstig de behoeften der bevolking; steeds werd overal onderwijs gegeven in lezen, schrijven, rekenen, beginselen der Nederlandsche taal en der aardrijkskunde, bijbelsche geschiedenis en godsdienstleer.

Meermalen hadden de leden der schoolcommissie hun tevredenheid betuigd over de vorderingen der leerlingen en over de onderwijs-methode. De Gouverneur zelf bij een bezoek aan de bijzondere school te Pietermaai, in het stadsdistrict, betuigde zijne ingenomenheid met deze volksschool.

Wel waren de scholen niet op Europeeschen leest geschoeid, maar den kinderen werd alles geleerd, wat later te pas kon komen. De Gouverneur heeft toch zelf verklaard: dat de scholen *„nu reeds voor een groot deel aan billijke eischen voldoen*" en „dat *de subsidie aan R.K. scholen* niet *hoog kan genoemd worden*".

„Wij zijn er trotsch op," schrijft de „Amigoe di Curaçao" op 3 Mei 1902, „zulk een oordeel te kunnen meedeelen van alleszins bevoegde mannen," waardoor blijkt, dat hier reeds zeer lang bestond wat in de Kamer door de Heeren IDENBURG, HUGENHOLTZ en VISSER in de toekomst verlangd werd. (Kamerverslag 14 Dec. 1901.)

De ontwerp-verordening maakt 't *onmogelijk, in het aantal der onderwijzers te voorzien.*

Ofschoon de Rapporteurs vroeger in het Voorloopig Verslag reeds gevraagd hadden: „Of het noodig was ten aanzien van onderwijzers in de buitendistricten dezelfde eischen te stellen als voor het stadsdistrict" bepaalde de ontwerp-verordening het getal onderwijzers te zamen op 77. Er zouden dus **30** nieuwe onderwijzers uit Holland moeten komen; wegens gebrek aan religieus personeel zouden dat leeken moeten zijn, waarvoor aan uitrusting en overtocht reeds terstond **18000** gld. noodig waren en aan jaarlijksche salarissen **36000** gld. De nieuwe ontwerp-verordening

eischt dus eene uitgave van **54000** gld. en staat eene verhooging der subsidie toe van **2100** gld. tot **3000** gld.!

Tot op heden genieten de katholieke scholen 13800 gld. subsidie. Volgens getuigenis van den Kolonialen Raad, twee jaren geleden, in 1900 gegeven, was het bijzonder onderwijs die subsidie waard. De nieuwe verordening zal 2100 gld. méér geven, dus te zamen *15900* gld. voor *47* onderwijzers, *15 scholen* met *3539* leerlingen.

Of die behandeling van het bijzonder onderwijs slechts uit minder nobele motieven voortkwam? Wij weten 't niet, maar zeker mag de geringe verhooging der subsidie geen maatstaf zijn, om de deugdelijkheid van het onderwijs te beoordeelen; want velen waren achterhoudend, om verhooging toe te staan uit vrees voor belastingverhooging. In het Voorloopig Verslag heet het.... „men kan zich met de strekking dezer ontwerp-verordening vereenigen, hoewel bij velen vrees te bespeuren was, dat door invoering dezer ontwerp-verordening vermeerdering van uitgaven het gevolg zou zijn;.... wanneer de ontwerp-verordening geen verhooging van belasting ten gevolge zou hebben, had men geen bedenkingen."

Wat er ook van zij, het bijzonder onderwijs werd onmogelijk gemaakt.

Vandaar zond de Apostolische Vicaris een suppliek naar den Minister van Koloniën, om eene subsidie-verhooging van 10000 gld. Er werd 3000 gld. toegestaan, zonder dat de verplichting opgelegd werd aan de gestelde eischen van de ontwerp-verordening te voldoen.

Daar nu slechts 3000 gld. werd gegeven, was de subsidie nog niet voldoende, om de bestaande scholen te verzekeren. Toen werd de subsidie 13800 + 3000 = 16800 gld., dat is per kind en per jaar 16800 : 3539 = *4.745* gld.

Bij de definitieve Begrooting van Curaçao voor 1904 zeide de Minister, dat de door den Gouverneur gestelde eischen gerechtvaardigd zijn, maar aan den anderen kant moet evenzeer erkend worden, dat het aan de bijzondere scholen betaalde subsidie niet hoog is; de eischen dus zijn rechtvaardig ten opzichte van het hooger op te voeren onderwijs, *maar niet rechtvaardig met betrekking tot de subsidie!*

De verhooging is gesteld op 3000 gld. en den Gouverneur wordt verzocht, in de ontwerp-verordening als nog op te nemen een overgangsbepaling, krachtens welke de R.K. scholen, ook zonder dat zij aan de eischen voldoen, een subsidie genieten, bedragende 3000 gld., boven de thans genoten som, en den maatstaf voor het subsidie nog eenigszins te verhoogen.

Tevergeefs trachtte de Heer VAN BERCKEL in de Eerste Kamer nog een lans te breken ten gunste van meer verhooging.

De Minister antwoordde, dat sinds 1884 het subsidie reeds gestegen was van 2 gld. tot 4.50 gld. per leerling, hoewel aan

de eischen, gesteld in de onderwijsverordening nog niet voldaan was. Doch ten gevolge van een overleg tusschen den Minister en den Gouverneur zullen de thans bestaande scholen de subsidie blijven genieten, zonder aan de voorschriften der verordening te voldoen; mits zij in acht nemen eenige administratieve voorschriften en dat het onderwijs in de Nederlandsche taal wordt gegeven. Voor de onderwijzers wordt het diploma van den derden rang gevorderd. En dan heet het verder: ,,Aan de bezwaren van den bisschop is dus met ernst tegemoet gekomen, met vasthouding echter van het beginsel, dat de staat bij subsidiëering waarborgen mag eischen voor de deugdelijkheid van het onderwijs."

Zoo bleef de toestand. De verleende subsidie was dus 13800 + 3000 = 16800 gld. We teekenen 21 Juli 1905.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

DE NIEUWE ONTWERP-VERORDENING „REGELENDE HET ONDERWIJS IN DE KOLONIE CURAÇAO."

Voor dit ontwerp wordt beoogd, het geheele onderwijs in de Kolonie, zoowel openbaar als bijzonder te regelen en in dit ontwerp werd de subsidie-regeling van 1902 tevens opgenomen. Al moge het ontwerp de regeling van het openbaar zoowel als bijzonder onderwijs beoogen, het kardinale punt, waarom de strijd zich beweegt, is het bijzonder onderwijs.

Doel der Verordening. In de Memorie van Toelichting wordt aangemerkt, „dat de onderwijs-verordening van 1884 na 20 jaren dienst te hebben gedaan, in sommige opzichten eene herziening behoefde"; dit schijnt wel te moeten worden toegegeven. Maar in het Voorloopig Verslag der Rapporteurs der Tweede Kamer op de begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1906 wordt het doel beter gepreciseerd; daarin wordt de klacht geuit, dat het gehalte van het volksonderwijs, speciaal in de buitendistricten, veel te wenschen overlaat, waarop de Minister antwoordde, dat hij die kwestie nog niet voldoende had onderzocht, maar dat hij toch de aandacht moest vestigen op de verordening van 21 Juli 1905 strekkende om het onderwijs in de buitendistricten door hoogere subsidies onder zekere voorwaarden gaandeweg te verbeteren."

Uit het Koloniaal Verslag van 1905 blijkt, dat internaten en bewaarscholen niet medegerekend, de 17 bijzondere scholen in de geheele Kolonie worden bezocht door 86 7/8 percent der schoolgaande kinderen. In het stadsdistrict alleen, met uitzondering van internaten en bewaarscholen: 75 1/2 % op de bijzondere en 24 1/2 % op de openbare scholen. Daar de bevolking dus bijna uitsluitend katholiek is en het onderwijs uitsluitend in handen van het Vicariaat, werd dus vooral beoogd, om het R.K. onderwijs te verbeteren.

Moest het bijzonder onderwijs noodzakelijk verbeterd worden?

Reeds in de Curaçaosche Courant van 1 Sept. 1905 had Mr. TH. NUYENS, Procureur-Generaal, in zijn volle gevoel van rechtvaardigheid een „onbevooroordeelden" (!) lasteraar van antwoord gediend en geprotesteerd, als lid der schoolcommissie gedurende 12 jaren, tegen de beweringen van sommige anti's „dat het onderwijs in de buitendistricten volstrekt niet voldoet aan zelfs de geringste eischen." Wij lezen in dat protest: „Of zou het als het onderwijs in de buitendistricten werkelijk zoo slecht was, geen onvergeeflijke tekortkoming van het Bestuur zijn, dat het nooit heeft getracht, zelf tot het oprichten van scholen in die districten over te gaan, en de bevolking maar steeds aan een zoo verregaande onwetendheid ten prooi heeft gelaten? Het Bestuur weet het echter wel beter. In het begin van dit jaar was ik er nog persoonlijk getuige van, hoe de Gouverneur der Kolonie, op zijn inspectiereis in de buitendistricten, op verschillende scholen zijn hooge tevredenheid te kennen gaf over de vorderingen der leerlingen, niet het minst over die in de Nederlandsche taal. Ook de schoolcommissie, die uit drie Protestanten, twee Israëlieten en twee Katholieken bestaat, en dus niet partijdig kan heeten, oordeelde er blijkbaar anders over, toen zij in haar jaarverslag over de buitenscholen schreef, dat „ „ofschoon het aantal schoolgaande kinderen te groot was om het aantal onderwijzende Zusters daaraan evenredig te houden, het onderwijs, dank zij de toewijding der Zusters, genoegzaam beantwoordde aan de geringe behoeften van de arme buitenbevolking, welker toestand geheel en al met dien der stadsbevolking verschilt." " De kinderen leeren er fatsoenlijk lezen, schrijven, rekenen, wat aardrijkskunde en een beetje geschiedenis. Ik kan verklaren, dat ik bijna nooit op die scholen geweest ben — ik spreek hier ook onbevooroordeeld, maar tevens der zake kundig — of ik stond er over verbaasd, hoe die arme Sœurs, dank zij haar bijna bovenmenschelijke inspanning, het met de weinige werkkrachten waarover zij kunnen beschikken, ondanks het door armoe veel voorkomend schoolverzuim, zóó ver konden brengen."

In deze beoordeeling van het bijzonder onderwijs op onze buitenscholen wordt steeds de opinie vermeld van den Gouverneur zelf en van de schoolcommissie. We zouden bladzijden vol kunnen schrijven met aanhalingen uit hunne woorden, dat 't bijzonder onderwijs ruimschoots voldeed aan de eischen der arme bevolking. Toch kwam de ontwerp-verordening van denzelfden Heer Jhr. DE JONG VAN BEEK EN DONK, Gouverneur!

De *eischen van de ontwerp-verordening* waren dezelfde als die van 1902, wat de vakken van onderwijs betreft. Omtrent de leerkrachten wordt voorgeschreven, dat er op elke vijftig kinderen één onderwijzer moet zijn, maar beurtelings kan er van een kweekeling gebruik gemaakt worden. (Art. 43). Zoo zouden er 95 personen voor onderwijzend personeel noodig zijn: n.l. 9 onder-

wijzers 3e klasse; 42 onderwijzers 4e klasse en 44 kweekelingen. Thans wordt ook de *verplichting* van examen aan de onderwijzers opgelegd.

De verleende subsidie zou kunnen bijdragen 29000 gulden. Zij belooft dus eene verhooging van 29000—16800 = 12200 gulden.

Bezwaren tegen het ontwerp.

„Zoo wij met een paar woorden den indruk moesten weergeven, dien het ontwerp op ons gemaakt heeft," schrijft de „Amigoe di Curaçao," dan zouden wij zeggen: „Wij zijn dankbaar, maar niet voldaan."

En in eene volgende aflevering verklaart de „Amigoe" die dankbaarheid: „onze dankbaarheid is die van een ter dood veroordeelde, die zijn doodstraf ziet veranderd in eene levenslange gevangenschap."

Het ontwerp gaf werkelijk eenige reden tot dankbaarheid, omdat blijkbaar rekening was gehouden met het in 1902 gedane verzoek van het Vicariaat, om eene verhoogde subsidie van 10000 gld., terwijl nu 12200 gld. wordt *beloofd.* Het leverde ook het bewijs, dat van overheidswege een poging gedaan werd, om het bijzonder onderwijs, gelijk het zich tot dan toe ontwikkeld had, te *waarborgen.*

Ook werd er een poging gedaan om het te verbeteren; maar als wij de middelen beschouwen, die daartoe werden aangewend, dan moest er wel een zucht van onvoldaanheid worden geslaakt.

De eischen, d. i. de geldelijke offers, die door het ontwerp van het Vicariaat gevraagd werden, waren niet evenredig aan het voorgestelde subsidie.

Er zouden 35 onderwijzeressen meer uit Holland moeten komen; dus geld voor uitrusting, reiskosten, huisvesting; de gebouwen moesten vergroot worden, vermeerdering van schoolmeubelen enz. enz. Wel werd er 25 percent toegestaan wegens het stichten, verbouwen en aankoopen van schoolgebouwen, ofschoon het Vicariaat had voorgesteld voor vergoeding in schoolgebouwen enz. ± één gulden per kind.

Men liet 't voorkomen, alsof de geldelijke middelen der Kolonie niet toereikend waren, maar sinds 1902 was er voor het *openbaar* onderwijs reeds 5551.39 gld. meer uitgegeven, zoodat in 1905 het *openbaar* onderwijs kostte 60459.71 gld. voor 1054 kinderen, terwijl het aantal kinderen in deze 4 jaren niet noemenswaardig was aangegroeid.

De ontwerp verordening was eene onbillijke propaganda van het openbaar onderwijs.

In art. 41 letter *a* leest men: „Voor die bijdrage, (de voorgestelde subsidie) komen niet in aanmerking de bijzondere scholen, waarvan het aantal kinderen boven 6 jaren, dat op 1 Januari van elk dienstjaar als werkelijk schoolgaande bekend staat, minder dan 40 bedraagt." Hierdoor werden practisch de kinderen op *kleinere*

plaatsen *van bijzonder onderwijs beroofd;* op die plaatsen zouden dan openbare scholen moeten worden opgericht, alhoewel de bevolking katholiek is. In dit geval werd dus het *openbaar* onderwijs opgedrongen; deze bepaling is ook tegen het Reglement op het beleid der Regeering.

Onrecht was ook, de subsidie te regelen naar 't aantal kinderen.

Wel is deze bepaling ook opgenomen in Holland in de wet op het lager onderwijs, doch in de R. K. O. B. in het Bisdom 's Hertogenbosch is hiertegen een motie aangenomen: „om niet als maatstaf het aantal kinderen aan te nemen, maar capaciteit en werk." En het slot luidt: „In elk geval mag een ééns genoten traktement niet meer verlaagd worden om reden, dat het aantal schoolkinderen is verminderd."

Het meer uitgebreid lager onderwijs wordt in zijn groei belemmerd.

Immers art. 44 alinea 3 zegt: „Hoofden van scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs moeten minstens in het bezit zijn van een acte van bevoegdheid voor onderwijzer 2e klasse." Wel wordt voor deze scholen zulk een eisch gesteld, maar voor subsidie komen deze onderwijzers niet in aanmerking!

De Heer A. C. A. VAN VUUREN mocht dan ook wel in de Tweede Kamer 1905 zeggen: „Als ik dit alles naga, weet ik voor deze regeling geen andere verklaring te geven — het is eene gedachte, welke ik natuurlijk van mij heb afgezet — dan dat men in Curaçao gezegd moet hebben: wij kunnen niet buiten het bijzonder onderwijs, en in billijkheid moeten wij erkennen, dat dit aanspraak kan maken op meer subsidie; we zouden echter liever openbare scholen hebben, doch daarvoor wil het Moederland geen geld geven. Laten wij dus aan het bijzonder onderwijs een subsidie op papier geven en niet in werkelijkheid. Het bijzonder onderwijs wordt dan van zelf door het openbare verdrongen."

Men wil het bijzonder onderwijs zijn karakter ontnemen.

In het Reglement op het beleid der Regeering in de Kolonie Curaçao P. B. 1902 No. 22, art. 180, staat: „Zooveel de middelen gedoogen zorgt de overheid, dat het lager onderwijs de verkrijging der allereerste kundigheden onder het bereik brenge ook der onvermogenden. Zij doet dit door ondersteuning van bijzondere of oprichting van openbare scholen."

Men scheen zich echter meer te houden aan het Reglement op het beleid der Regeering in de Kolonie Curaçao van 1848 art. 14 n.m.: „Aan de zorg van den Gouverneur zijn opgedragen de eeredienst, het openbaar onderwijs."

En volgens den zin van dit artikel werd steeds in de wet op het onderwijs een artikel gelegd, waarin geëischt werd, dat bijzondere scholen, gelijk openbare, voor alle kinderen, zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid toegankelijk waren, en dat de onder-

wijzer zich moest onthouden van iets te leeren of te doen of toe te laten, wat strijdig was met den eerbied, verschuldigd aan de godsdienstige begrippen van andersdenkenden. In de onderwijswetten wordt wel van bijzondere scholen gesproken, maar niet van R.K. bijzondere.

De wet verstaat onder bijzondere scholen de zoodanige, die niet van wege het Gouvernement zijn opgericht, en let niet op verschillende geloofsovertuiging. Vandaar heeft het Vicariaat altijd beweerd, dat zij de plicht van het Gouvernement heeft overgenomen door onderwijs te geven. Daar echter bijna alle kinderen op de scholen van het Vicariaat katholiek waren, werd in het ontwerp voorgesteld, om te laten vervallen het artikel: „dat de onderwijzer zich moet onthouden van iets te leeren, te doen of toe te laten enz.”

Daartegen opponeerde zich de Koloniale Raad; zoodat wederom het neutraliteitsprincipe in de wet werd vastgelegd art. 2 No. 3 en art. 22. Volgens de letter der wet, neemt 't Vicariaat dus nog het onderwijs van het Gouvernement over.

Het bijzonder onderwijs is goedkoop.

Hoe meer subsidie aan het bijzonder onderwijs gegeven, des te meer geld zal er aan de koloniale kas voor onderwijs worden bespaard.

Het moge paradoxaal klinken; maar heeft de Minister bij de behandeling van de Indische Begrooting niet gezegd: „Wat spreker in het belang van het inlandsch onderwijs denkt te doen, is, mildere steun aan de particuliere scholen, welke goedkooper zijn dan de Gouvernementsscholen en ook meerdere voordeelen geven.” En vandaar zeide in 1904 de Nieuwe Rott. Courant: „Als het Vicariaat het voor 30000 gulden wil doen, wat aan het Gouvernement 100000 gulden zou kosten, dan is er tegen het verzoek van den Apostolischen Vicaris geen redelijk bezwaar in te brengen.”

Doch niet alleen van de zijde der Missie was er oppositie tegen de ontwerp-verordening, ook de Koloniale Raad verzette zich, doch uit geheel andere redenen. Wij willen den zin van het Voorloopig Verslag van de commissie van Rapporteurs uit de afdeelingen van den Kol. Raad weergeven.

Men twijfelde aan de *noodzakelijkheid* der in het ontwerp voorgestelde wijziging. Wel willen sommige leden verbetering van het onderwijs, wel willen zij de te verleenen subsidie in evenredigheid daarmee naar billijkheid bepalen, maar *meer guldens* uitgeven voor uitbreiding van personeel en voor verbetering van het gehalte van het personeel, dat niet. Toch waren de uitgaven voor het openbaar onderwijs met 5551.39 gulden gestegen.

Men verzocht, het ontwerp in te trekken n.l. met deze woorden „dat men vrij algemeen meende, bij het Bestuur te moeten aandringen om de voorgestelde ontwerp-verordening in nadere overweging te nemen.”

Wat werd er in Holland over deze ontwerp-verordening gedacht? Wij citeerden reeds eenige woorden van den Heer VAN VUUREN en willen er deze aan toevoegen: „Elke stap, die door de besturen zal worden gedaan om geleidelijk van den bestaanden toestand te komen tot den betere, die men scheppen wil door de verordening, zal die besturen geld kosten, zonder dat daar tegenover de minste tegemoetkoming bestaat. Men heeft geen hulp op den weg, die tot het einddoel leidt; de eerste hulp komt eerst, als het einddoel is bereikt; hoever men daarvan nog is verwijderd, weet men.... Van een prikkel, om meer onderwijzers te krijgen, is dus in de verordening absoluut geen sprake."

Ook van de overzijde werd het ontwerp becritizeerd door den Heer VAN KOL.

„Het subsidie voor het bijzonder onderwijs is niet hoog genoeg. De onderwijzers, die er volgens de nieuwe verordening moeten zijn, krijgt men zeker niet voor dit sommetje." „Ook voor de overkomst uit Holland en voor pensioenen is niets berekend, uitgaven, die bij eene goede regeling toch noodig zijn.

„Verder komt 't mij voor, dat vooral bij eene nieuwe verordening, nu er nieuwe scholen gebouwd moeten worden, het subsidie voor dien bouw niet voldoende kan genoemd worden."

„Wanneer men weet, dat voor het bijzonder onderwijs per kind slechts ongeveer $^1/_{10}$ wordt gegeven van hetgeen men geeft aan de openbare school, dan springt de wanverhouding in het oog."

„Als men weet, dat in de hoofdplaats $^1/_4$ van de kinderen slechts de openbare school bezoekt en $^3/_4$ de bijzondere school, terwijl in de buitendistricten de verhouding $^1/_8$: $^7/_8$ is, moet men erkennen, dat deze regeling noch afdoende, noch zelfs bevredigd kan wezen."

In de Eerste Kamer nam Mr. VAN BERCKEL het op tegen de verordening.

„Maar toch acht ik den Gouverneur niet objectief genoeg, om in deze materie als rechter te beslissen. Hij is te zeer partij in deze kwestie. Om zoo te zeggen, nauwelijks in de Kolonie aangekomen, is hij in gesprekken en redevoeringen op het aanbeeld gaan slaan, en de oppositie, die hij ontmoette bij velen, die de Kolonie en het onderwijs minstens even lief hadden als hij, had geen ander gevolg dan dat hij zijn stokpaardje met te meer vuur ging berijden. Ik herhaal het, ik verdenk den Gouverneur van niets, maar of hij de objectiviteit, de onpartijdigheid in een rechter gevorderd, bezit, meen ik te moeten betwijfelen.

„Trouwens daar bestaat nog meer aanleiding, om aan de objectiviteit des Gouverneurs eenigen twijfel te durven koesteren. Met zekerheid was mij meegedeeld, dat de Gouverneur den Bisschop van Curaçao ter fine van advies aan zijn paleis heeft uitgenoodigd, vóór hij deze verordening bij den Kol. Raad indiende. Of die uitnoodiging geschied is uit eigen beweging of wel op verzoek

van hooger hand, ik weet het niet; wel weet ik, dat er hier alleszins reden is, om van een schijnvertooning te spreken, want toen het voorstel het licht zag, moest de Bisschop tot zijn smart ontwaren, dat met geen enkel zijner bezwaren van eenig belang rekening was gehouden. Het katholiek bijzonder onderwijs, waaraan de Kolonie zooveel te danken heeft, zooals vriend en vijand, ook de Gouverneur zelf, erkennen ; en de Katholieke Geestelijkheid in Curaçao, die zich tegenover het Moederland zoo verdienstelijk heeft gemaakt, (men raadplege slechts het Curaçao-nummer van Neerlandia) hadden zeker eene andere bejegening van het hoofd der Kolonie mogen verwachten."

ACHTSTE HOOFDSTUK.

DE ONTWERP-VERORDENING VAN 21 JULI 1905 WORDT GEWIJZIGD EN INGEDIEND OP 26 JUNI 1906.

De subsidie wordt gewijzigd, dat wil zeggen: *verminderd!* Het ontwerp van 1905 beloofde 29000 gulden, het gewijzigd ontwerp belooft 24000 gulden, dus *5000* gulden *minder*.

Doch ook het aantal leerkrachten daalt. Vroeg het ontwerp van 1905 om 95 onderwijzers, dit ontwerp eischt er 74.

Bezwaren tegen het ontwerp.

Oogenschijnlijk worden zeer veel concessies gedaan, maar die concessies betreffen geen bestaande toestanden; de Gouverneur doet die concessies slechts aan zich zelven. Hij laat eenige der vroeger te hoog gestelde eischen, waardoor de wet volstrekt onaannemelijk was, vallen, maar zal ook nu nog, in plaats van de lasten door verhooging van subsidie te verlichten, de noodige onkosten voor het bijzonder onderwijs verzwaren en de persoonlijke lasten nog opdrijven.

Ook door deze wijziging zou het personeel nog aanmerkelijk moeten worden uitgebreid; en wordt daarenboven aan het bestaande personeel de verplichting van examens opgelegd.

Er waren op de R.K. scholen 49 onderwijzers plus 21 kweekelingen, dus 70 leerkrachten, werkzaam. Volgens de Wijziging moesten er 23 leerkrachten meer zijn. Deze zouden uit Holland moeten overkomen en voor al die nieuwe leerkrachten werd aan subsidie méér betaald: 24000 — 16800 = 7200 gulden. Er waren toen — behalve de 366 kinderen op de burger- en bewaarscholen — 4227 leerlingen.

Deze verhooging van subsidie was dus klaarblijkelijk veel te laag, om er vrede mee te hebben. En klinkt 't niet als een bespotting, den Gouverneur bij de indiening van dit ontwerp in de Memorie van Toel. te hooren verklaren, dat hij meende, dat aan het verzoek om verhooging van subsidie *op billijkheidsgronden* gevolg behoorde gegeven te worden en dat *subsidie-verhooging* een *onafwijsbare* eisch was?

Wij raadplegen het Verslag der Rapporteurs.

In het begin van 1906 namen elf leden van den Kolonialen Raad collectief ontslag. Kort na de beëediging der nieuwe leden diende de Apostolische Vicaris een verzoekschrift in, waarin de clementie des Raads werd ingeroepen, om de subsidie aan de R.K. scholen te verhoogen, ten einde nakoming der door het ontwerp gestelde eischen mogelijk te maken. Van dit verzoekschrift gewaagt de voorzitter van den Kol. Raad, als hij *de deugdelijkheid van het onderwijs erkent.*

„De vraag," aldus 't Verslag, „die bij de behandeling van deze ontwerp-verordening in de afdeelingen het meest op den voorgrond trad, was, of de onderwijstoestanden in de Kolonie van dien aard zijn, dat eene wijziging als de voorgestelde, die belangrijke finantiëele offers zal eischen, dringend noodzakelijk te achten is."

Het jaar te voren hadden eenige afgetreden leden dezelfde vraag aan het Bestuur gesteld, waarop de Gouverneur nogmaals met klem de noodzakelijkheid van zijn voorgesteld ontwerp trachtte te verdedigen èn omdat de toestand van het onderwijs verbetering eischte èn omdat jaarlijks een niet onaanzienlijk bedrag door de koloniale kas voor het bijzonder onderwijs werd uitgegeven, zonder dat waarborg werd geëischt.

Op beide argumenten dienden de Rapporteurs den Gouverneur van antwoord. Tot het eerste kunnen we ons bepalen:

„*Vele* leden moeten verklaren, dat zij door het antwoord van het Bestuur op de in dien geest door den Raad in zijn vroegere samenstelling geopperde bezwaren, niet bevredigd waren. Want, meenden zij, waar het Bestuur zelf bekent, dat het bijzonder onderwijs *ten deele aan billijke eischen* beantwoordt, en in de memorie van antwoord gewaagd wordt van *merkbare, zelfs zeer verrassende vorderingen,* op meerdere scholen in de Kolonie te constateeren, daar kan bezwaarlijk gezegd worden, dat de noodzakelijkheid van een nieuwe regeling zich dringend doet gevoelen."

Het verslag der Rapporteurs wordt nog krasser. Heeft de Gouverneur erkend, dat het bijzonder onderwijs *ten deele* aan billijke eischen beantwoordt, zij getuigen: „en *niet alleen ten deele* kan gezegd worden, dat het bijzonder onderwijs aan billijke eischen voldoet."

„Wanneer toch, gelijk het aan *vele* leden van den Raad *gebleken* is, de meeste kinderen uit de lage volksklasse, bij het verlaten der school, lezen en schrijven kunnen, de hoofdregels van het rekenen machtig zijn en een begrip der aardrijkskunde hebben, dan moet wel erkend worden, vooral in het oog houdende den korten tijd, dien die kinderen in doorsnede de school bezoeken, dat het bijzonder onderwijs over het algemeen aan de eischen, die redelijkerwijze mogen worden gesteld, vrijwel voldoet."

Men heeft reeds opgemerkt, dat de Rapporteurs niet gratis dit

positief beweren der afdeelingen weergeven; dit stukje verslag is het resultaat van eigen ondervinding. Want in de laatste helft van April 1906 waren 7 leden van den Kol. Raad zelf op schoolbezoek gegaan, zoodat zij nu der zake kundig waren.

De slotsom van bovenstaande beschouwing was, zoo gaat 't Verslag voort, dat men vrij algemeen meende, bij het Bestuur te moeten aandringen, om de voorgestelde ontwerp-verordening in nadere overweging te nemen.

Om dit, het ware, standpunt van den Kol. Raad te belichten, moge een aanhaling dienen uit een rede, in Juli 1906, door een predikant, Ds. K. SUPHEERT, gehouden ter jaarlijksche vergadering van onderwijzers in het Arrondissement Zutfen.

De spreker wees er op, dat het katholiek bijzonder onderwijs in de Kolonie hoofdzaak is, maar dat er veel verschil bestaat tusschen dat onderwijs op de onderhoorige eilanden en op Curaçao. Het eerste kon spreker niet prijzen, maar men dient ook rekening te houden met de ongunstige toestanden. Op het eiland Curaçao daarentegen was zoowel het openbaar als het bijzonder onderwijs „uitmuntend," zelfs voorname niet-katholieken vertrouwen hunne dochtertjes aan de eerwaarde Zusters toe.' (Maasbode 20 Juli 1906).

Als rectificatie van Ds. SUPHEERT'S oordeel aangaande de eilanden vindt men in de Maasbode 15 Sept. 1906 aangeteekend: „Juist als op het eiland Curaçao, waar zelfs voorname niet-katholieken hunne dochtertjes aan de eerwaarde Zusters toevertrouwen, gebeurt te St. Martin, het voornaamste der drie Bovenwindsche eilanden, waar de Zusters Dominicanessen hare scholen hebben. Nog sterker: daar wordt de school der Zusters als *de* school beschouwd, waarheen alle voorname opgezetenen hunne zonen en dochters zenden met voorbijgaan van de daar bestaande openbare school. Dan wordt het feit geconstateerd, dat kort geleden een der leerlingen *onmiddellijk* na het verlaten der bijzondere school te St. Martin met goed gevolg zijn examen voor de 2e klasse H. B. S. heeft afgelegd en nu reeds geslaagd is voor zijn examen 3e klasse."

Ook het jaarverslag betreffende het onderwijs gedurende 1905 spreekt zich gunstig uit over het bijzonder onderwijs. „Door het degelijk gehalte van het onderwijs, zoowel van het elementair als het meer uitgebreid, handhaafden de bijzondere scholen in het stadsdistrict haar sinds lang gevestigde reputatie. Bij de beoordeeling van het elementair onderwijs in de buitendistricten, is, opdat in den aangelegden maatstaf de ijk van gezond verstand en rechtvaardigheid worde opgemerkt, eenige uitweiding onvermijdelijk." Dan volgt een uitweiding over de moeilijkheden, die het onderwijs daar in den weg staan, en de conclusie luidt dan: „Maar ondanks dit alles.... hoorden wij op de zusterscholen in de buitendistricten de kinderen der hoogste klasse tamelijk vlot Hollandsch lezen en het gelezene in de landstaal teruggeven;

ondervonden wij, dat zij in de vier hoofdbewerkingen der rekenkunde practisch onderlegd waren; dat zij voldoende begrip hadden van eenvoudige tiendeelige en gewone breuken; dat hun handschrift over het algemeen uitmuntte; dat zij de meest algemeene begrippen der aardrijkskunde en vrij voldoende kennis onzer Kolonie en zelfs van eenige der omliggende eilanden en republieken bezaten; dat overal de nuttige handwerken met goeden uitslag onderwezen waren" „Als men deze uitkomsten beschouwt in het licht der overwonnen moeilijkheden, kan men een gevoel van bewondering voor de Nederlandsche vrouwen niet onderdrukken, wier tact en toewijding het zoover wisten te brengen. En vergelijkt men deze uitkomsten met de eischen van het leven onzer buitenbevolking, dan is men gedwongen te erkennen, dat het onderwijs in onze buitendistricten niet onvoldoende mag genoemd worden."

Het oordeel van den Kolonialen Raad over de subsidie.

Na deze gunstige getuigenissen over het onderwijs mocht men verwachten, dat het oordeel van den Kolonialen Raad over het toekennen van subsidie gunstig zou zijn. Maar neen; men wenschte wel goed onderwijs in de Kolonie, maar wilde tevens de finantiëele lasten op het Vicariaat laden.

De gemachtigde van den Gouverneur antwoordde aan een lid, dat ten gunste van hooger subsidie sprak, dat „het subsidie als ondersteuning hoog is te achten." Deze spreker moge het goed gemeend hebben, maar als spreekbuis van den Gouverneur gaf hij hier andere woorden te hooren dan door deze elders waren gesproken. De Gouverneur had toch zelf erkend, „dat de subsidie laag was en wenschte, dat de finantiëele zijde van het vraagstuk in gunstiger zin zou kunnen worden opgelost dan thans het geval is," en had verklaard: „de besturen der bijzondere scholen zullen zich dienen tevreden te stellen in afwachting van betere tijden met de verhoogde subsidiën, waarop het onderwijs aanspraak zal geven, al zijn de subsidiën nog niet zoo hoog als gewenscht wordt, evenals het Bestuur zich zal moeten getroosten zijne wenschen voorloopig nog niet op alle scholen vervuld te zien." (Memorie van antwoord.)

Een ander lid van den Kol. Raad tracht zich achter de wet te verschuilen. Deze beweert, dat de subsidiëering van bijzondere scholen *hoofdzaak* is, omdat het Regeeringsreglement de oprichting van bijzondere scholen als *hoofdzaak* beschouwt. Maar de *grootte* van het subsidie is *bijzaak,* die geheel afhangt van de middelen, waarover het Bestuur kan beschikken. (Sic.)

Deze economische speech komt hierop neer: als de hoegrootheid der subsidie *bijzaak* is, dan kunnen de bijzondere scholen zich nóch staande houden nóch ontwikkelen, en wordt het verdrongen door openbaar onderwijs, *dat schatten gelds zal kosten!*

Nogmaals wordt een poging gedaan *om het bijzonder onderwijs zijn karakter te ontnemen.*

Men wilde het bijzonder onderwijs neutraal houden en er werd een lans gebroken, om het neutraliteitsprincipe in te lasschen. Aan deze wensch is dan ook tegemoet gekomen, zoodat de historische lijn in de onderwijsgeschiedenis is bewaard gebleven. Het Vicariaat moet nog steeds volgens de letter der wet neutraal onderwijs geven en dus wezenlijk volgens de wet Gouvernementsscholen hebben; den plicht van het Gouvernement blijft 't Vicariaat dragen.

In het Voorloopig Verslag over de Begrooting van Curaçao kwam men in de Eerste Kamer met kracht tegen het neutraliteitsprincipe op. Ook BROUWERS protesteerde er tegen. Men vestigde er de aandacht op, dat het bijzonder onderwijs op Curaçao geheel hoofdzaak is In de Memorie van Antwoord zegt de Minister: „Ingevolge eener machtiging van de Koningin is door hem aan den Gouverneur te kennen gegeven, dat bij hare Majesteit in overweging is, om de verordening te vernietigen, maar dat nog een termijn van 4 maanden gelaten wordt om wijziging aan te brengen."

Onder dezen druk uit den Haag werd in den Kolonialen Raad op 21 Febr. 1907 met 6 tegen 4 stemmen het neutraliteitsprincipe verworpen'

NEGENDE HOOFDSTUK.

NIEUWE REDACTIE DER ONDERWIJS-VERORDENING 6 SEPT. 1906.

Vele wijzigingen werden aangebracht, om aan de wenschen van den Kolonialen Raad tegemoet te komen. Ook om de wet te redden, werd aan de onderwijzers, die niet geëxamineerd waren, gratis een diploma van bekwaamheid 4e klasse uitgereikt, echter werd geen rekening hehouden met onderwijzers 1e en 2e klasse. De nieuwe wet kon aan subsidie geven tot 24000 gulden, maar bij het aangroeien van 't getal kinderen kon de subsidie aangroeien. Een meerdere subsidie van 24000 — 16800 = 7200 gulden was ons toegewezen.

Afdeeling VI art. 1 sub. a. 1° staat, 26 Aug. 1907, eene verklaring onder *aanbod van eede,* dat de school niet gehouden wordt als winstgevend bedrijf. Nota bene dit ingelascht, alsof er van de duizenden *armenkinderen,* aan wien 't Vicariaat gedurende 80 jaren zijn onderwijs gegeven had, ooit de minste geldelijke tegemoetkoming was gevraagd of te verwachten geweest!

1°. De salarissen werden als volgt geregeld:

Onderwijzers 1e en 2e klasse komen niet in rekening en daarom: wanneer aan het hoofd der school volgens art. 46 een onderwijzer is geplaatst minstens in het bezit eener akte als onderwijzer 3e klasse:

a. voor elk hoofd eener school met eene bevolking van 100 en minder. 600 gulden; boven 100 tot en met 200 leerlingen: 650 gulden; boven 200 tot en met 300 leerlingen: 700 gulden; boven de 400 leerlingen: 750 gulden.

b. Wanneer aan het hoofd overeenkomstig art. 46 een onderwijzer is geplaatst in het bezit eener acte als onderwijzer 4e klasse:

voor elk hoofd eener school met 100 en minder leerlingen: 450 gulden; boven 100 tot en met 200 leerlingen: 500 gulden; boven 200 tot en met 300 leerlingen: 550 gulden; boven de 300 leerlingen: 600 gulden.

c Indien het hoofd eener school in gevolge art. 46 van deze verordening wordt bijgestaan door een of meer onderwijzers of

kweekelingen: 300 gulden voor elken onderwijzer en 200 gulden voor elken kweekeling, met dien verstande, *dat slechts ten aanzien van de helft van het onderwijzend personeel van bijstand op de scholen in de buitendistricten op Curaçao en op die op de overige eilanden der Kolonie de bijdragen voor de onderwijzers bepaald, zullen worden verleend.* Deze bepaling werd bij P. B. 31 van 1909, als *hoogst onbillijk* en *onrechtvaardig,* uit het ontwerp gelicht.

2°. Vijf en twintig ten honderd van de werkelijke gedane noodzakelijke uitgaven wegens het stichten, verbouwen en aankoopen van schoollocalen en het aanschaffen van nieuwe meubelen.

Het artikel 45 dezer nieuwe wet zal 't bijzonder onderwijs nog meer de duimschroeven aanleggen.

1°. Het onderwijzend personeel, dat op eene school, waarvoor overeenkomstig de bepalingen van deze verordening subsidie verlangt wordt of verleend is, werkzaam moet wezen, wordt bepaald op:

a. Voor de scholen in het 1e district op het eiland Curaçao: één op elk getal van ten hoogste 50 kinderen.

b. Voor de overige scholen: één op elk getal van ten hoogste 80 kinderen.

2. Wanneer het onderwijzend personeel van eene school, waarvoor subsidie verlangd wordt, een grooter aantal aanwijst, dan dat bij dit artikel vereischt, wordt voor die *meerdere* onderwijzers *geen* subsidie verstrekt. En om het aantal onderwijzers, dat voor subsidie dan nog in aanmerking mocht komen, steeds zoo klein mogelijk te houden, bepaalde art. 47 nog:

„Onder werkelijk schoolgaande kinderen en leerlingen wordt voor de toepassing van de art. 43—44 dezer verordening verstaan kinderen van ten minste 6-jarigen leeftijd, die niet meer dan een derde van alle schooltijden hebben verzuimd."

Wij waren echter nog niet genoeg geknecht. Gouverneur DE JONG VAN BEEK EN DONK wilde immers meer waarborgen hebben, dat die subsidie toch wel goed zou besteed zijn aan de bijzondere scholen en hij bepaalde:

Voor die bijdragen komen niet in aanmerking de bijzondere scholen:

a. waarvan het aantal leerlingen boven 6 jaar, dat op 1 Jan. van elk dienstjaar als werkelijk schoolgaande bekend staat, minder dan 40 bestaat.

b. waarvan de opbrengst der schoolgelden een inkomst oplevert van gemiddeld 60 gulden of meer per leerling en per jaar.

c. wanneer bij vacature in het onderwijzend personeel tusschen het ontstaan daarvan en de aanvaarding zijner betrekking door den benoemde een langeren tijd verloopt dan 6 maanden.

d. wanneer blijkt, dat zij gehouden worden als winstgevend bedrijf.

Na een geharrewar van 4 jaren en nadat de regeering in de Kolonie dan met de meeste nauwgezetheid de regels had vastgesteld voor zekere waarborgen ten opzichte van de subsidie aan de bijzondere scholen, en nadat de Gouverneur ten zeerste overtuigd kon wezen, dat door deze verordening het bijzonder onderwijs genoegzaam geknecht was en de vleugels lam geslagen om nog hooger te vliegen, werd dat wetje op 6 Oct. 1906 aangenomen door 7 leden van den Kolonialen Raad, terwijl er 6 afwezig waren. Wel mocht de Heer TER LAAN gewagen in de 2e Kamer: „met eene groote hoeveelheid en meerderheid van stemmen"!!!

In het Voorloopig Verslag der Rapporteurs van de 2e Kamer had men gewaarschuwd: dat de onderwijsverordening niet zou worden ingevoerd, alvorens de vermeerdering van uitgaven, welke zij noodig zal maken, bij de wet zal zijn ingevoerd en de Heer VAN VUUREN sprak:

„Mocht de verordening worden ingevoerd, dan zal zij wat de subsidie betreft, niet anders dan een hoogst provisioneel karakter kunnen hebben en zal zij zeer spoedig daarna weer moeten worden herzien." Hij beveelt aan: òf vernietiging van de verordening òf het aan de Kroon ter overweging te geven.

11 Mei 907 kwam de wet in werking.

Onder den druk van deze wet heeft het Apostolisch Vicariaat al zijne krachten moeten inspannen, om aan de wettelijke voorschriften te voldoen en het onderwijs op peil te houden. Het heeft schatten gelds moeten besteden, om nieuw personeel te laten uitkomen, nieuwe scholen te bouwen, andere gebouwen uit te breiden, enz. Er werd voortdurend beroep gedaan op den liefdadigheidszin van geloofsgenooten in Holland en elders, er moesten duizenden guldens geleend worden tegen hoog percent, die telken jare de schulden van de vicariëele kas kwamen verzwaren.

Wij ploeterden voort tot 1912. Toen werd nog op de begrooting voor het dienstjaar 1913 aan subsidie uitgetrokken voor 23 scholen met 4907 leerlingen de som van 31000 gulden d. i. ongeveer 6.30 gulden per kind.

Een wijziging op de onderwijsverordening was reeds in 1911 in 't vooruitzicht gesteld, doch kon niet bij den Raad worden ingediend, omdat er dienaangaande nog overleg moest gepleegd worden met de Regeering in het Moederland.

Eindelijk, bij dagteekening van 11 Juni 1912, verschijnt de „Verordening tot wijziging van de verordening van 6 Oct. 1906 (P. B. 1907, No. 5) regelende het onderwijs in de Kolonie Curaçao." In zijn Memorie van Toelichting zegt de Gouverneur Mr. TH. NUYENS:

„De bijdragen, die volgens art. 44 der genoemde verordening van 6 Oct. 1906 aan de besturen van bijzondere lagere scholen worden gegeven, zijn te laag.

„De kosten van het bijzonder onderwijs komen daardoor voor een te groot deel ten laste van de R.K. Missie, nagenoeg de eenige door wie hier dat onderwijs wordt gegeven en die, daar zij zelf betrekkelijk weinig inkomsten heeft, zich te groote opofferingen zou moeten getroosten, om aan de eischen van dat onderwijs te kunnen voldoen.

„Het is daarom billijk en ook in het belang der Kolonie, dat de subsidie worde verhoogd, opdat niet, uit gebrek aan geld, vele nuttige en gewenschte verbeteringen in het onderwijs, die aan de volksontwikkeling ten goede zouden komen, moeten achterwege blijven of voor te langen tijd worden uitgesteld. Bij het vaststellen der subsidie is ten volle rekening gehouden met den stand der koloniale geldmiddelen.

„De bijdragen, die nu aan de R.K. Missie voor hare scholen worden gegeven, bedragen volgens de begrooting van 1913 eene som van 31000 gulden.

„Volgens de voorgestelde regeling zal het bedrag der subsidie worden 45410 gulden. Alzoo eene vermeerdering van 14410 gulden.

„Op alle katholieke scholen te zamen gaan 4907 kinderen. Per kind zal dus de subsidie bedragen 9.25 gulden, wat zeker niet te hoog kan genoemd worden.

„Daar de besturen van de bijzondere scholen niet alleen nu en dan uitgaven hebben te doen voor het stichten, verbouwen en aankoopen van schoollokalen en het aanschaffen van nieuwe meubelen, maar ook jaarlijks veel geld moeten uitgeven voor het onderhoud van de localen en meubelen, komt het ondergeteekende gewenscht voor in deze het systeem te volgen, dat thans in Suriname geldt.

„Zooals art. 45, 2e lid, der meergenoemde verordening van 6 Oct. 1906 thans luidt, snijdt het, om zoo te zeggen, den weg af tot de verdere ontwikkeling van het bijzonder onderwijs. Klassen van 80 kinderen zijn over het algemeen veel te groot. Doch hoe wil men geleidelijk tot kleinere klassen komen, als bepaald wordt, dat voor de meerdere onderwijzers, die daarvoor noodig zijn, geen subsidie zal worden gegeven."

Voor de ruim 47000 Katholieken onzer Kolonie was het ontwerp, waarbij de Gouverneur eene subsidieverhooging van 14410 gulden voorstelde ten behoeve der R.K. scholen eene reden tot vreugde.

De nieuwe regeling van 1907, waarbij nieuwe voorwaarden werden vastgesteld, waaraan het bijzonder onderwijs had te voldoen, om de subsidie te kunnen blijven genieten, eischte hooge uitgaven en vergde zeer veel van de beschikbare krachten.

„Het is een niet geringe eer voor de R.K. Missie," zegt de Amigoe di Curaçao, „dat van meet af aan getracht werd, aan al deze eischen van lokaal en personeel te voldoen. Gedurende de

laatste jaren kwamen verschillende Zusters en Fraters met diploma's uit Holland, zoodat de onderwijskrachten sterk vermeerderden, herhaaldelijk werden door de Eerw. Zusters en Fraters, hier reeds aan het bijzonder onderwijs verbonden, nieuwe diploma's behaald, terwijl vele scholen uitgebreid, of geheel vernieuwd werden en daarenboven nog het aantal scholen toenam."

Volgens het Koloniaal Verslag van 1911 bestond het personeel uit 25 gediplomeerde Fraters, 70 gediplomeerde Zusters en 16 kweekelingen, terwijl nog 12 Zusters, waarvan 8 gediplomeerd, belast waren met het geven van onderwijs in handwerken en op de bewaarscholen.

„Bij het vaststellen der subsidie is ten volle rekening gehouden met den stand der koloniale geldmiddelen," zegt de Gouverneur. En te recht. In vergelijking met de subsidie, welke de bijzondere scholen in t, nog meer dan Curaçao, noodlijdende Suriname, in Oost-indië en Nederland genieten, is de som van 45410 opvallend klein te noemen, vooral in verband met het betrekkelijk hooge getal onderwijskrachten en schoolgaande kinderen.

De beslissing berustte nu in handen van den Kolonialen Raad.

Nog voordat het Voorloopig Verslag was verschenen, waren er door een inzender uit Curaçao in de Nieuwe Rott. Courant van 15 Juli 1912 reeds tal van bezwaren gemaakt tegen de door den Gouverneur voorgestelde verhooging. Beleedigende insinuaties zelfs ontbraken niet. De Katholieke bladen: De Tijd, Het Huisgezin, De Residentiebode en Het Centrum hebben toen onmiddellijk de verdediging van het goed recht dezer verhooging op zich genomen.

Eerst op 3 October 1912 was het Voorloopig Verslag over de subsidieverhooging vastgesteld, „na lezing en herlezing er van," zegt de Amigoe, „hebben we ons herhaaldelijk afgevraagd: Wat willen de leden van den Kolonialen Raad nu eigenlijk? Zooveel heeren, zooveel zinnen; maar *dit* bleek alweer meer dan duidelijk: uit welken hoek toen de wind woei; we hadden niet tevergeefs de tegenkanting van den Kolonialen Raad tegemoet gezien. Het zou ons te ver voeren, al het „tegen" hier te repeteeren: het was 't oude argument: „Voor 't geen de katholieke scholen presteeren, is de subsidie hoog genoeg!" en: de koloniale geldmiddelen veroorloven zulk eene uitgave niet."

In zijn memorie van antwoord lichtte de Gouverneur den Kolonialen Raad zoo volledig mogelijk in. Dat antwoord is van te veel belang om 't hier niet in extenso over te nenen. Na eene opsomming van het aantal scholen, onderwijzers en leerlingen laat Zijne Excellentie volgen:

„Als men nagaat, wat voor kosten er uit dat subsidiebedrag moeten worden betaald, zal men tot de conclusie moeten komen, dat deze voor een te groot gedeelte ten laste van de R.K. Missie vallen.

„Die kosten zijn:

1. de overtocht uit Holland van alle Fraters en Sœurs die voor het onderwijs bestemd zijn;
2. hun uitrusting, hun kleeding, hun voeding en hun huishouden;
3. hun reiskosten van en naar de verschillende standplaatsen in onze Kolonie;
4. het onderhoud van 23 scholen, met daarbij behoorende schoolmeubelen;
5. waar dit noodig is, de bouw en voorts het onderhoud van de woningen voor de Fraters en Sœurs;
6. 75 percent van de kosten voor het bouwen, verbouwen en aankoopen van schoollokalen, en het aanschaffen van nieuwe meubelen daarvoor;
7. de leermiddelen van 23 scholen, benevens de boeken en schrijfbehoeften, die aan de meeste kinderen kosteloos worden verschaft of in gebruik gegeven;
8. het onderhoud van alle Fraters en Sœurs, die door ouderdom of ziekte voor den arbeid ongeschikt zijn geworden.

„Dat het bedrag dier kosten, bij elkander genomen, hoog zal zijn, behoeft geen betoog.

„Men ga anders elk dier posten maar eens in het bijzonder na.

„Zoo is bijv. het goed onderhouden van 23 groote schoollokalen, met de daarbij behoorende woningen zeker geen kleinigheid.

„Voor het stichten, verbouwen enz. van scholen werd uit de koloniale kas, van 1907 tot en met 1911, dus in vijf jaar tijd, betaald f 8828,53.

„De Missie ontving slechts 25 % der werkelijk gedane uitgave en betaalde daar dus zelf voor, in die 5 jaren, f 26485,59: d. i. f 5297.— per jaar.

„Al wordt op de scholen der Missie de grootste zuinigheid betracht, de leermiddelen zijn er toch goed.

„Dat het aanschaffen daarvan, voor al de 23 scholen, jaarlijks heel wat zal kosten, is af te leiden uit het feit dat op de begrooting van 1913 voor dat doel, ten behoeve van de openbare scholen de volgende bedragen zijn uitgetrokken: voor de Hendrik-, Wilhelmina- en Emmaschool op Curaçao: f 1400.—; voor elk der scholen op Aruba en Bonaire: f 300.—; voor de twee scholen op Saba: f 300.—; voor de scholen op St. Martin; f 600.— en voor de school op St. Eustatius: f 275.—; te zamen f 3175.—, een bedrag, waarmee men nog nauwelijks zal kunnen toekomen, zooals de ondervinding leert.

„Dat ook het onderhoud van de Sœurs en Fraters die voor den zwaren arbeid in de scholen ongeschikt zijn geworden, een finantiëele last voor de Missie is, die werkelijk niet gering zal zijn, is duidelijk.

„De Gouverneur vertrouwt dan ook, dat hij, door het boven aangevoerde, zijne bewering, dat de bijdragen uit de koloniale kas voor de bijzondere scholen, gegeven, te laag zijn, overtuigend zal hebben bewezen.

„Hij meent hier nog te moeten aanstippen, dat onder het bedrag, dat de subsidie nu meer zal beloopen, ook begrepen zijn de 25 %, die volgens artikel 44 No. 2 der onderwijsverordening, het Gouvernement aan de Missie vergoedt voor het bouwen enz. van de schoollokalen: wat, zooals boven is opgegeven, in vijf jaren tijd, f 8828,53 bedroeg.

„Ofschoon de Gouverneur het niet eens is met de bewering van vele leden, dat eene vergelijking van wat het openbaar onderwijs kost, in casu heelemaal niet zou opgaan, meent hij toch even te moeten opmerken, dat in de Memorie van Toelichting een dergelijke vergelijking door hem niet is gemaakt.

„Hij gaf slechts op, dat, volgens de nieuwe regeling, de subsidie per kind zal bedragen f 9,25; een cijfer, dat, naar hij meende, zeker niet hoog kon genoemd worden.

„In Holland, waar de kosten van het bijzonder onderwijs, alles bij elkaar genomen, op de meeste plaatsen, wel niet hooger zullen zijn dan hier, bedraagt de subsidie per kind ongeveer f 20.—, terwijl er daar nog een belangrijk bedrag binnenkomt aan schoolgelden, die hier aan de Missie bijna niets opbrengen.

„In den Haag, een groote stad, met vele armenscholen, beliep dat schoolgeld nog ongeveer f 10.— per kind.

„De bewering, dat het onderhoud der religieuzen zooveel minder zou kosten, omdat zij allen samen wonen, een gemeenschappelijke tafel hebben en als het ware één groot gezin vormen, wordt weerlegd door het feit zelve, dat er 23 scholen in de Kolonie zijn.

„Slechts de Fraters, die les geven aan de drie jongensscholen in de stad, wonen samen; de onderwijzeressen van de 20 andere scholen wonen ver van elkaar, bij haar scholen; meestal op plaatsen, waar 't leven voor een Europeaan, die zich niet geheel met de gewone volkskost kan voeden, nog aanmerkelijk duurder is dan te Willemstad.

„De bewering van enkele leden, dat de kosten van het *openbaar* onderwijs noodeloos worden opgedreven, had de Gouverneur gaarne nader zien toegelicht. Hij is overtuigd, dat zulks niet het geval is, en dat, bij het streven, om dat onderwijs te verbeteren, toch de noodige zuinigheid wordt betracht.

„Het feit, dat er thans maar één leerling op de hoogste klasse der Hendrikschool is, kan, volgens hem, niet als een bewijs van geldverspilling gelden.

„Het toevoegen van een negende klasse aan de Hendrikschool was bepaald noodig, om de leerlingen het omvangrijke program behoorlijk te kunnen laten afwerken.

„De nieuwe cursus begon met 5 leerlingen. Jammer genoeg verlieten, om verschillende redenen, vier daarvan zeer spoedig de school.

„Er bleef er dus maar één over; doch men kon nu de klasse niet terstond weer opheffen.

„Blijkt het, dat de ouders, waarvan velen zelf om een negende klasse vroegen, nu deze er eenmaal is, hun kinderen die klasse niet laten afloopen, dan zal zij weer moeten worden afgeschaft; doch dat kon niet aanstonds geschieden, omdat het getal kinderen eenmaal te klein was. Bovendien is er bij het opmaken van het program nu op de negende klasse gerekend, en kan deze, zonder de noodige voorbereiding, niet weer worden opgeheven.

„Met de bewering van enkele leden, dat er bij het regelen der subsidie, die aan het bijzonder onderwijs zal worden uitgekeerd, wel degelijk mag worden nagegaan, wat het openbaar onderwijs kost, is de Gouverneur het heelemaal eens.

„Trouwens dit geschiedde ook in Nederland, in Suriname en in Oost-Indië.

„In art. 59 van de Hollandsche wet tot regeling van het lager onderwijs wordt gezegd, „ „dat door het Rijk over elk dienstjaar aan de besturen der bijzondere lagere scholen wordt verleend een bijdrage volgens denzelfden maatstaf als bij art. 48 sub 1° van die wet aan de gemeente ten behoeve der *openbare* lagere school wordt toegekend." ".

„In Suriname heeft men, als maatstaf voor het bepalen der subsidie aan het bijzonder onderwijs, genomen als bijdrage per onderwijzer de gemiddelde jaarwedde van den onderwijzer van denzelfden rang bij het openbaar lager onderwijs, over een diensttijd van 20 jaren.

„In Oost-Indië wordt, onder meer, als subsidie uitgekeerd:

1. de helft van de aanvangstractementen (tractement en huishuur-indemniteit,) in elken overeenkomstigen rang toegekend aan het onderwijzend personeel op de openbare Europeesche lagere scholen;
2. de verhoogingen in elken overeenkomstigen rang toegekend aan het onderwijzend personeel bij de openbare Europeesche scholen.

„De meening van eenige leden, dat men aan degenen, die het onderwijs geven, moest vragen, wat hun dit kostte, en daarna het bedrag der subsidie regelen, kan de Gouverneur niet deelen: te meer daar het toch zeker niet de bedoeling dezer leden is, om alle kosten voor dat onderwijs te vergoeden.

„Hij acht zich niet gerechtigd van de Missie overlegging harer boeken te vragen, wat deze trouwens zeer terecht zou weigeren.

„Men zou met evenveel recht van de ambtenaren, die tractementsverhooging vragen, rekening en verantwoording kunnen eischen van hunne uitgaven, waaraan wel geen Bestuur zal denken.

„Men vergete ook niet, dat het hier geen aalmoes is, dien men voor het bijzonder onderwijs uit de koloniale kas komt vragen, maar dat de Missie hier opkomt voor een recht, dat zij heeft, om voor het onderwijs, door haar gegeven, een behoorlijke subsidie te ontvangen, waardoor de finantiëele lasten, aan het verstrekken van dat onderwijs verbonden, in den vervolge minder zwaar op haar zullen drukken.

„Dit recht, dat in het Moederland en de andere Nederlandsche koloniën werd erkend, mag hier niet onthouden worden.

„Hoe sommige leden met verwondering kennis hebben genomen van de bewering van den Gouverneur, dat hij bij het vaststellen der subsidie, ten volle rekening had gehouden met den stand der koloniale geldmiddelen, begrijpt hij moeilijk, tenzij dat deze leden zich hebben blind gestaard op het cijfer van f 14410 en er niet aan hebben gedacht in hoevele scholen, aan hoevele duizende kinderen, de Missie haar onderwijs verstrekt.

„Was het niet, dat de stand van onze koloniale geldmiddelen verre van gunstig was, dan zou de Gouverneur, die gevoelt welk recht de Missie op een behoorlijke subsidie kan doen gelden, en weet hoeveel duizenden en duizenden guldens er jaarlijks door het onderwijs der Missie aan de Kolonie worden bespaard, gemeend hebben in zijn plicht als Gouverneur te kort te zijn geschoten, zoo hij geen hoogere subsidie voor de bijzondere scholen had gevraagd.

„Het feit, dat het Moederland jaarlijks onze kolonie met een aanzienlijk bedrag moet bijspringen, is gelukkig nog geen reden, dat de werkelijk noodzakelijke uitgaven niet op de begrooting mogen worden gebracht.

Welnu een behoorlijke subsidie aan het bijzonder onderwijs is voor een bestuur, dat billijk en rechtvaardig wil zijn, eene uitgave, die even noodzakelijk is, als de uitgaven, die er worden gedaan ter bekostiging van het openbaar onderwijs.

„En gesteld eens, dat morgen de Missie haar scholen sloot, zou er dan iemand ernstig aan denken, om aan de buitenbevolking maar geen onderwijs meer te geven? Of als een grooter toevoer van leerlingen op de openbare scholen het aanstellen van meerdere onderwijzers noodzakelijk maakte, om daartoe niet over te gaan?

„Natuurlijk neen. Welnu, dat dan ook het argument van *geen geld* in casu niet te zeer op den voorgrond worde geschoven, daar het hier juist betreft de subsidiëering van een onderwijs, dat jaarlijks zooveel duizenden aan de Kolonie bespaart.

„Dat het bedrag van f 14410 de som is, die de ontworpen subsidieregeling terstond na de invoering zal kosten is duidelijk. Duidelijk is het ook, dat de subsidie grooter zal worden als het getal leerlingen op de scholen toenoemt, de klassen kleiner

worden, of er hier en daar onderwijzers komen van een hoogeren rang.

„Dit op te geven, achtte de Gouverneur onnoodig. Het is een logisch gevolg van het aangenomen systeem.

„Het maximum, dat de subsidie zou kunnen beloopen, is natuurlijk het getal, dat er zou moeten worden uitbetaald, als men op alle bijzondere scholen het aantal onderwijzers had, dat de wet, in art. 28 der onderwijsverordening, voor de *openbare* scholen verplichtend stelt, en dan al die onderwijzers den *hoogsten* rang hadden, waarvoor betaald wordt.

„Dat het ooit zoover zal komen is heelemaal niet te verwachten.

„Om het groote aantal scholen, dat de Missie heeft zal het haar — ik voeg er bij, jammer genoeg — nog in geen jaren mogelijk zijn, zooveel onderwijskrachten te krijgen, dat zij op alle scholen het aantal onderwijzeressen kan plaatsen, dat art. 28 voor de openbare scholen eischt, en evenmin, om op de meeste buitenscholen onderwijzeressen aan te stellen van hoogeren rang dan daar nu werkzaam zijn.

„De Gouverneur schrijft: jammer genoeg, want het is een onloochenbaar feit, dat de klassen op de buitenscholen te groot zijn.

„En zijn te groote klassen overal schadelijk voor het onderwijs, dan zeker hier, waar het onderwijs wordt gegeven in een taal, die de meeste kinderen absoluut niet verstaan als zij op school komen, en ook buiten schooltijd zoo goed als niet hooren spreken.

„Dat de resultaten van het onderwijs op de buitenscholen werkelijk nog niet slecht zijn, is alleen te danken aan de buitengewone bewonderenswaardige toewijding en takt, waarmêe de Sœurs zich van haar taak kwijten: een taak zoo zwaar, dat men die den openbaren onderwijzers feitelijk niet zou kunnen opleggen.

„Eene wijziging van art. 45, 2e lid, is dan ook noodzakelijk. Zooals dit artikel nu luidt houdt het iedere verbetering van het onderwijs tegen.

„En is het niet in strijd met recht en billijkheid, dat voor het *openbaar* onderwijs zooveel onderwijzers worden bekostigd als men denkt, dat er minstens noodig zijn om het onderwijs met vrucht te kunnen geven, en dat men, voor de berekening van de subsidie aan het *bijzonder* onderwijs — dat toch ook wordt gegeven aan de kinderen uit onze Kolonie — slechts een aantal onderwijzers in aanmerking laat komen, dat bepaald onvoldoende is?

„Tot het in de Memorie van Toelichting genoemde subsidiebedrag kwam de Gouverneur, door voor het onderwijzend personeel, waarvoor thans subsidie wordt gegeven, de subsidie te berekenen naar het bedrag, dat in de ontwerp-verordening wordt voorgesteld, en daarbij op te tellen wat overeenkomstig art. 2 No. 2 van dat ontwerp zal worden gegeven voor het bouwen enz. van scholen.

Wat nu de verbetering van het onderwijs, in het algemeen,

betreft, daarnaar wordt door den Gouverneur ernstig gestreefd. Bij de behandeling der begrooting mocht hij bereids aan den Raad mededeelen, wat hij reeds in die richting had gedaan.

,,Een bepaalde herziening van de bepalingen betreffende het openbaar onderwijs achtte noch de schoolcommissie, noch hij urgent. Vandaar dat er voorloopig geen meerdere wijzigingen in de onderwijsverordening werden voorgesteld. Wel degelijk wordt echter nog nagegaan, welke veranderingen of wijzigingen het onderwijs ten goede zouden kunnen komen.

,,Er bestaat echter op dat punt zooveel verschil van inzicht, dat de oplossing dier quaestie uiterst moeilijk is.

,,Wel kan de Gouverneur hier verklaren, dat hij zich voorstelt spoedig een nieuwe regeling van de tractementen der onderwijzers bij het openbaar onderwijs in het leven te roepen; waaromtrent hij echter overleg wenscht te plegen met Z. E. den Minister van Koloniën.

,,Mocht de Raad zelf een bepaald voorstel willen doen tot wijziging der onderwijsverordening, dan zal de Gouverneur dit gaarne in overweging nemen.

,,Dat er bij het ontwe p aan het bijzonder onderwijs geen hoogere eischen werden gesteld en geen meerdere contrôle op de scholen werd ingevoerd, is — zooals terecht door eenige leden werd opgemerkt — omdat die eischen en die contrôle voor het bijzonder onderwijs al dezelfde zijn als voor het openbaar onderwijs, en ook zeker voldoende kunnen worden geacht.

,,Dat de leerkrachten op de stadsscholen en op de buitenscholen niet dezelfde behoeven te zijn, geeft de Gouverneur gaarne toe. In werkelijkheid zal er dan ook wel altijd een verschil tusschen die leerkrachten blijven bestaan. Onderwijzers 1ste en 2de klasse zijn er zooveel niet; en zelfs zullen op de buitenscholen wel heel veel 4e klassen en kweekelingen moeten worden gebezigd, om een voldoend aantal leerkrachten te kunnen krijgen.

,,De vrees, dat de subsidie te veel zal oploopen door dat er te veel onderwijzers of onderwijzeressen van hoogere rangen zullen worden aangesteld, mag gerust ongegrond heeten.

,,Om dienaangaande allen twijfel op te heffen is de Gouverneur bereid, om, zoo de Koloniale Raad zulks wenscht, de bepaling op te nemen, dat voor het bezit der akte 1ste en 2e klasse alleen extra betaald zal worden, zoo zij, die deze hebben, geplaatst zijn aan een school te Willemstad, of op de hoofdplaatsen van een der eilanden buiten Curaçao.

,,De onderwijskrachten op de scholen dienen zoo goed mogelijk te zijn. En daarom is het noodig en billijk, dat voor onderwijzers of onderwijzeressen 1ste of 2de klasse, die daaraan geplaatst zijn, ook een ietwat grootere bijdrage wordt gegeven.

,,Voor de onderwijzers en onderwijzeressen van bijstand blijft deze

toch nog twee honderd gulden beneden 't minimum tractement, dat een onderwijzer 3e klasse bij het openbaar onderwijs geniet.

„Ook zij hier opgemerkt, dat voor de bijakten, die de bijzondere onderwijzers hebben, niets wordt gegeven.

„Een verschil te maken tusschen onderwijzers en onderwijzeressen, die geplaatst zijn in de stad en die geplaatst zijn buiten, gaat, volgens den Gouverneur, heelemaal niet op. Daar is de subsidie werkelijk te laag voor.

„Bovendien is het leven voor een Europeaan buiten nog duurder dan in de stad. En of er een Sœur een akte heeft als onderwijzeres 3e en 4e klasse, haar allernoodzakelijkste levensbehoeften zijn er niet minder om

„Aan de leden, die meenden, dat de prestaties van het bijzonder onderwijs niet bevredigend geacht kunnen worden, en dat 't daarom gewenscht zou zijn, dat men, alvorens de subsidie te verhoogen, zich eens rekenschap gaf van wat dat onderwijs eigenlijk geleverd heeft, meent de Gouverneur het volgende te moeten antwoorden.

„Het bijzonder onderwijs heeft, als men nagaat met welke moeilijkheden het te kampen had, en over welke middelen het kon beschikken, veel meer gepresteerd dan men redelijkerwijze had kunnen eischen.

„De scholen, die de Missie heeft op Curaçao *in de stad,* voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs, zijn uitstekend. Zij kunnen de vergelijking met de openbare scholen glansrijk doorstaan, en zijn niet minder dan goede scholen van die soort in Holland.

„Op de kostelooze scholen voor jongens leeren dezen niet alleen wat de wet voorschrijft, maar bovendien nog behoorlijk wat Engelsch en Spaansch, omdat dit velen in hun later leven van pas kan komen.

„Te Philipsburg, op St. Martin, en te Oranjestad, op Aruba, zijn ook zeer goede scholen, waar meer uitgebreid onderwijs wordt gegeven dan op de landsscholen daar ter plaatse.

„De andere bijzondere scholen op de eilanden zijn, door elkander genomen, niet minder dan de openbare scholen. Natuurlijk heeft niet ieder onderwijzer van de openbare of van de bijzondere scholen evenveel slag van lesgeven, en zal daarom de eene school beter zijn dan de andere; doch dit geldt voor beide categorieën.

„Ook is het begrijpelijk, dat op sommige bijzondere scholen, waar men zeer groote klassen heeft, en verreweg de meeste kinderen, die er school gaan, om zoo te zeggen, nooit een woord Hollandsch hebben gehoord vóór dat zij er kwamen, de resultaten niet zoo goed zullen kunnen zijn als op die openbare scholen, waar de klassen veel kleiner zijn, en veel meer kinderen school gaan van ouders, bij wie ook thuis Hollandsch wordt gesproken.

„Doch zelfs waar de klassen op de bijzondere scholen veel te

groot zijn, daar zijn om de buitengewone toewijding van het onderwijzend personeel, de resultaten in den regel nog buiten verwachting goed.

,,De meeste kinderen, die de school afloopen, kunnen behoorlijk lezen, schrijven en rekenen, en kennen aardig wat aardrijkskunde.

,,Dit geldt ook voor de buitenscholen op Curaçao, waarvan er eenigen zelfs zeer goed zijn.

,,Zeker is het, dat het Gouvernement, met vier maal zooveel voor dat onderwijs uit te geven, als het thans aan subsidie betaalt, geen resultaten zou hebben verkregen, die beter waren. Daarvoor zou nog heel wat meer geld noodig zijn geweest.

,,Dat het bijzonder onderwijs overal nog niet is, zooals men het wel zou wenschen, kan dan ook nooit geen reden zijn, om meerdere subsidie te weigeren.

,,Integendeel, wil men werkelijk, dat het onderwijs beter wordt, dan moet men, door ruimere bijdragen, de Missie ook in staat stellen, het beter te maken.

,,Het peil van ontwikkeling, waarop de buitenbevolking staat, is over het algemeen nog niet hoog. Doch leidden de omstandigheden daar niet toe?

,,Ook na de afschaffing der slavernij bleef het leven van de meeste menschen buiten een zwoegen en ploeteren, om zich een armoedig bestaan te verzekeren.

,,De kinderen gaan in den regel drie of vier jaar naar school en moeten dan direct aan den arbeid, in een omgeving, die zeker weinig geschikt is, om hen verder te ontwikkelen.

,,Wat zij op school geleerd hebben wordt dan ook dikwijls weer vergeten. En niet onbegrijpelijk is het, dat een man, die in de tien of twintig jaar, dat hij van school af is, bijna nooit meer een pen in handen heeft gehad, deze, met zijn vereelte handen, moeilijk meer kan hanteeren, en het schrijven verleerd heeft, of het liever niet meer doet.

,,Een percentage van het getal personen, dat voor den Rechter-commissaris opgeeft niet te kunnen schrijven, levert, volgens den Gouverneur, dan ook volstrekt geen maatstaf op van wat het onderwijs in de kolonie zou zijn. Dit geldt te meer, omdat de menschen, die hier voor den rechtercommissaris verschijnen, dikwijls behooren tot de categorie van personen, wier opvoeding in hun jeugd is verwaarloosd en die nooit op school zijn geweest.

,,Het feit, dat weer vergeten wordt wat op school geleerd is, valt trouwens niet alleen te constateeren bij de lagere bevolking van Curaçao.

,,Vele militairen, die bij de politie kwamen, en jaren lang in Holland op school waren geweest, bleken het meeste, dat zij geleerd hadden, tot het schrijven toe, bijna weer vergeten te zijn.

,,De wensch van eenige leden, dat de subsidie nooit een hooger

cijfer zal beloopen dan thans is aangegeven kan natuurlijk niet verwezenlijkt worden.

„Worden de klassen kleiner gemaakt, wat absoluut noodzakelijk is, dan wordt natuurlijk de subsidie hooger. Doch, zooals ondergeteekende boven aangaf, zal dit vooreerst zoo'n vaart niet loopen.

„Instede van te veel te vreezen, dat de voorgestelde subsidie de finantiëele kracht der kolonie zal te boven gaan, mocht men, meent de Gouverneur, wel blij zijn, dat, door een matige subsidie aan de Missie de Kolonie verschoond bleef van de veel grootere uitgaven, die zij zou moeten doen, zoo zij zelf het onderwijs zou moeten geven aan die bijna 5000 kinderen, die nu op de scholen der Missie gaan.

„En gegeven zou dat onderwijs toch moeten worden, indien de scholen der Missie er niet waren.

„De Gouverneur blijft het billijk achten, dat aan de Curaçaosche onderwijzers eene betere gelegenheid wordt gegeven, om de akte van onderwijzer 2e klasse te behalen: wat voor hen nu feitelijk niet noodig is.

„Het deed den Gouverneur genoegen, dat de meerderheid der leden geen bezwaar had in de voorgestelde tegemoetkoming in de kosten van het stichten, verbouwen of aankoopen van schoollokalen enz. Te hoog kan deze tegemoetkoming, volgens hem, dan ook zeker niet geacht worden.

„Wel blijven de gebouwen het eigendom der Missie, doch dat feit maakt het bouwen ervan enz. niet minder kostbaar Ook slechts als schoollokaal heeft de Missie er nut van. Zij dienen voor niets anders.

„Een nauwkeurige opgave van het schoolverzuim wordt jaarlijks opgegeven in het Koloniaal Verslag. Dit bedroeg op Curaçao voor de sub 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 en 12 opgegeven scholen respectievelijk 4 3/4, 5 3/4, 6 3/5, 8, 7 1/2, 8, 5, 6, 12, 17, 15 1/2 en 7 1/2 pCt."

„De laatste zinsnede van het Voorloopig Verslag werd door den Gouverneur niet begrepen, zoodat hij er antwoord op moet schuldig blijven. Hij begrijpt het verband niet, dat er bestaat tusschen het eerste en het tweede lid van den zin."

Hierop volgt het eindverslag der Rapporteurs. Door de gewisselde schrifturen was, meende men, de openbare beraadslaging genoegzaam voorbereid. Alleen wenschten sommige leden uitdrukkelijk te doen uitkomen, dat zij hunne medewerking niet zouden kunnen verleenen aan het tot stand brengen van de voorgestelde verordening, indien het ontwerp niet zoodanig werd gewijzigd, dat voor het bezit van een hoogeren rang *dan den derden* alleen subsidie wordt verleend voor onderwijzers, die hoofd zijn van scholen op de hoofdplaatsen van de verschillende eilanden

der Kolonie. Werd het ontwerp niet in dien geest gewijzigd, merkten de leden aan het woord op, dan zouden, bij aanneming daarvan, de uitgaven binnen korten tijd zeer beduidend meer bedragen, dan het door het bestuur opgegeven cijfer.

Eenige leden waren bereid een stap verder te gaan en ook subsidie toe te staan voor het bezit van een hoogeren rang, dan den derden voor een onderwijzer van bijstand aan scholen met 200 of meer leerlingen op gemelde hoofdplaatsen.

Men wilde en eischte verbetering van onderwijs, maar maakte bepalingen, om verbetering van onderwijskrachten te beletten!

Om deze leden van den Raad tegemoet te komen, verscheen er een „nota" naar aanleiding van het eindverslag van den Gouverneur dd. 4 Jan. 1913, waarin hij meedeelt:

„Naar aanleiding van het eindverslag heeft ondergeteekende de eer aan den Kolonialen Raad nog het volgende mede te deelen.

„Ofschoon hij de vrees, dat er aan de scholen der Missie te veel onderwijzers of onderwijzeressen 1ste of 2de klasse zullen worden geplaatst, en de subsidie daardoor binnen korten tijd te veel zal oploopen, — zooals hij reeds in zijn memorie van antwoord opgaf, — ongegrond acht, zal hij trachten aan de wenschen in het eindverslag uitgedrukt, zooveel mogelijk tegemoet te komen: en stelt daarom voor, te bepalen: dat voor de hoogere bijdrage, aan het bezit eener akte als onderwijzer 1ste of 2de klasse verbonden, slechts in aanmerking zullen komen:

a. voor de scholen in het stadsdistrict op Curaçao: één onderwijzer als hoofd der school en één onderwijzer van bijstand;

b. voor de scholen op de hoofdplaatsen van de andere eilanden der Kolonie: één onderwijzer als hoofd der school en, zoo het getal der schoolgaande kinderen tweehonderd of meer bedraagt, één onderwijzer van bijstand;

dat voor de onderwijzers, geplaatst aan andere dan de sub *a*, en *b*, genoemde scholen, voor de berekening der bijdragen, hoogstens het bezit der akte als onderwijzer 3e klasse in aanmerking zal worden genomen.

„Door deze regeling wordt het mogelijk voor het St. Thomascollege met 103 leerlingen, en de éene meisjesschool, op Otrobanda met 112 leerlingen, waar een veel meer uitgebreid onderwijs wordt gegeven dan op de gewone armenscholen, ten minste nog een onderwijzer en een onderwijzeres van bijstand voor de hoogere bijdrage, aan het bezit der akte als onderwijzer 1ste of 2de klasse verbonden, in aanmerking te doen komen.

„Dat dit billijk is, behoeft, meent ondergeteekende, geen betoog. Aan deze scholen zijn respectievelijk verbonden vijf onderwijzers en vijf onderwijzeressen, terwijl er — omdat er meer dan 99 doch minder dan 150 kinderen schoolgaan, maar drie onderwijzers en drie onderwijzeressen voor de subsidie in aanmerking kunnen komen.

,,Aan beide scholen zijn dus twee onderwijskrachten verbonden, waarvoor de Missie niets ontvangt.

,,Op elk der vier andere scholen in het stadsdistrict gaan veel meer dan 200 kinderen: op de beide jongensscholen respectievelijk 425 en 318, en op de beide meisjesscholen respectievelijk 321 en 247.

,,Voor groote scholen met meer dan 200 kinderen, op de hoofdplaatsen van de verschillende eilanden der Kolonie, is het toch ook zeker billijk, dat minstens één onderwijzer van bijstand zijn akte als onderwijzer 1ste of 2de klasse voor de meerdere subsidie kan doen meerekenen: een subsidie, die — zooals ondergeteekende reeds vroeger aanstipte, dan toch nog blijft f 200, — beneden het minimumsalaris van een onderwijzer 3e klasse bij het openbaar onderwijs.

,,Dit geldt te meer, nu er naar gestreefd wordt, om ook op verschillende der lagere scholen aan de kinderen behoorlijk wat Engelsch of Spaansch te leeren: hetgeen aan velen in hun later leven zeer van pas kan komen.

Nota van wijziging.

,,Art. 2 wordt als volgt gewijzigd: Paragraaf 1, sub 1° *d* wordt gelezen:

indien het hoofd eener school wordt bijgestaan door een of meer onderwijzers of kweekelingen:

voor elken onderwijzer 1ste of 2de klasse, wiens akte als zoodanig, bij de berekening der bijdrage, in aanmerking kan komen: 800 gulden;

voor elken anderen onderwijzer 1ste of 2de klasse en voor elken onderwijzer 3e klasse: 600 gulden;

voor elken onderwijzer 4e klasse: 400 gulden; en voor elken kweekeling: 200 gulden.

Aan het slot van paragraaf 1 sub 10 wordt toegevoegd:

Voor de meerdere subsidie, aan het bezit der akte als onderwijzer 1ste of 2de klasse verbonden, kunnen slechts in aanmerking komen:

a. voor de scholen in het stadsdistrict op Curaçao één onderwijzer als hoofd der school, en één onderwijzer van bijstand;

b. voor de scholen op de hoofdplaatsen van de andere eilanden der Kolonie één onderwijzer als hoofd der school, en, zoo het getal der schoolgaande kinderen tweehonderd of meer bedraagt, één onderwijzer van bijstand.

Voor de onderwijzers, geplaatst aan andere dan de sub *a* en *b* genoemde scholen, zal, voor de berekening der bijdrage, hoogstens het bezit der akte onderwijzer 3e klasse in aanmerking komen.

In zijn memorie van antwoord op het Voorloopig Verslag van de Rapporteurs had de Minister van Koloniën omtrent de subsidie reeds gezegd: „De ondergeteekende had er op vertrouwd, in de gelegenheid te zullen zijn, om bij Nota van Wijziging een voorstel te doen tot verhooging van de verschillende subsidieposten voor het bijzonder onderwijs, in de verwachting, dat de door den Gouverneur voorgestelde wijziging van de onderwijsverordening tot nadere regeling van de onderwijs-subsidies intusschen haar beslag zou hebben gekregen. Deze wijziging is echter nog niet tot stand gekomen, en aangezien dat eerst het geval moet zijn, voordat de verhooging van de hoogerbedoelde posten aan de orde kan worden gesteld, zal het daartoe strekkend voorstel bij suppletoire begrooting worden gedaan zoodra de herziening van de subsidieregeling zal hebben plaats gevonden."

In Den Haag was men dus reeds voorbereid, dat eene verhooging zou komen; dat voelde de Minister volgens recht en billijkheid na de gewisselde schrifturen. Er was echter buiten den billijkheids- en rechtvaardigheidszin van den Kolonialen Raad gerekend.

De beslissing in zake de onderwijsverordening is daar gevallen. De meerderheid van den Kolonialen Raad bleek 16 Januari 1913 onwillig, hun steun te geven aan de verhoogde subsidie voor het bijzonder onderwijs; zij verwierp het ontwerp met 7 tegen 4 stemmen. „Dat was de slotsom waartoe de Raad kwam na 4 uren discussie," zegt de Amigoe.

Was 't te verwonderen, dat er reeds 20 Jan. een protest van het Curaçaosche volk verscheen tegen de verwerping der onderwijssubsidie? Geen oogenblik schenen die 7 tegenstemmers er aan gedacht te hebben, dat zij ook de katholieke bevolking vertegenwoordigden. De katholieke bevolking, die over het algemeen arm is, niet in staat, hare eigen scholen te bekostigen, heeft daarom het recht, te eischen van den Staat, dat deze voldoende voor het volksonderwijs zorg draagt. Met het neutraal onderwijs mag zij geen genoegen nemen; dat verbiedt hare geloofsovertuiging, welke eerbiediging de Grondwet waarborgt. In het volksonderwijs kan derhalve niet anders worden voorzien dan door voldoende subsidiëering der bijzondere scholen.

Geheel in dezen geest spreekt het Reglement op het beleid der Regeering in de Kolonie Curaçao.

Maar de meerderheid in den Raad houdt met dit alles geen rekening; die meerderheid bestaat nu eenmaal uit personen, die verklaarde vijanden te zijn van de bijzondere school; zij volgen bij de beslissing in den Raad hun persoonlijk gevoelen en zullen nooit medewerken tot het tot stand komen van een wet ten gunste van de bijzondere school, al is dit nog zoo in 't belang der Kolonie, al is dit het rechtmatig verlangen van de overgroote meerderheid der bevolking, welke zij mede vertegenwoordigen.

Het Apostolisch Vicariaat, dat 23 scholen heeft opgericht in de Kolonie en meer dan 100 onderwijzers en onderwijzeressen ten zijnen laste heeft, moge al klagen, dat een subsidie van nauwelijks 300 gulden per persoon ontoereikend is en bij onderhoud van 23 scholen, 23 woningen van onderwijzers, pensioneering der invaliden, overtochtskosten en uitrusting der nieuwelingen, voor wat alles geen cent subsidie wordt ontvangen, te zware lasten overlaat voor het Vicariaat; de Gouverneur moge overtuigd zijn van het redelijke dezer klacht en een billijke verhooging voorstellen; Z. Exc. de Minister van Koloniën moge officiëel erkennen, dat de subsidie onvoldoende is; in de Eerste en Tweede Kamer der Staten Generaal mogen jaar in jaar uit stemmen opgaan, die verhooging van subsidie vragen voor de Bijzondere School op Curaçao .... de Leden van den Kolonialen Raad kunnen hun partijdig gevoel niet overwinnen, zij schijnen niet meer te kunnen onderscheiden wat billijk is en recht, zij voelen niets voor de bijzondere school en daarom moet de voorgestelde verhooging vallen!

Het lust ons niet, het ontleedmes te zetten op al de redevoeringen van onze tegenstanders, noch de beleedigende insinuaties weer te geven, die slechts dien leden te schande kunnen strekken. Eenige aanhalingen uit de rede van den heer WINKEL zullen genoegzaam doen zien, welken kant de oppositie-partij uit wilde bij de verwerping van de verhoogde subsidie in 1913.

„Mijn meening omtrent de schoolkwestie is deze, dat evenals elk gezinshoofd, wanneer hij een school verlangt, uitsluitend voor zijn kinderen, die school moet bekostigen; dat evenzoo elk kerkgenootschap zijn eigen scholen bekostigen moet. De Kolonie zorge voor goed en degelijk neutraal openbaar onderwijs, dat door alle gezindten zonder onderscheid genoten kan worden."

„Ik wil alleen op het verkeerde wijzen, om confessioneele scholen met staatsgeld te steunen, laat staan bekostigen." „Het is bekend, dat de R.K. School hand aan hand gaat met de R.K. Kerk. Zelfs heeft de R.K. Geestelijkheid voor zich de vrijheid opgeëischt, om op hare scholen datgene te onderwijzen, wat niet strooken zal met de gevoelens van andersdenkenden."

„Het is haar (der R.K. Missie) belang, die scholen te hebben, om haar kudde bij elkaar te houden. Ze is niet verplicht, dat te doen, wil ze het echter doen, dat is haar recht, maar zij kan nooit een recht doen gelden op het staatsgeld, op het geld van anderen. Alles, wat zij uit de koloniale kas geniet, is niets anders dan een aalmoes."

„Verdeeldheid wordt aangekweekt, althans aangemoedigd door afzonderlijke sectescholen."

We willen 't hierbij laten, maar wie den strijd over het onderwijs heeft meegemaakt van 1902 af tot 1913, moet hij niet

instemmen met de woorden uit het Voorloopig Verslag der Begrooting voor 1917 van de Eerste Kamer, waar gesproken werd over „vexatoire" maatregelen van den Kolonialen Raad?

Bestaat er dan geen mogelijkheid, om recht te doen aan de katholieke bevolking? Moet het Vicariaat dan maar blijven klagen over onvoldoende steun voor de bijzondere school? Wat ons *geweigerd* werd door den *Kolonialen Raad* werd ons in het *Moederland* geschonken.

De Heer VAN VUUREN stond als altijd op de bres, om ons bijzonder onderwijs te verdedigen in de 2e Kamer. Na eerst een verwijt van partijdigheid van Gouverneur NUYENS ver van zich af te hebben geworpen, ook in *zake van onderwijs*, met aanhaling van een protestschrijven van de leden der schoolcommissie; behandelt deze spreker nogmaals het geheele verloop der onderwijsverordening, het pro en contra, en zegt dan: „Ik hoop, dat men zich door het gedane voorstel niet zal laten weerhouden, om aan het bijzonder onderwijs volledig recht te doen wedervaren en dat men zich bij het doen van recht niet zal laten beïnvloeden door de anticlericale gevoelens van den Kolonialen Raad. Ik hoop, dat men thans verder zal gaan en dat, zoo men het subsidie niet hooger wil opvoeren dan door den Gouverneur was voorgesteld, men althans daarnaast aan deze onderwijzers, zoo al niet *vergoeding bij verlof of uitzendingskosten*, dan toch *recht op een pensioen zal waarborgen*, wanneer zij, na de Kolonie jarenlang te hebben gediend, door ouderdom of gebreken daartoe niet meer in staat zijn"

Holland was voorbereid, de Regeering in het Moederland *wilde* de verhooging. De Minister, de Waal Malefijt, kon dan ook vertrouwvol den geachten spreker antwoorden: „Het bericht, dat de Koloniale Raad een voorstel van den Gouverneur heeft afgestemd, om meer subsidie te geven aan bijzondere scholen, waardoor 14410 gulden meer op de begrooting had moeten worden uitgetrokken, heeft mij nog niet langs officiëelen weg bereikt. Ik heb het nu van den geachten afgevaardigde vernomen en uit de dagbladen blijkt, dat het juist is, maar officiëel heb ik er nog geen kennis van gekregen. Ik wil den geachten afgevaardigde gaarne de verzekering geven, dat deze zaak mijn volle aandacht heeft en dat, waar ik aanvankelijk heb toegezegd, dat, wanneer er daaromtrent een voorstel uit Curaçao komt, ik nog bij suppletoire begrooting zou voorstellen, om de subsidie te regelen, ik die belofte niet terugneem. Ik zal eerst zien, op welke gronden het voorstel van den Gouverneur in Curaçao is bestreden. Het zou natuurlijk præmatuur zijn, daarover een oordeel te vellen, zoolang ik die gronden niet ken. Maar ik wil den geachten afgevaardigde wel zeggen, dat die gronden al zeer klemmend zullen moeten zijn, om mij te overtuigen, dat dit besluit inderdaad in het belang van de Kolonie is geweest."

„Wat aangaat de vraag, om ook voor Curaçao pensioneering van de onderwijzers bij het bijzonder onderwijs in te voeren, er worden nu reeds voorbereidende stappen gedaan, om na te gaan, wat de kosten zullen zijn van pensioneering van bijzondere onderwijzers in Suriname en Curaçao. Ik vrees evenwel, dat dit nogal wat geld zal kosten. Misschien is het niet mogelijk, dadelijk tot dezen maatregel over te gaan, maar wellicht is het mogelijk, bij wijze van overgang een tusschenbepaling in het leven te roepen, waardoor de uitzending van onderwijzers naar Suriname en Curaçao zal kunnen plaats hebben zonder dat de in Nederland verkregen aanspraken op pensioen door overgang bij het bijzonder onderwijs in de Koloniën te niet gaan."

„Ik wil den geachten afgevaardigde toezeggen, dat eene volledige pensioenregeling in deze mijn volle aandacht heeft."

Toen de Minister dan ook op de hoogte was, van 't geen in den Kolonialen Raad was geopperd tegen de verhooging, was 't hem meer dan duidelijk, dat unfaire beweegredenen in 't spel waren en duidelijk en puntig zette hij dan ook voor de leden der 2de Kamer zijn zienswijze uiteen.

„Luidens de dienaangaande in Memorie van Toelichting van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1913 (gedrukte stukken, zitting 1912—1913 3 No. 3) door den ondergeteekende gedane mededeeling, werd door den Gouverneur bij den Kolonialen Raad een ontwerp-verordening aanhangig gemaakt tot wijziging van de bestaande subsidieregeling, waarvan de hoofdstrekking was eene verhooging van de subsidie voor het bijzonder onderwijs. Het motief daarvoor leverde de overweging, dat de bijdragen, die volgens de vigeerende subsidieregeling (Publicatieblad 1907 No. 5 art. 44,) aan de besturen van bijzondere scholen worden verleend te laag zijn, zoodat de kosten van het bijzonder onderwijs voor een groot deel komen ten laste van de R.K. Missie, nagenoeg de eenige, door wie in de Kolonie dat onderwijs wordt gegeven en die, daar zij zelf betrekkelijk weinig inkomsten heeft, zich te groote opofferingen zou moeten getroosten, om aan de eischen van dat onderwijs te kunnen voldoen. De R.K. Missie onderhoudt thans op de zes eilanden 23 scholen, die door 4907 kinderen worden bezocht en ontvangt daarvoor volgens de begrooting van het dienstjaar 1913 in totaal eene subsidie van 31000 gulden dat is ongeveer 6.30 gulden per leerling, welke subsidie, berekend volgens de door den Gouverneur voorgestelde regeling zou bijdragen 45 410 gulden of 9.25 gulden per leerling. De Koloniale Raad heeft de ingediende ontwerp-verordening met zes tegen vijf stemmen verworpen."

Wij moeten even verbeteren: Het eigenlijke artikel II met zeven tegen vier stemmen; namen zullen we maar niet noemen.

„Blijkens de ontwerp-notulen van de vergadering van dien

Raad van 16 Januari 1913, werd door verschillende leden van den Kolonialen Raad als een bezwaar aangevoerd, dat er geen juiste cijfers waren gegeven van wat het onderwijs aan de Missie kost, zoodat naar hun meening niet kon worden beoordeeld of de voorgestelde subsidieverhooging wel noodzakelijk was.

„Volgens anderen ging een vergelijking van de kosten van het onderwijs door de R.K. Missie gegeven met die van het openbaar onderwijs niet op, omdat het eerste onderwijs gegeven wordt door religieuzen, die geen gezin hebben te onderhouden, samenwonen en gemeenschappelijke tafel hebben, zoodat het door hen verschaft onderwijs uiteraard veel goedkooper kan zijn dan het openbaar onderwijs. Door enkele andere leden werd voorts nog het standpunt ingenomen, dat het bijzonder onderwijs der R.K. Missie niet zou beantwoorden aan de eischen van degelijk onderwijs en dat men verkeerd zou doen, dat onderwijs nog meer te steunen dan thans reeds geschiedt.

„Naar de meening van den ondergeteekende is geen dezer bezwaren steekhoudend te noemen. Het subsidiebedrag en het aantal leerlingen bekend zijnde, is overlegging door de Missie van hare boeken niet noodig, om de overtuiging te vestigen, dat de billijkheid eene verhooging van de subsidie vordert.

„En wat de vergelijking aangaat tusschen de uitgave voor het bijzonder en voor het openbaar onderwijs, — ook al mocht zij voor Curaçao niet geheel opgaan, — in casu wijst zij toch een groot verschil ten nadeele van het bijzonder onderwijs aan, zoodat daaruit, naar het ondergeteekende voorkomt, wel degelijk de gevolgtrekking valt te maken, dat eene betere ondersteuning van het laatst bedoeld onderwijs geenszins overbodig mag heeten.

„Ook bij invoering van de voorgestelde regeling blijft een aanmerkelijk verschil bestaan, zooals blijkt bij vergelijking door de volgende cijfers.

„Blijkens het Publicatieblad van 1907 No. 6 afd. V art. 1 bedraagt de jaarlijksche bezoldiging van het Gouvernements onderwijzend personeel:

Voor een onderwijzer
1ste klas van 2200 tot 2800 gulden.
2de klas van 1600 tot 2200 gulden.
3de klas van 1000 tot 1600 gulden.
4de klas van 600 tot 1000 gulden.
Voor een kweekeling 400 tot 600 gulden.

(Sinds zijn deze tractementen aanmerkelijk verhoogd. Nog 3 October 1916 vertrok een onderwijzer 1ste klas uit Holland naar Curaçao met een aanvangsalaris van 2700 gulden.)

Volgens de vastgestelde regeling zullen de volgende subsidies worden toegekend:

Voor een onderwijzer 1ste of 2de klas schoolhoofd van 950—1100 gulden.

Voor een onderwijzer 1ste of 2de klas van bijstand 800 gulden.

Voor een onderwijzer:

3e klas schoolhoofd van 750 tot 900 gulden.

3e klas van bijstand 600 gulden.

4e klas schoolhoofd van 550 tot 700 gulden.

4e klas van bijstand 400 gulden.

Voor een kweekeling 200 gulden.

Het verkrijgen dezer subsidies is echter nog aan verschillende belemmerende bepalingen onderhevig.

„Wat ten slotte het argument betreft, dat het door de Missie gegeven onderwijs minderwaardig zou zijn, dit verliest alle waarde tegenover het uit voormelde notulen blijkende getuigenis van den ter zake deskundigen schoolopziener, volgens wiens oordeel de resultaten van dat onderwijs zeer bevredigend zijn, vooral indien in aanmerking wordt genomen, dat die resultaten bereikt zijn ondanks de onvoldoende subsidiëering (en ondanks het verplichtend gebruik van een voor die kinderen vreemde taal, n.l. het Hollandsch.)

„De ondergeteekende is van oordeel, dat de beslissing van den Kolonialen Raad te dezen op minder juiste gronden berust en dat er voor het opperbestuur alle aanleiding bestaat, om de regeling, zooals die door den Gouverneur in zijn aanvankelijk onderwerp was neergelegd, ter hand te nemen. Hij stelt zich dan ook voor, zoodra de benoodigde fondsen, welke op rond 14500 gulden zijn geraamd, door den begrootingswetgever zullen zijn gevoteerd, de noodige stappen te doen, om tot de door hem gewenschte regeling te geraken. In verband daarmede ware de Koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1913 in dien zin te wijzigen, dat tusschen de artikelen 143 en 144 wordt gevoegd een artikel 143 bis van de volgende omschrijving:

„Uitgaven in verband met de voorgenomen herziening van de subsidieregeling voor het bijzonder onderwijs 14500 gulden."

De bovenstaande suppletoire begrooting werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen in de Tweede Kamer 10 Mei en op 19 Juni 1913 in de Eerste Kamer.

Een Koninklijk Besluit kwam zijn sanctie hechten aan het votum der beide Kamers.

„Op last van Hare Majesteit de Koningin, heeft de H.E.G. Heer Gouverneur, onder dagteekening van 19 Augustus afgekondigd het Koninklijk Besluit waarbij de bestaande Onderwijs-verordening wordt gewijzigd en de subsidie voor het R.K. Bijzonder Onderwijs verhoogd.

Art. 6 der Publicatie luidt: „Dit besluit treedt in werking met

den eersten dag van het kwartaal, volgende op dat, waarin de wet van 20 Juni 1913 (Staatsblad No. 288) tot verhooging van de Koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1913 in die Kolonie in werking treedt."

Daar de Publicatie 20 Augustus plaats had, treedt de nieuwe regeling in op 1 October.

Van af dezen datum, dus 1 October 1913, krijgen de bijzondere scholen der R.K. Missie in Curaçao 9.25 gulden per kind en per jaar.

TIENDE HOOFDSTUK.

HET R.K. ONDERWIJS VOLDOET AAN DE BEHOEFTEN VAN HET VOLK.

In den loop van dit schrijven hebben wij meermalen de gelegenheid gehad, getuigenissen aan te halen over de goede resultaten van het bijzonder onderwijs. Bij het indienen van de onderwijswet van 1884 waren er verschillende leden van den Kolonialen Raad zelf, die meenden, dat die wet niet noodzakelijk was als „verbetering" brengend aan het onderwijs.

Die moeilijkheid werd wederom ten sprake gebracht bij de ontwerp-verordeningen onder Gouverneur DE JONG. Hij zelf had dat onderwijs geprezen, en de vorderingen geconstateerd. De schoolcommissie was altijd eensluitend over de deugdelijkheid van 't onderwijs, *rekening houdend met de behoeften van het volk en de omstandigheden* vooral in de buitendistricten. Wij haalden het protest aan van Mr. TH. NUYENS, op 2 Sept. 1905, waarin Zijne HoogEdelachtbare opkwam tegen het neerhalen van het bijzonder onderwijs, zooals dit geschiedde in zekere pers van Curaçao. Wij gaven reeds weer het goedkeurend advies van Dominee SUPHEERT in een rede in Juli 1906 gehouden voor onderwijzers in het Arrondissement Zutphen.

Maar laten we tot meer recenten tijd teruggaan.

In zijn Memorie van Antwoord aan de leden van den Kolonialen Raad op 12 Mei 1912, schreef Gouverneur Mr. TH. NUYENS: „Het bijzonder onderwijs heeft, als men nagaat, met welke moeilijkheden het te kampen had en over welke middelen het kon beschikken, veel meer gepresteerd, dan men redelijkerwijze had kunnen eischen. De scholen, die de Missie heeft op Curaçao in de stad voor lager en meer uitgebreid onderwijs, zijn *uitstekend. Zij kunnen de vergelijking met de openbare sckool glansrijk doorstaan en zijn niet minder dan goede scholen van die soort in Holland.*

,Op de *kostelooze* scholen voor jongens leeren deze niet alleen wat de wet voorschrijft, maar bovendien nog behoorlijk wat Engelsch en Spaansch, omdat dit velen in hun later leven van

pas kan komen. Te Philipsburg op St. Martin en te Oranjestad op Aruba zijn ook *zeer goede* scholen, waar *meer uitgebreid* onderwijs gegeven wordt dan op de *landsscholen* daar ter plaatse. De *andere bijzondere scholen* op de eilanden zijn door elkander genomen, *niet minder* dan de *openbare* scholen.

„Het is begrijpelijk, dat op *sommige* bijzondere scholen waar men *zeer groote klassen* heeft, en verreweg de meeste kinderen die er school gaan, om zoo te zeggen, nooit een woord Hollandsch hebben gehoord voordat zij er kwamen, de resultaten niet zoo groot zullen zijn, als op die openbare scholen, waar de klassen *veel kleiner* zijn en er veel meer kinderen school gaan van ouders, bij wie ook thuis *Hollandsch* wordt gesproken.

„Doch zelfs, waar de klassen op de bijzondere scholen *veel te groot* zijn, zijn om de buitengewone toewijding van het onderwijzend personeel de resultaten in den regel nog *buiten verwachting goed.* De meeste kinderen, die de school afloopen, kunnen behoorlijk lezen, schrijven en rekenen en kennen aardig wat aardrijkskunde. Dit geldt ook voor de buitenscholen op Curaçao, waarvan er eenige *zelfs zeer goed zijn.*"

Waar een man van recht en onkreukbare rechtvaardigheid, zooals Mr. TH. NUYENS is, zoo spreekt, zullen andere bewijzen wel overbodig zijn. Maar toch willen we ter wille van de zaak dat overbodige bewijs leveren en beroepen ons op de volgende uitspraken van gezaghebbende zijde, en die men zeker niet van partijdigheid kan verdenken.

In het Koloniaal Verslag van 1912 staat:

Curaçao: *Gedrag en vlijt* van de kinderen der *bijzondere* scholen laten *niets te wenschen over*, terwijl de *vorderingen* vooral op de scholen in het stadsdistrict *zeer goed* zijn te noemen.

Aruba: Op de Zustersschool in de stad heeft zich eene vervolgklasse voor betalende leerlingen gevormd waar Engelsch en Spaansch wordt onderwezen. Het onderwijs op de school is *zeer goed.* De scholen te Noord en Sabaneta maken flinke *vorderingen;* die te Sta Cruz voldoet *minder.*

Bonaire: De vorderingen aan de school te Kralendijk waren *gunstiger* dan die op de school te Rincon.

St. Martin N. G.: De Zustersschool te Philipsburg heeft eene vervolgklasse met uitgebreid leerplan voor betalende kinderen. Het onderwijs op die school is *zeer goed.*

St. Eustatius: Zustersscholen met bevredigende vorderingen.

Saba: Ook de Zustersscholen, vooral die op Windwardside geven *zeer goede resultaten.*

„Ik meen daarom," zegt de Heer L. ZEPPENFELDT in den Kolonialen Raad van 27 Maart 1913, „als de tolk van U (voorzitter van den Kol. Raad en voorzitter van de schoolcommissie)

en van de geheele schoolcommissie te zijn, wanneer ik de bewering, dat het R.K. bijzonder onderwijs niet goed is, en de resultaten nihil zijn, met alle kracht tegenspreek."

Een lid van den Kolonialen Raad, de Heer B. ZEPPENFELDT, had in de raadsvergadering van 13 Maart 1913 reeds gezegd: „Men heeft het bijzonder onderwijs tot nog toe zoo karig mogelijk bedeeld en nadat men het gespeend had van bijna alle middelen, die het openbaar onderwijs in zoo ruime mate bezit, komt men 't zijn minderwaardigheid verwijten. Is dat billijk? Maar is het bijzonder onderwijs waarlijk minderwaardig? Neen, mijnheer de Voorzitter, neen, volgens mijn heiligste overtuiging. Wanneer men weet, dat op die scholen de leerkrachten even goed zijn als op de openbare scholen; dat de tucht er onberispelijk is en dat de leerlingen onder voortdurende leiding staan, dat er gewaakt wordt tegen allerlei invloeden, die den studiegeest afleiden, dan zou men al dadelijk reeds een gunstig oordeel kunnen vellen over de resultaten. Samen met het lid SUTHERLAND heb ik in October verleden jaar de stadsscholen bezocht, expres met de bedoeling, om bij de behandeling van dit onderwerp met kennis van zaken te kunnen spreken en ik moet openlijk bekennen, dat onze verwachting verre is overtroffen. Het was waarlijk een lust te zien, hoe gevorderd de kinderen waren in hun Hollandsche, Engelsche en Spaansche talen; aardrijkskunde, natuurkunde, rekenen, zingen enz.; ik heb er waarlijk van genoten, en ben in mijn overtuiging nog meer versterkt uitgekomen, dat de resultaten van het bijzonder onderwijs goed zijn, vaak schitterend; het behoeft *niet onder te doen voor het openbare en kan eene vergelijking daarmee glansrijk doorstaan.*"

Hebben wij genoeg bewezen? Ik kan nog bladzijden vol getuigenissen aanhalen. De verslagen van de schoolcommissie en van den schoolopziener zijn ook daar, om te getuigen, dat in onze scholen bereikt is, wat bereikt kan worden.

Ik mag echter niet nalaten de verklaring weer te geven, afgelegd door den w. n. inspecteur van het onderwijs, den Heer G. B. DUSSEL op 3 April 1913 in den Kolonialen Raad.

„Als ik hier een oordeel uitspreek over de prestatie van het R.K. bijzonder onderwijs, dan doe ik dat niet alleen uit hoofde van wat ik persoonlijk bij mijn bezoeken aan die scholen heb gezien en opgemerkt; ik baseer mij, bij mijn oordeel over het onderwijs op die scholen gegeven, tevens op de *gunstige* rapporten van mijn ambtvoorganger, den met verlof zijnden schoolopziener, alsmede op het oordeel van de schoolcommissie alhier, welke commissie jaren achtereen het R.K. bijzonder onderwijs heeft kunnen nagaan en beoordeelen. Beider rapporten getuigen van dat onderwijs met zeer *veel lof.* En met hen kan ik U de verzekering geven van mijn innige overtuiging, dat op die scholen

alles gedaan wordt om die kinderen *behoorlijk* te onderwijzen. Het is ontwijfelbaar zeker, dat, om de genoemde resultaten te kunnen bereiken, er thans veel te veel van het onderwijzend personeel der onderhavige scholen moet worden gevergd. Bewonderen moet men het personeel dier scholen om hun ijver, toewijding en uithoudingsvermogen. Maar ten slotte is het een onafwijsbare eisch der humaniteit, dat R.K. bijzonder onderwijs in de gelegenheid te stellen, niet langer voort te moeten gaan, van de onderwijskrachten te vergen datgene, waartoe zij onder de tegenwoordige omstandigheden genoodzaakt zijn en waarvan zal blijken, dat het op *den duur onmogelijk is vol te houden.*"

Waar een man, van het openbaar onderwijs en niet katholiek, zoo spreekt, zal verder bewijs wel overbodig zijn. Toch zijn onze vijanden niet voldaan en niet overtuigd, zelfs niet, toen Professor KRAUS in de 1ste Kamer bij de definitieve begrooting 1915 zijn persoonlijke indrukken weergaf en zóó zijn inzicht over het bijzonder onderwijs in Curaçao weergaf:

„Ten vorigen jare is in de andere Kamer van gezaghebbende zijde de meening geuit, dat het onderwijs op Curaçao zeer veel te wenschen overlaat: het bijzonder onderwijs zou heelemaal niet deugen en het openbaar onderwijs zou worden verwaarloosd. Ik heb naar aanleiding hiervan getracht, mij van den stand van het onderwijs op de hoogte te stellen, waarbij ik mij, wegens beperkten tijd heb moeten bepalen tot het bezoeken van Willemstad en Otrobanda. Welnu, de indruk, dien ik daarbij heb gekregen, is met die uitspraak, geenszins in overeenstemming. Als men in aanmerking neemt, dat de meeste kinderen thuis Papiamentsch spreken — een patois van het Spaansch met allerlei bijmengsels — en dat het Nederlandsch, de voertaal bij het onderwijs, een vreemde taal voor ze is, dan kan men niet anders dan de resultaten van dat onderwijs bevredigend noemen. De scholen voor negerkinderen onderscheiden zich waarlijk zeer gunstig van vele inlandsche scholen, die ik op Java bezocht heb, en dit geldt zoowel voor het openbaar onderwijs als voor het bijzonder. Op de bijzondere scholen heb ik de Fraters met kennelijke ambitie aan den arbeid gezien, waarmee ik volstrekt niet wil zeggen, dat die ijver op de openbare scholen te wenschen zou overlaten. Maar wel, mijnheer de Voorzitter, dat men bij het uitzenden van openbare onderwijzers kieskeurig zal moeten zijn, *opdat de resultaten van de openbare scholen die van de fratersscholen blijvend zullen* kunnen evenaren"....

Het vorige jaar alleen, toen de Heer J. J. WELLING w. n. Inspecteur was, werd over de resultaten èn van de Gouvernements-Hendrikschool èn over de bijzondere buitenscholen minder gunstig door de schoolcommissie gerapporteerd.

Van deze laatste heette het, dat de resultaten *onvoldoende* waren. Het verslag voegt er echter vergoelijkend bij, dat de onderwijzeressen aan die scholen onder hoogst ongunstige omstandigheden werken, en dat met het oog daarop en op de geringe subsidie voorzeker niet meer kan geeischt worden. Dus *onvoldoende* met de ridderlijke verklaring, dat in de gegeven omstandigheden niets hoogers kan bereikt worden. Iedereen voelt, ook de tegenstander, dat die term *onvoldoende* door een gunstiger qualificatie had vervangen moeten worden. Ik voor mij lees er 'n hooge *lofprijzing* in en tevens een krachtig pleidooi voor *verhooging van subsidie!*

Doch objectief genomen doet die minder gunstige term nog niets ter zake. Waar slechts 3 of 4 buitenscholen van Curaçao op de 25 R.K. scholen der heele Kolonie een niet gunstigen indruk maken, bestaat daar geen reden, om over den algemeenen toestand tevreden te zijn? Terecht werd dit door den Heer B. VAN DER VEEN ZEPPENFELDE in het midden gebracht, die niet kon nalaten de uitspraak der Commissie te brandmerken als *een onbillijke conclusie, een onrechtvaardig vonnis.*

Ook de Heer Mr. J. B. GORSIRA, Procureur Generaal en lid der Schoolcommissie, zeide in diezelfde vergadering, „dat het woord „ongunstig niet mag worden opgevat in de beteekenis van bijna „niets leeren. De kennis der Nederlandsche Taal heeft men te „veel laten gelden".

Over de juiste beteekenis van dit *ongunstig* wordt men nog nader ingelicht, als men het Koloniaal Verslag van datzelfde jaar 1916 naslaat. Dit verslag geeft de volgende beoordeeling der Katholieke bijzondere Scholen:

> *d.* Uitkomsten van het onderwijs.
>
> I. *Meer uitgebreid lager onderwijs.*
>
> Evenals het vorige jaar, kunnen de uitkomsten van het onderwijs op de beide scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs bevredigend genoemd worden, in sommige klassen goed.
>
> Aan het leeren van het Nederlandsch wordt veel zorg besteed, wat in verschillende klassen merkbaar is aan de gunstige uitkomsten, die ten opzichte van dit ook verkregen worden.
>
> II. *Lager onderwijs.*
>
> Ook de uitkomsten van het onderwijs op de lagere scholen in het stads-district zijn bevredigend, op een Fraterschool goed.
>
> De uitkomsten van het onderwijs op de buitenscholen zijn maar matig, hetgeen begrijpelijk is met het oog, in de eerste plaats, op de veelal te groote klassen van vijftig, zestig en somtijds nog meer, doodarme negerkinderen, voorts op de omstandigheid, dat die kinderen thuis in het minst niet worden ontwikkeld en nog dikwijls de school moeten verzuimen, om in het huishouden te helpen, en eindelijk daarop, dat het

Nederlandsch, waarin het onderwijs wordt gegeven, voor hen een volkomen vreemde en zeer moeilijke taal is, die zij buiten den schooltijd nooit hooren spreken.

Dank zij de buitengewone toewijding van het onderwijzend personeel en den slag, dien dit bezit om met de kinderen om te gaan, zijn toch over het algemeen, in de hoogste klassen, de uitkomsten werkelijk nog vrij gunstig.

Het gros van de kinderen leest er voldoende vlot niet te moeilijke Hollandsche leesboekjes en kan het gelezene in het papiamentsch vertalen; schrijft duidelijk en volstrekt niet slecht; rekent tamelijk wel met geheele en gebroken getallen, al is het wat werktuigelijk en kent ook aardig wat aardrijkskunde, een vak, waarvan de Curaçaosche jeugd bijzonder veel houdt.

De beste leerlingen van de scholen kunnen iemand, die hun in het Hollandsch, niet te vlug sprekend, vragen stelt, vrij zuiver in het Hollandsch antwoorden.

De meisjes leeren op de scholen hoeden vlechten en bovendien nog nuttige handwerken, waarin op practische wijze les wordt gegeven.

Op de hoofdplaatsen van de andere eilanden der Kolonie zijn er verscheidene scholen, waar de uitkomsten van het onderwijs aanmerkelijk beter zijn dan op de bovenbedoelde buitenscholen en zeker bevredigend kunnen genoemd worden."

Hier moet ons even nog de opmerking van het hart, dat waar de Inspecteur van het onderwijs, de heer MEERDINK, *zulke resultaten* kan opsommen, verkregen *onder zulke omstandigheden*, als waaronder onze buitenscholen moeten werken, hij zich dan toch wel een beetje te *matig* uitdrukt en ik zijn oordeel *te matig* zal noemen.

ELFDE HOOFDSTUK.

DE ONEERLIJKE CONCURRENTIE VAN HET OPENBAAR ONDERWIJS MET HET BIJZONDERE.

We leven nog onder de onderwijsverordening van 1907 en de wijzingen, aangebracht door artikel 2 P. B. 1913 No. 47, hebben den druk er van niet minder gemaakt. Er wordt ons bijzonder onderwijs *onbillijkheid* en *onrecht* aangedaan in vergelijking met het openbaar onderwijs! Het bijzonder onderwijs wordt in zijn ontwikkeling geknecht en belemmerd! Daarvoor diene: P. B. 1907 No. 5 art. 28 ad. 2:

> voor die bijdragen komen niet in aanmerking de bijzondere scholen:
>
> *a.* waarvan het aantal leerlingen boven 6 jaar, dat op 1 Januari van elk dienstjaar als werkelijk schoolgaande bekend staat, minder dan 40 bedraagt.

Deze bepaling heeft ten gevolge, dat op kleinere plaatsen geen bijzondere school bestaan kan; aan het Gouvernement alle vrijheid latend, om openbare scholen, waarvoor practisch *geen* bepaald aantal kinderen gevorderd wordt, op te richten, zelfs op plaatsen waar men van een openbare school niet gediend is.

In 1907 moest er in den Bottom op Saba een openbare school komen, al gaven zich ook maar 7 kinderen daarvoor op. Op de Hendrikschool is 't gebeurd dat er een klas was voor één kind, dat 't gouvernement 2800 gld. kostte. Op het oogenblik is de gouvernementsschool op Bonaire bevolkt met 25 leerlingen.

Volgens Art. 28 ad 2 *d*: geen subsidie hebben de scholen, waarvan blijkt, dat zij gehouden worden als winstgevend bedrijf. Elders wordt gezegd, in afd. VI art. 1 sub a. 1: eene verklaring onder *aanbod van eede*, dat de school niet gehouden wordt als winstgevend bedrijf. 26 Aug 1907.

Is dat geen beleediging de katholieke Missie aangedaan? Zij, die 80 jaren lang aan slaven en armen het onderwijs brachten als de bete broods aan den mond, zonder een enkele geldelijke

vergoeding van het volk, en duizenden en duizenden guldens heeft besteed ten koste van ontelbare offers voor datzelfde onderwijs, moeten nu onder *aanbod van eede* verklaren, om van dat onderwijs aan de arme bevolking, geen zaakje te maken!

We lezen P. B. 1907, No. 5, art. 45:

1. Het onderwijzend personeel, dat op eene school, waarvoor overeenkomstig de bepalingen van deze verordening subsidie verlangd wordt of verleend is, werkzaam moet wezen, wordt bepaald op:

a. voor de scholen in het 1ste district op het eiland Curaçao: één op elk getal van ten hoogste 50 leerlingen;

b. voor de overige scholen: één op elk getal van ten hoogste 80 leerlingen. [1])

2. Wanneer het onderwijzend personeel van eene school waarvoor subsidie verlangd wordt, een grooter getal aanwijst dan dat, bij dit artikel vereischt, wordt voor die meerdere onderwijzers geen subsidie verstrekt. Deze bepalingen zijn ook opgenomen in P. B. 1913 No. 47 art. 3.

Daar tegenover staat art. 28 voor de openbare school:

1°. Het hoofd van eene school voor lager onderwijs wordt bijgestaan door *ten minste* één onderwijzer, zoodra het aantal schoolgaande kinderen meer dan 40, door *ten minste twee*, zoodra het 100 bedraagt.

2°. Voor elk 50tal schoolgaande kinderen boven de 100 een onderwijzer meer.

Wij vragen, waarom de krachten van den openbaren onderwijzer ontzien, en die van den bijzonderen onderwijzer geforceerd op 50 en in de buitendistricten op 80 kinderen? Wij vragen, waarom bij 't openbaar onderwijs 't gemakkelijk gemaakt, de schoolgaande kinderen in kleinere klassen te vereenigen en voor de bijzondere school de groote klassen te vereischen onder verbeurde van subsidie? Door die kleinere klassen is het openbaar onderwijs ons een sprong voor!

Maar wij vragen, als bij het *openbaar* onderwijs het aantal niet stijgt tot 40 of tot 100, zal dan die school worden gesloten en de onderwijzer of onderwijzers naar huis gestuurd? Dat zal wel moeten gebeuren met het personeel van het *bijzonder* onderwijs. Hier wordt het aantal onderwijzers, naar gelang het aantal kinderen, gesubsidiëerd. Wij zien dat b.v. aan onze mulo-scholen. Ook daar wordt per *50* leerlingen *één* onderwijzer gesubsideerd; zoodat op ons St Thomas-College, waar **5** krachten werkzaam zijn voor 102 leerlingen, er slechts **3** een subsidie genieten. In het St. Martinusgesticht zijn *8* leerkrachten *plus een vakonderwijzeres* verbonden aan het mulo-onderwijs voor 153 leerlingen en van die **9** onderwijzeressen worden er slechts **4** gesubsidiëerd. Is dat billijk, is dat

[1]) Deze bepaling is later gewijzigd in dien zin, dat voor de buitenscholen ook subsidie gegeven wordt op elke 50 leerlingen; 50 is het minimum- en 80 het maximum-aantal.

rechtvaardig? Op de Openbare Hendrikschool zijn *12* onderwijzers, op de Openbare Wilhelminaschool zijn *11* krachten werkzaam, en elk geniet een kapitaal tractement!

Maar die onrechtvaardigheid springt nog meer in het oog door de bepaling van art. 47.

„Onder werkelijk schoolgaande kinderen en leerlingen, wordt voor de toepassing van de art. 43—44 dezer verordening verstaan kinderen van ten minste zesjarigen leeftijd, die niet meer dan *een derde van alle schooltijden* hebben verzuimd." Deze bepaling staat niet voor 't openbaar onderwijs. Daar mag het percentage zoo veel mogelijk zijn, de onderwijzer blijft zijn tractement genieten; maar als het getal 50 op de bijzondere school krimpt op $^{2}/_{3}$ van het aantal kinderen door welke reden van absentage, *door ziektegeval dan ook*, dan verliest de onderwijzer zijn subsidie!!

Art. 43 ad 3 bepaalt: „dat het onderwijs gegeven wordt zooveel mogelijk in de Nederlandsche taal en gedurende ten minste 18 uren per week, waarvan ten hoogste 2 uren mogen worden besteed aan het vak der nuttige handwerken."

Wij kunnen geheel accoord gaan met het aantal uren verplicht voor het onderwijs, maar hoe moet die bepaling verstaan worden ten opzichte van het Nederlandsch? Is het de bedoeling niet van den wetgever, dat gedurende die geheele 18 uren het onderwijs in de Nederlandsche taal behoort gegeven te worden?

Bij het voortdurend schoolbezoek van den Inspecteur schijnen **alleen** *de vorderingen in het Nederlandsch,* de maatstaf te zijn voor zijn beoordeeling.

Op het onderwijs-congres, ll. Augustus in den Haag gehouden, en waar Inspecteur MEERDINK ook tegenwoordig was, werd sterk aangedrongen op het gebruik der landstaal, als *voertaal,* op de dessa-scholen en de Indisch-Europeesche scholen in onze Oost. Het gebruik der volkstaal werd sterk vooruitgeschoven!

De Minister van Koloniën in zijn antwoord op het verslag der Rapporteurs van de 1e Kamer 27 April ll. zeide: „Wat het gebruik van die taal op de scholen in de Kolonie betreft, laten de artikelen 13 en 43 van de Curaçaosche onderwijsverordening vrijheid, om, waar de toestanden zulks noodig maken, van een andere volkstaal dan 't Nederlandsch gebruik te maken."

Maar dan vragen we, wat blijft er practisch van die vrijheid over, als er voortdurend pressie wordt uitgeoefend op het onderwijzend personeel, om toch vooral Nederlandsch te leeren, ook op de eerste, beginnende klassen, en ook **naar de kennis van het Nederlandsch** die scholen beoordeeld worden?

Ook de buitenscholen, waarvan de Inspecteur zelf in zijn laatste

verslag getuigt, dat zij met zoovele moeilijkheden te kampen hebben, worden alleen naar de kennis van het Nederlandsch beoordeeld. Zelfs wordt voor deze scholen ter beoordeeling dezelfde maatstaf aangelegd, als voor de stadsscholen; daar zij hetzelfde leerplan hebben af te werken in dezelfde vreemde, moeilijke taal — het Nederlandsch.

Wij bieden graag ter lezing een „bescheiden wenk," gegeven door Neerlandia afl. 8 Aug. 1917 waarin wordt gewezen op het *volksonderwijs* in onze Oost: „Het onderwijs aan deze scholen is zeer eenvoudig. Vele beoordeelaars werden veroordeelaars; men wil onstuimig die scholen op hoog peil brengen. Men zij voorzichtig: men verbetere, maar rukke de inlandsche maatschappij niet uit haar voegen, men make haar niet topzwaar. Onderwijs is niet alles; vooral verbetering van toestanden en aankweeking van karaktereigenschappen, die den waren vooruitgang waarborgen, moet men ten minste evenzeer in het oog houden; blijkt de vatbaarheid voor vooruitgang, dan neemt 't volksonderwijs van zelf een hooge vlucht."

„Deze bescheiden wenken ten dienste van den Nederlandschen lezer, die zich een oordeel over het vraagstuk wil vormen!" zegt Neerlandia.

Omtrent het gebruik van de taal waren ons welkom de woorden van Minister PLEYTE:

„Ik geef den geachten afgevaardigde volkomen toe, dat het op de school te geven onderwijs moet zijn maatschappelijk onderwijs, dat het er niet op aankomt, om den kinderen een zekere hoeveelheid kennis bij te brengen omtrent een taal, welke voor hen naderhand toch een vreemde zal blijven. Ik geef toe, dat op Aruba en Bonaire het papiamentsch inheemsch is en dat dus voor de bevolking daar, waarvan niet kan voorzien worden, dat zij later veel verder zal gaan dan het eiland zelf, het gebruik van het Nederlandsch van minder belang is. Ik meen evenwel, dat het aan de Curaçaosche autoriteiten zooveel mogelijk moet worden overgelaten, om dat onderwijs aan de kinderen te bieden, hetwelk het meest *naar hun smaak* en *in overeenstemming met hun bevattingsvermogen is.*

„Ik stem toe aan den geachten afgevaardigde, dat op de Bovenwindsche eilanden de bewoners gewoonlijk Engelsch spreken en de mindere menschen, wier kinderen hoofdzakelijk de school daar bevolken, kunnen een groot deel missen van het onderwijs in het Nederlandsch, dat daar gegeven wordt.

Ik zal dus dit punt nog eens in de ernstige aandacht van den Gouverneur aanbevelen."

Wij spreken de hoop uit: mocht toch voor de Bovenwindsche eilanden het Engelsch en op de Benedenwindsche eilanden, ten minste op de buitenscholen, de volkstaal het voermiddel zijn bij

het aanbrengen van het onderwijs, zonder dat het Nederlandsch daar worde verwaarloosd!

Terwijl het Gouvernement voortdurend *1e klasse* onderwijzers vraagt en die met grof geld betaalt, was Gouverneur NUYENS in 1913 verplicht — (om de verhooging van subsidie eenigszins aannemelijk te maken bij den K R.) — de subsidie *niet in gelijke mate te laten aangroeien met de hoogere diploma's,* en met het aantal kinderen. Hetgeen blijkt uit het volgende: Aan het slot van par. 1 sub 1 wordt toegevoegd:

> voor de meerdere subsidies aan het bezit der akte als onderwijzer 1e of 2e klasse verbonden, kunnen slechts in aanmerking komen:
>
> *a.* voor de scholen in het stadsdistrict op Curaçao: één onderwijzer als hoofd der school en één onderwijzer van bijstand;
>
> *b.* voor de scholen op de hoofdplaatsen van de andere eilanden der Kolonie: één onderwijzer als hoofd der school en zoo het getal schoolgaande kinderen *twee honderd* of meer bedraagt één onderwijzer van bijstand;
>
> voor de onderwijzers, geplaatst aan andere, dan de sub *a* en *b* genoemde scholen, zal voor de berekening der bijdrage *hoogstens* het bezit der akte als onderwijzer *3e klasse* in aanmerking komen.

Deze bepalingen hebben ten gevolge: *a.* dat een onderwijzer 1e en 2e rang wordt gelijk gesteld; *b.* dat er in het stadsdistrict alleen één onderwijzer 1e of 2e rang als onderwijzer *van bijstand* in aanmerking komt voor subsidie en de andere 1e en 2e klasse — onderwijzers alleen als *3e* rang onderwijzers gesubsidieerd worden; *c.* dat op de hoofdplaatsten der andere eilanden bijna nooit een onderwijzer 1e of 2e rang als onderwijzer *van bijstand* in aanmerking komt als zoodanig, omdat het aantal schoolgaande kinderen geen twee honderd of meer bedraagt; *d.* dat een onderwijzer 1e of 2e klas, aangesteld zijnde aan de bijzondere scholen in de buitendistricten, alleen als onderwijzer *3e* klasse subsidie ontvangt.

Zulke bepalingen moeten doodend werken op den ijver en de studielust van het personeel, en zijn aanleiding dat ook geen personeel met hoogere diploma's dan strikt noodig is op onze scholen wordt aangesteld.

Waar dus door den Kol. Raad geklaagd wordt over de minderwaardigheid van het bijzonder onderwijs, wordt ons door wettelijke bepalingen stelselmatig het middel ontnomen, om dat onderwijs op te voeren, o. a. ook door onderwijzers aan te stellen met hoogere diploma's, dan 3e klasse.

Voor eene toelage aan hoofden van scholen, wordt de maatstaf aangelegd naar het *aantal* kinderen, daar aanwezig. Ook deze

bepaling drukt niet op het openbaar onderwijs. Hetgeen blijkt uit: P. B. 1913 No. 47 art. 2.

1°. *Een akte als onderwijzer 1e of 2e klasse:* voor *elk hoofd* met een bevolking van 100 en minder leerlingen: 950 gulden; meer dan 100 t m. 200 leerlingen: 1000 gld.; meer dan 200 t m. 300 leerlingen: 1050 gld.; meer dan 300 leerlingen: 1100 gld.;

2 . *een akte als onderwijzer 3e klasse:* voor *elk hoofd* eener school met eene bevolking van 100 en minder leerlingen: 750 gld.; meer dan 100 t m. 200 leerlingen: 800 gld.; meer 200 t/m. 300 leerlingen: 850 gld.; meer dan 300 leerlingen: 900 gld;

3 . *een akte als onderwijzer 4e klasse*: voor *elk hoofd* eener school met eene bevolking van 100 en minder leerlingen: 550 gld.; meer dan 100 t m. 200 leerlingen: 600 gld.; meer dan 200 t/m. 300 leerlingen: 650 gld.; meer dan 300 leerlingen: 700 gld.

We zien in al deze wettelijke bepalingen ten duidelijkste de bevoorrechting van het openbaar onderwijs boven het bijzondere onderwijs, maar nog meer als we de getallen laten spreken, die ons de sommen gelds aanwijzen, door het Gouvernement besteed aan schoolbouw enz. en aan salaris van onderwijzend personeel, in vergelijking van de subsidie voor dezelfde doeleinden, aan de katholieke Missie voor haar onderwijs verleend.

Toen in 1884 de wet op het onderwijs tot stand kwam, werd er terstond voor een school van meer nitgebreid lager onderwijs alleen voor de bouwkosten 45000 gulden uitgetrokken. Nog verleden jaar werd voor één bij te bouwen lokaliteit als *Fröbelklasse* bij de Wilhelminaschool op de begrooting de som bepaald van 8000 gulden. De huur voor een schoolhuis in de Bottom op Saba is jaarlijks 360 gulden. We kunnen hier niet in verdere details treden, omdat de Gouvernementsscholen altijd vallen onder de rubriek van Gouvernementsgebouwen en daarom de onkosten, daaraan besteed, gerekend worden bij ,,Openbare Werken."

Aangaande de onkosten op de Gouvernementsscholen voor het verschaffen van leermiddelen staat ons echter ten dienste de verklaring van den Gouverneur in zijn Memorie van Toelichting 1912. Op de begrooting van 1913 zijn voor dit doel, ten behoeve van de openbare scholen de volgende bedragen uitgetrokken: ,,Voor de Hendrik-, Wilhelmina- en Emmaschool op Curaçao 1400 gulden; voor elk der scholen op Aruba en Bonaire 300 gulden; voor de 2 scholen op Saba 300 gulden; voor de scholen op St. Martin 600 gulden en voor de school op St. Eustatius 275 gulden, te zamen 3175 gulden, een bedrag, waarmee men nauwelijks zal kunnen toekomen, zooals de ondervinding leert."

Welke zijn de uitgaven van de Katholieke Missie alleen aan

schoolgebouwen? Van af 't jaar 1907 tot en met 1911 werd volgens officiëele opgave, door de Missie aan het Gouvernement verstrekt, aan bouw en vernieuwing van scholen, de som besteed van 35314 gulden waarvoor volgens de toen vigeerende wet 25 % der uitgaven werd terug betaald.

Sedert dien tijd zijn gebouwd: Een nieuwe school en Fratershuis op Aruba, een nieuwe school en Fratershuis op Bonaire, eene nieuwe school op Willebrord, een nieuwe school en Zustershuis op Rincon van Bonaire, een nieuwe school op de Noord van Aruba, een verbouwing aan de school op Barber, eiland Curaçao, een nieuwe school op Sta Cruz van Aruba, een verbouwing van het Fratershuis op Curaçao en een begin gemaakt met nieuwe school en Zustershuis op Montana aldaar, een huis aangekocht voor de Zusters op Bonaire.

Welken steun kregen we daarvoor van het Gouvernement? We laten het wetsartikel volgen: P. B. 1913 No. 47 art. 2 par. 4.

Ter gemoetkoming in de kosten van het stichten, verbouwen of aankoopen van schoollokalen en het aanschaffen van meubelen wordt jaarlijks een bijdrage verleend: voor scholen

van 40—90	leerlingen:	70 gld.	van 241—290	leerlingen:	190 gld.
„ 91—140	„	110 „	„ 291—340	„	230 „
„ 141—190	„	150 „	„ 341 en meer	„	300 „

Dat is dus nog geen gulden per leerling voor onze op het oogenblik bestaande 25 armenscholen met 5358 leerlingen.

Het is nog geen aalmoes! Wat denkt men in het Moederland van zulk een enorme achterstelling?

Het sterkst zal de onbillijkheid uitkomen bij een vergelijking van de salarissen, betaald aan de onderwijzers van de openbare school en de subsidie verleend voor het personeel der bijzondere scholen.

In Juli dezes jaars 1917 is door den Gouverneur van Curaçao aan den Kolonialen Raad eene algemeene verhooging van bezoldigingen en toelagen aangeboden en is bereids goedgekeurd met terugwerkende kracht tot 1 Jan. 1917. Als wij dus de salarissen van de openbare onderwijzers noemen, geschiedt dit volgens de laatste officiëele opgaven en welke zij in werkelijkheid genieten vanaf 1 Jan. 1917.

Van verhooging van toelagen aan onderwijzers van de bijzondere school was geen sprake!

Voorgestelde verhoogingen 27⁰:

5 Hoofdonderwijzers op Curaçao: 3 à 3400 gld.; 2 à 3000 gld.
3 Hoofdonderwijzeressen à 3400 gld.
7 Onderwijzers 1e rang; 5 op Curaçao: 3 à 2500 en 2 à 2200 gld., 1 op Aruba à 2200 gld. en 1 op St. Martin à 2400 gld.
2 Onderwijzeressen 1e rang; op Curaçao: 1 à 2400 gld., 1 à 2316.66 gld.
3 Onderwijzers 2e rang à 1950 gld.

6 Onderwijzers 3e rang; 2 op Curaçao: 1 à 1800 gld. en 1 à 1750 gld., 1 op Aruba à 1600 gld.; 1 op Bonaire à 1800 gld.; 1 op St. Martin à 1700 gld. en 1 op Saba à 1800 gld.

5 Onderwijzeressen 3e rang; op Curaçao: 1 à 1800 gld., 2 à 1750 gld., 1 à 1700 gld. en 1 à 1600 gld.

4 Onderwijzers 4e rang à 1400 gld.

3 Onderwijzeressen 4e rang à 1400 gld.

4 Hulponderwijzers 1e rang à 1200 gld.

3 Hulponderwijzeressen 1e rang; 1 op Curaçao à 1200 gld., 1 op Bonaire à 1150 gld. en 1 op Saba à 1075 gld.

4 Hulponderwijzeressen 2e rang à 800 gld.

Derhalve bedragen de tractementen en subsidiën der Onderwijzers:

Op de Openbare School				Op de Bijzondere School		
1ste	klasse	**2500—3500**	gld.	1ste en 2de klasse	**800**	gld.
2de	„	**1800—2500**	„	3de klasse	**600**	„
3de	„	**1400—1800**	„	4de „	**400**	„
4de	„	**800—1200**	„	Kweekeling . . .	**200**	„

Eene vergelijking van deze cijfers zal de groote onbillijkheid terstond in het oog doen vallen en des te meer treffen als men in aanmerking neemt, dat bij het bijzonder onderwijs krachten werkzaam zijn, die, volgens behaalde diploma's, hooger staan dan de openbare onderwijzers.

Bij de salarissen, die de onderwijzers aan de openbare scholen genieten, komen nog *toelagen* voor de *bij-akten*, *persoonlijke toelagen* en *toelagen* voor herhalings-onderwijs. De onderwijzer aan de bijzondere school geniet hiervan *niets.*

Tot beter inzicht, hoe verre de subsidie van onze bijzondere onderwijzers achter staat bij de genoten salarissen, betaald aan de onderwijzers van de openbare school, dunkt 't mij goed èn van openbare scholen èn van bijzondere scholen eene opgave te doen der kosten aan de koloniale kas voor elk en tevens van het aantal kinderen, waarvoor die gelden worden besteed, om dan een zuivere balans te kunnen opmaken van den steun door het Gouvernement verstrekt aan de openbare en aan de bijzondere school. Daarvoor diene 't volgende, naar de genoten gelden vanaf 1 Jan. 1917.

OPENBAAR ONDERWIJS.

Curaçao. Op 't oogenblik kost *De Hendrik-school aan tractementen:*

Van L. Welling:	Onderwijzer *1e klasse*	f 3200
	personeele toelage	- 450
	toelage als hoofd	- 250
	toelage voor extra-akten	- 100
	verkoop van leermiddelen	- 60
		f 4060
	Transporteeren f	4060

		Transport	*f* 4060
VERMEULEN :	Onderwijzer *1e klasse*	f 3400	
	voor extra-akten	- 50	
			f 3450
STEL :	Onderwijzer *1e klasse*	f 3400	
	voor extra-akten	- 50	
			f 3450
VAN EPS :	Onderwijzer *1e klasse*	f 3300	
	Conservator museum	175	
			f 3475
VOOREN :	Onderwijzer *1e klasse*	f 3000	
	voor extra-akten	- 100	
			f 3100
SPROCKEL :	Onderwijzer *1e klasse*		- 3000
AMELUNXEN :	Onderwijzer *2e klasse*	f 2400	
	voor extra-akten	- 100	
			f 2500
VAN DE VREDE :	Onderwijzer *2e klasse*		- 2200
Mevr. TROOST :	Onderwijzeres *2e klasse*		- 2200
SCHRILS :	Onderwijzer *3e klasse*	f 1900	
	voor extra-akten	- 100	
			f 2000
RÖMER :	Onderwijzer *3e klasse* (v.d. helft)		- 1000
Aan toelagen enz.:			
BODE :		f 500	
WIJTENBURG :	Gymnastiek (voor de helft)	- 275	
	Onderhoud schoolmuseum	- 75	
			f 850
			f 31285
Hiervan gaat af: schoolgeld (voor de helft)			- 5870
De Hendrik-school, waarop 145 leerlingen, kost			- 25415

Een leerling kost derhalve f 175

Curaçao. Op het oogenblik kost *De Wilhelmina-school aan tractementen:*

Mevr. VAN BREEMEN :	Onderwijzeres *1eklasse*	f 3400	
	toelage als hoofd	- 200	
	voor extra-akten	- 100	
	verkoop leermiddelen	- 40	
			f 3740
Mej. SPIT :	Onderwijzeres *1e klasse*		- 3400
Mej. BURCK :	Onderwijzeres *1e klasse*	f 3400	
	voor extra-akten	- 100	
			f 3500
Mevr. VERMEULEN :	Onderwijzeres *2e klasse*		- 2400
Mevr. VOOREN :	id.		- 2200
		Transporteeren	*f* 15240

		Transport	*f* 15240
Mej. JARMAN:	Onderwijzeres *3e klasse*		f 1800
Mej. NEUMANN:	id.		- 1787
Mej. STEL:	id.	f 1642	
	voor extra-akte	- 50	
			f 1692
Mej. SMIT:	Hulponderwijzeres		- 1875
M. RÖMER:	Onderwijzer *3e klasse* (v.d. helft)		- 1000
Mej. MEYER:	Onderwijzeres nuttige handw. (v. d. helft)		- 575
			f 23969
Aan toelagen enz.:			
1 bediende WILLEMS:		f 300	
WIJTENBURG:	Gymnastiek (voor de helft)	- 275	
			f 575
			f 24544
Hiervan gaat af: schoolgeld (voor de helft)			- 5870
De Wilhelminaschool, waarop 95 leerlingen, kost			f 18674

Een leerling kost derhalve f 196

De Fröbelklasse:

Mej. DUSSEL:	Onderwijzeres *3e klasse*	f 1675	
Mej. BEAUJON:	Kweekelinge	- 500	
De klasse bestaat uit 15 leerlingen.			f 2175

Een leerling kost derhalve f 145.

Curaçao. Op het oogenblik kost *De Emma-school aan tractementen:*

C. J. KRIJT:	Onderwijzer *3e klasse*	f 1875	
	toelaag als hoofd	- 250	
	voor extra-akten	- 50	
			f 2175
MULLER:	Onderwijzer *3e klasse*		- 1768
Mej. VAN EPS:	Onderwijzeres *4e klasse* met 1 bijakte		- 1300
Mej. PRINCE:	Onderwijzeres *3e klasse*	f 1400	
	voor extra-akten	- 50	
			- 1450
Mej. MEYER:	Onderwijzeres nuttige handw. (voor de 1/2)		- 575
			f 7268
Aan toelagen, enz.:			
FANEYTER:	bediende	f 200	
	Bruggegeld voor de leerlingen	- 200	
			f 400
De Emma-school, waarop 112 leerlingen, kost			f 7668

Een leerling kost derhalve f 68 45.

N.B. Nog worden uitgaven gedaan voor *schoolbehoeften en andere uitgaven* ten bedrage van f 1400 's jaars, die niet met eenige nauwkeurigheid gesplitst kunnen worden over de 3 openbare scholen. (Voor 1918 is het bedrag der raming f 1700.)

In 1916 werd voor schoolbehoeften (leermiddelen) voor de Hendrikschool uitgegeven f 129.91; voor de Wilhelmina-school f 210.47½ en voor de Emma-school f 390.29½.

Aruba. Op het oogenblik kost de Openbare School op *Aruba voor tractamenten:*

Van J. G. Veeris:	Onderwijzer *2e klasse*	f 2200	
	als hoofd der school	- 150	
			f 2350
Van Lampe:	Onderwijzer *3e klasse*		- 1600
Goile:	Onderwijzer *4e klasse*		- 1250
Lampe, geb. Eman:	Onderwijzer *4e klasse*		- 800
Toelage van Roos:	Onderw. nuttige handw.		- 250
			f 6250
	Schoolbehoeften en andere uitgaven		- 330
De openbare lagere school, waarop 99 kinderen, kost . . .			f 6580

Een leerling kost derhalve f 67.47.

Bonaire. Op het oogenblik kost de Openbare Lagere School op *Bonaire voor tractementen:*

Van N. H. Henriquez:	Onderwijzer *3e klasse*	f 1875	
	toelage hoofd der school	- 100	
	extra-akten	- 50	
			f 2025
Hellmund:	Onderwijzeres *4e klasse*		- 1150
Jarman:	Onderw. nuttige handw.		- 250
			f 3425
	Schoolbehoeften en andere uitgaven		- 150
De openbare lagere school, waarop 25 leerlingen, kost . . .			f 3575

Een leerling kost derhalve f 143.

St. Martin. Op 't oogenblik kosten de Openbare Lagere Scholen op *St. Martin voor tractementen:*

Van Maduro:	Onderwijzer *2e klasse*	f 2700	
	toelage hoofd	- 150	
			f 2850
Labega:	Onderwijzer *3e klasse*	f 1900	
	toelage hoofd	- 100	
	extra-akten	- 100	
			f 2100
		Transporteeren f	4950

		Transport f	4950
Conner:	Onderwijzer *3e klasse*	f 1594	
	toelage hoofd	- 100	
	extra-akten	- 50	
			f 1744
Kruythoff:	Onderwijzer *3e klasse*		- 1400
Houtman:	Onderwijzer *4e klasse*		- 1250
Buncamper:	Onderwijzer *4e klasse*	f 1250	
	toelage hoofd	- 100	
			f 1350
Van Romondt:	Onderwijzer *4e klasse*		- 1250
Mej. Arrindell:	Onderwijzeres *4e klasse*	f 800	
	Onderwijzeres nuttige handw.	- 250	
	reis- en verblijfkosten	- 45	
			f 1095
Dinzey Anslijn:	Onderwijzeres *4e klasse*	f 800	
	Onderwijzeres nuttige handw.	- 250	
			f 1050
Mej. J. C. Buncamper:	Onderwijzeres *4e klasse*		- 800
„ J. I. Buncamper:	„ nuttige handw.	f 250	
	reis en verblijfkosten	- 60	
			f 310
Mej. Grall:	Onderwijzeres nuttige handw.	f 250	
	reis- en verblijfkosten	- 45	
			f 295
			f 15494
	Schoolbehoeften en andere uitgaven		- 720
De Openbare Scholen, waarop 336 leerlingen, kosten . . .			f 16214

Een leerling kost derhalve f 48.—.

St. Eustatius. Op 't oogenblik kost de Openbare Lagere School op *St. Eustatius voor tractementen:*

Schotborg:	Onderwijzer *3e klasse*	f 1400	
	als hoofd der school	- 125	
			f 1525
Mej. Lingstuyl:	Onderwijzeres *3e klasse*		- 1400
„ Vermeer:	Onderwijzeres *3e klasse*		- 1400
„ Johnson:	Onderwijzeres nuttige handw.		- 250
			f 4575
	Schoolbehoeften en andere uitgaven		- 275
De Openbare School, waarop 121 leerlingen, kost			f 4850

Een leerling kost derhalve f 40.

Saba. Op het oogenblik kosten de Openbare Scholen op *Saba voor tractementen :*

BEAUJON:	Onderwijzer 3e *klasse*	f 1875	
	toelage als hoofd	- 100	
			f 1975
HASSELL:	Onderwijzer 3e *klasse*	f 1400	
	toelage als hoofd	- 100	
			f 1500
DE GROOT:	Onderwijzer 3e *klasse*		- 1400
Mej. HASSELL:	Onderwijzeres 4e *klasse*		- 1075
„ SIMMONS:	Onderwijzeres nuttige handw.		- 250
„ JOHNSON:	„ „ „		- 250
			f 6450
	Schoolbehoeften en andere uitgaven		- 425
	Huur van een schoolgebouw te Bottom		- 360
De Openbare Lagere Scholen, waarop 105 leerlingen, kosten .			f 7235

Een leerling kost derhalve f 68.

BIJZONDER ONDERWIJS.

Curaçao. Op het oogenblik kost:
Het St. Thomas-College (Ned. afd.) M.U.L.O.:

	subsidie voor het personeel	f 2400
	voor schoolbouw, leermiddelen enz.	- 110
Het St. Thomas-college, waarop 102 leerlingen, kost		f 2510

Een leerling kost aan de Kolonie f 24.

Op het oogenblik kost:
Het St. Martinus-Gesticht (Ned. afd.) (M.U.L.O.)

	subsidie voor het personeel	f 2816
	voor schoolgebouw, leermiddelen enz.	- 150
Het St. Martinus-gesticht, waarop 153 leerlingen, kost . . .		f 2966

Een leerling kost aan de Kolonie f 19.

Curaçao. Op het oogenblik kosten de Bijzondere Lagere Scholen op *Curaçao:*
Jongensschool, Overzijde:

	voor personeel	f 4700	
	voor schoolbouw, leermiddelen	- 300	
			f 5000

Jongensschool, Pietermaai:

	voor personeel	f 2483	
	voor schoolbouw, enz.	- 230	
			f 2713
		Transporteeren f	7713

		Tr sport	*f* 7713
Meisjesschool, Overzijde:			
	voor personeel	f 4066	
	voor schoolbouw, enz.	- 270	
			f 4336
Meisjesschool, Pietermaai:			
	voor personeel	f 2650	
	voor schoolbouw, enz.	- 190	
			f 2840
School van Santa Rosa:			
	voor personeel	f 2700	
	voor schoolbouw, enz.	- 300	
			f 3000
School van Montana:			
	voor personeel	f 2700	
	voor schoolbouw, enz.	- 270	
			f 2970
School van Santa Maria:			
	voor personeel	f 2500	
	voor schoolbouw, enz.	- 270	
			f 2770
School van Barber:			
	voor personeel	f 1650	
	voor schoolbouw, enz.	- 190	
			f 1840
School van San Willibrordo:			
	voor personeel	f 1400	
	voor schoolbouw, enz.	- 150	
			f 1550
School van Westpunt:			
	voor personeel	f 1400	
	voor schoolbouw, enz.	- 150	
			f 1550
De Bijzondere Scholen, waarop 2855 leerlingen, kosten . . .			f 28569

Een leerling kost aan de Kolonie f 10.

Aruba. De Bijzondere Scholen op *Aruba* kosten:

Jongensschool, Oranjestad:			
	voor personeel	f 2416	
	voor schoolbouw	- 150	
			f 2566
		Transporteeren	*f* 2566

	Transport	*f* 2566
Meisjesschool, Oranjestad:		
voor personeel	f 2400	
voor schoolbouw	- 150	
		f 2550
School van de Noord:		
voor personeel	f 1650	
voor schoolbouw	- 230	
		f 1880
School van Santa Cruz:		
voor personeel	f 2200	
voor schoolbouw	- 270	
		f 2470
School van Sabaneta:		
voor personeel	f 1650	
voor schoolbouw	- 230	
		f 1880
De Bijzondere Scholen, waarop 1110 leerlingen, kosten . . .		f 11346

Een leerling kost aan de Kolonie f 10.

Bonaire. De Bijzondere Scholen op *Bonaire* kosten op 't oogenblik:

Jongensschool, Kralendijk:		
voor personeel	f 2600	
voor schoolbouw	- 150	
		f 2750
Jongens- en Meisjesschool, Kralendijk:		
voor personeel	f 2900	
voor schoolbouw	- 270	
		f 3170
School van Rincon:		
voor personeel	f 1366	
voor schoolbouw	- 150	
		f 1516
De Bijzondere Scholen op Bonaire, waarop 645 leerlingen, kosten		f 7436

Een leerling kost aan de Kolonie f 11.50.

St Martin. De Bijzondere Scholen op *St. Martin* kosten op 't oogenblik

School te Philipsburg:		
voor personeel	f 2350	
voor schoolbouw	- 150	
		f 2500
	Transporteeren	*f* 2500

		Transport f 2500
School op Simpsonsbaai:		
voor personeel	f 1150	
voor schoolbouw	- 70	
		f 1220
De Bijzondere Scholen, waarop 218 leerlingen, kosten . . .		f 3720

Een leerling kost aan de Kolonie f 17.

St. Eustatius. De Bijzondere School op *St. Eustatius* kost op 't oogenblik:

voor personeel	f 950	
voor schoolbouw	- 70	
De school, waarop 72 leerlingen, kost		f 1020

Een leerling kost aan de Kolonie f 14.

Saba. De Bijzondere Scholen op *Saba* kosten op 't oogenblik:

School op de Bottom:		
voor personeel	f 1150	
voor schoolbouw	- 70	
		f 1220
School te Windwardside:		
voor personeel	f 1600	
voor schoolbouw	- 110	
		f 1710
De Bijzondere Scholen van Saba, waarop 196 leerlingen, kosten		f 2930

Een leerling kost aan de Kolonie f 14.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

BESLUIT.

M. U. L. O. (Openbaar).

Elk van de 145 leerlingen der Hendrik-school	kost	f 175	gemiddeld
„ „ „ 95 „ „ Wilhelmina-school	„	- 196	
„ „ „ 15 „ „ Fröbelklasse [1])		- 145	f 181.42

M. U. L. O. (Bijzonder).

Elk der 102 leerlingen van het St. Thomas-college, kost aan de Kolonie f 24. Elk der 153 leerlingen van het St. Martinus-gesticht, kost aan de Kolonie f 19.	f 21.48

LAGER ONDERWIJS. (Openbaar).

Elk der 798 leerlingen der Openbare Lagere Scholen, kost f 57.80

LAGER ONDERWIJS. (Bijzonder).

Elk der 5096 leerlingen der Bijzondere Lagere Scholen, kost aan de Kolonie . . . . f 10.80

In het geheel zijn op de 2 Mulo- en 10 lagere Gouvernements-scholen werkzaam 51 personen en daarenboven 10 onderwijzeressen voor de handwerken. Van het onderwijzend personeel zijn er: 1e klasse 9, 2e klasse 7, 3e klasse 20, 4e klasse 13, één hulp-onderwijzeres en 1 kweekeling.

Op de 2 Mulo-scholen en 25 lagere scholen der Missie zijn verbonden 133 krachten, waarvan: 1e klasse 5, 2e klasse 9, 3e klasse 31, 4e klasse 50, en 38 kweekelingen.

Dit personeel heeft ook nog *39 bij-akten, die voor subsidie niet in aanmerking* komen, *evenmin* als de *verschillende bewaarscholen* der Missie.

Het klinkt eigenlijk als een bespotting van ons geheel bijzonder

[1]) Deze wordt onder M. U. L. O. geplaatst, wijl ze de voorbereidende klas is van de 2 Openbare M. U. L. O.-scholen.

onderwijs, als wij moeten constateeren, dat bijv. *één* onderwijzer *1e* klasse der *openbare* school meer salaris krijgt dan de *subsidie* bedraagt voor *het geheele personeel* aan een onzer Mulo-scholen. En toch blijkt uit het bovenstaande dit feit!

Bij deze onkosten van de Openbare School zijn **niet** gerekend: *De uitzet en de overtochtsgelden van de onderwijzers, de wacht- en pensioengelden, de verlofstractementen, de uitgaven voor gebouwen, leermiddelen enz. enz.* De Missie krijgt voor zijn onderwijzend personeel **geen** *vergoeding voor de opleiding*, **geen** *uitzet en overtochtsgelden*, **geen** *wacht- en pensioengelden*, **geen** *verlofstractementen* en voor bouwkosten, aanschaffen van schoolmeubelen en leermiddelen alleen het luttele bedrag van nog *geen één gulden* per kind en per jaar.

Wij willen geen berekening maken, welke schatten het Gouvernement jaarlijks zou moeten betalen, indien het de bijzondere scholen moest overnemen en zelf voor heel 't onderwijs had te zorgen. Wij vragen geen restitutie voor het schreeuwend onrecht, ons jaren lang aangedaan; maar wij vragen dringend, om *recht* en *billijkheid in de toekomst voor ons bijzonder onderwijs!*

Wij hebben de ontwikkeling en den stand van ons bijzonder onderwijs uiteengezet, om het te brengen ter kennis van hen, die ons helpen kunnen, en die in de grondwet van het Vaderland het principe van billijkheid en rechtvaardigheid hebben neergelegd, n.l. wij doen een beroep op de Leden van de beide Kamers der Staten Generaal.

Wij verwachten van hun rechtsgevoel minstens: eene redelijke gelijkstelling der onderwijzers-tractementen en een veel mildere hulp in het oprichten en onderhouden der noodzakelijke gebouwen.

Het straks-een-eeuw-oude particulier gebedel in Nederland voor eene volksbehoefte, als onderwijs, in de Kolonie Curaçao, moge eindelijk voor goed uit zijn!

G. J. DAHLHAUS,

R. K. Geestelijke.

CURAÇAO, 10 Oct. 1917.

INHOUD.